

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

การวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารที่สร้างความสำเร็จต่อ “วิถีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง”

กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง

ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

An analysis of the components of successful way of sufficient way of life.

The case study of The Center for Agricultural Learning Mab-Aung.

Tombon Nong Bon-Dang, Ban-Beung District, Chonburi Province.

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปจรรย์ อ่อนสอาด

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

กิติกรรมประกาศ

วิจัยชิ้นนี้สำเร็จล่วงล่าช้ากว่ากำหนดเกือบ 1 ปี อันมีสาเหตุมาจากภารกิจด้านครอบครัวและหน้าที่การงานที่รัดตัว อย่างไรก็ตาม ด้วยพลังแห่งความเพียรพยายาม อันเกิดจากกำลังใจที่ได้รับจากครอบครัวและเพื่อนร่วมงาน ยังผลให้งานวิจัยบรรลุผลตามเป้าหมาย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญแผนภาพ	(4)
สารบัญภาพ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 คำถามสำหรับการวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
1.4 นิยามศัพท์	5
1.5 ขอบเขตการวิจัย	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดการสื่อสารเชิงระบบ	7
2.2 แนวคิดระบบการจัดการเปลี่ยนแปลงสังคม ด้วยองค์การนำการเปลี่ยนแปลงและระบบการสื่อสาร	10
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบทางการสื่อสาร	15
2.3.1 แบบจำลองการสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับผู้ส่งสาร	15
2.3.2 แบบจำลองการสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับผู้รับสาร	21
2.3.3 แบบจำลองการสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับสาร	23
2.4 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	30
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 รูปแบบการวิจัยและขั้นตอนในการเก็บข้อมูล	34
3.2 เครื่องมือประกอบการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล	35

บทที่ 4 การรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1	คุณลักษณะของผู้ส่งสารที่สามารถโน้มน้าวใจ
ผู้รับสารให้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง	40
4.2	กลยุทธ์การสร้างสารโน้มน้าวใจผู้รับสาร
ให้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง	49
4.3	ช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
ของผู้รับสารต่อการยอมรับการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง	53
4.4	ความรู้/ความเข้าใจ/ทัศนคติและการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง
ของผู้รับสารหลังผ่านการฝึกอบรม	54
4.5	พฤติกรรม “การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง”	60

บทที่ 5 อภิปรายผล สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1	อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	69
5.3	ข้อเสนอแนะการทำวิจัยในอนาคต	90

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

- ก. แบบสอบถาม
- ข. ประวัตินักวิจัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.) แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะทั่วไป	45
2.) แสดงร้อยละของช่องทางที่กลุ่มตัวอย่างรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการฝึกอบรม	46
3.) แสดงค่าเฉลี่ย ความหมายและลำดับความพึงพอใจที่มีต่อวิทยากร ภาษาที่ใช้พูด/เขียน และ สิ่งรบกวน/อุปสรรคในการฝึกอบรม	49
4.) แสดงร้อยละกลุ่มตัวอย่างที่ตอบคำถามถูกต้องและผิดเกี่ยวกับ ความรู้/ความเข้าใจหลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	56
5.) แสดงจำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความรู้/ความเข้าใจ หลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	57
6.) แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การแปลความหมายจำแนกตามระดับทัศนคติ ต่อแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง”	59
7.) แสดง ลำดับ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย การแปลความหมาย จำแนกตามฐานการเรียนรู้ และระดับการนำไปปฏิบัติ	62
8.) แสดงค่าร้อยละจำแนกตามผลที่ได้รับจากการนำการเรียนรู้ในแต่ละฐานไปปฏิบัติ	63
9.) แสดงค่าร้อยละ จำแนกตามระดับการบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตแบบพอเพียง และค่าเฉลี่ย	64
10.) แสดงลำดับ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย การแปลความหมาย จำแนกตามระดับปัญหา และอุปสรรคที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตพอเพียง และค่าเฉลี่ยรวม	65
11.) แสดงลำดับ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย การแปลความหมาย จำแนกตามฐานการเรียนรู้ และระดับความคาดหวังที่ได้รับจากการฝึกอบรมเปรียบเทียบก่อน/หลังการฝึกอบรม และค่าเฉลี่ยรวม	68

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.) ภาพอาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร ขณะกำลังบรรยายอย่างออกรสให้ผู้เข้าอบรมฟัง	41
2.) ภาพมหาลัยดอกหญ้า	42
3.) แสดงกิจกรรมกลุ่มอย่างเข้มข้นขณะฝึกอบรม	43
4.) ป้ายบอกทางไปยังฐานต่าง ๆ	50
5.) คาถาพื้นฟูดินที่ติดบนผนังภายในห้องฝึกอบรม	51
6.) แสดงผังยุทธศาสตร์มุ่งสู่วิถีชีวิตแบบยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง	52
7.) คุณศลิษา ศัลยกำธร กำลังสาธิตวิธีการเพาะถั่วงอก	53
8.) คุณจงกล ปราบไพริน (ป้าอวบ) กำลังสาธิตคุณสมบัติพิเศษของถ่านที่มีประจุไฟฟ้า ที่ได้จากการเผาเศษไม้เหลือใช้จากฐาน “คนเผาถ่าน”	53
9.) แสดงป้ายไม้กระดานเตือนใจผู้เข้าอบรม	76
10.) แสดงผังที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้องบนเนื้อที่ 40 ไร่	79
11.) แสดงภาพอาการหลังน้ำตาด้วยความตื่นตันใจของอาจารย์วิวัฒน์	85

ขณะรับรางวัลเกียรติยศจากรางวัลคน ค้น คน อวอร์ด

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1.) แสดงแบบจำลองแสดงความสัมพันธ์ของทฤษฎีไซเบอร์เนติก	8
2.) แสดงการวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสารภายในองค์กร	10
3.) แสดงระบบการจัดการการเปลี่ยนแปลงกลุ่มเป้าหมาย	12
4.) แสดงแบบจำลองการสื่อสารของอริสโตเติล	16
5.) แสดงแบบจำลองการสื่อสารของลาสเวลล์	20
6.) แสดงแบบจำลองการสื่อสารสองทางและแบบจำลองเชิงวงกลมของแชรมม์	22
7.) แสดงการเปรียบเทียบกระบวนการให้ความหมายในทัศนะของโซสซูร์และบาร์ธส์	28
8.) แสดงกรอบแนวคิดระบบการจัดการการเปลี่ยนแปลงกลุ่มเป้าหมายให้ใช้วิถีชีวิตแบบพอเพียง	70
9.) แสดงกรอบแนวคิดมิติด้านกระบวนการสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงผู้เข้าฝึกอบรม	70
10.) แสดงเครือข่ายการสื่อสารภายในองค์กรของเครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติ	79

Research Topic: An analysis of the components of successful way of sufficient way of life, the case study of The Center for Agricultural Learning Mab-Aung, Tombon Nong Bon-Dang, Ban-Beung District, Chonburi Province

Researcher: Assistance Professor Pacharee Onsaard

Institution: Dhurakij Pundit University

Year of Publication: 2010

Place of Publication: Dhurakij Pundit University

Place of Collection: Dhurakij Pundit University

Number of Pages: 90 Pages

Abstract

The research topic, an analysis of the components of successful way of sufficient way of life, the case study of The Center of Agricultural Learning Mab-Aung, Tombon Nong Bon-Dang, Ban-Beung District, Chonburi Province, has conducted with both qualitative and quantitative research methods. It aimed to explore the explanation that how the communication components are related to the success of sufficient way of life.

The center of agricultural learning Mab-Aung is the first center of its kind. It was founded by Arjan Wiwat Salayakomtorn, who is the former director of the committee for the coordination of the royal projects, known as Kor Por Ror, under the office of secretary of government. The initiation of this center is also supported by a group of friend who share the same ideology. Its objective is to adjust people way of life to survive under the circumstance of this changing society. It has organized training and workshop project "The development of agricultural for sufficient economy". This project is the learning center which aims to help the participants to learn and practice about the sufficient way of life. Later, this center has developed as the network of natural agricultural and expanded its training centers around Thailand. These workshops and trainings are the communication channel. In order to build trust, it needs the facilitators who are the senders with knowledge, skill, experience, honesty, patience and devotion. The facilitators also need to have skill of communication for motivation, by using verbal communication. Also, the written messages need to be stimulated by using music, poetic style and symbolic language such as t-shirt, color, non-verbal language. These components help to build awareness and practice about sufficient way of life to the participants

or receivers. After the training, it is shown that the participants' attitude and behavior have changed. They apply it to their practice on everyday basis, such as growing organic plants, producing products from nature and agricultural materials.

Additionally, the researcher has suggestion to this project as the following; 1) search and develop facilitators who have communication skills, 2) develop the method of motivation by using short message which makes impact and awareness or showing story of people who succeeded with sufficient way of life, 3) expand communication channel by using word of mouth, sms, community radio, cable television, and documentary program on television, 4) stimulate the exchange of experience via new media such as facebook, twitter, 5) develop and extend the training to academic area such as school and university

ชื่อเรื่อง : การวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารที่สร้างความสำเร็จต่อ “วิถีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง”
กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตภูมิปัญญาชนชาติมาบเื้อง ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง
จังหวัดชลบุรี

ผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปาจรีย์ อ่อนสอาด **สถาบัน :** มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปีที่พิมพ์ : พุทธศักราช 2553 **สถานที่พิมพ์ :** มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

แหล่งที่เก็บรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ : ศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

จำนวนหน้างานวิจัย : 90 หน้า

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารที่สร้างความสำเร็จต่อ “วิถีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง” กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตภูมิปัญญาชนชาติมาบเื้อง ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เป็นการผสมผสานการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อมุ่งหาคำอธิบายว่า บุคคลจะบรรลุผลตาม “วิถีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง” ได้นั้น **องค์ประกอบการสื่อสาร** เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างไร

ศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตภูมิปัญญาชนชาติมาบเื้องเป็นศูนย์แห่งแรก(ศูนย์แม่)ของ**มูลนิธิวิถีชีวิตภูมิปัญญาชนชาติ** ก่อตั้งโดย**อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร** อดีตผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหรือ กปร. สำนักนายกรัฐมนตรี และเพื่อนอุดมการณ์กลุ่มหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมให้ดำรงอยู่อย่างพอเพียงและอยู่รอดได้ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ผันผวน โดยกำหนดเป็น**หลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ** ภายใต้หัวข้อ “การพัฒนาวิถีชีวิตสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” มีลักษณะเป็น**ฐานการเรียนรู้** เพื่อมุ่งหมายให้ผู้เข้าอบรมสามารถ**ทำได้ ทำเป็นจริง** ต่อมา ศูนย์ฯดังกล่าวได้พัฒนาเป็น**เครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติ**ที่มีศูนย์ฝึกอบรม(ศูนย์ลูก)ขยายเต็มพื้นที่ทั่วประเทศ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการนี้ นับเป็นช่องทางการสื่อสารสำคัญที่ต้องอาศัยคุณลักษณะของ**ผู้ส่งสาร(วิทยากร)** ที่ก่อกปรด้วยความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ตรง ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความเสียสละ ฯลฯ จนเป็นที่เชื่อถือศรัทธา รวมถึงการ**สร้างสารโน้มน้าวใจ**ด้วยคำพูดของวิทยากรและการเขียนที่มีความหมายกระตุ้นเตือนใจผ่านข้อความต่างๆ บทเพลงที่มีเนื้อหาสำนวนคล้องจอง รวมถึงการใช้สัญลักษณ์อื่นๆ เช่น เสื้อ สี รหัสมือ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ล้วนมีนัยยะกระตุ้นเตือนให้ผู้**รับสาร(ผู้เข้าอบรม)**ตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง หลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้าอบรมมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้/ความเข้าใจ ทักษะ รวมถึงการดำรงชีวิตแบบพึ่งตนเองอันนำไปสู่การใช้ชีวิตแบบพอเพียงได้จริง อาทิ การปลูกพืชผักปลอดสารพิษ การเพาะถั่วงอก การหมักดิน การทำปุ๋ยชีวภาพ การทำแชมพูสมุนไพร การทำน้ำมันไบโอดีเซล การเผาถ่านและน้ำส้มควันไม้ การทำบัญชีครัวเรือน เป็นต้น

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยใคร่เสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้ 1.) ค้นหาและพัฒนาวิทยากรที่มีคุณลักษณะที่ดี มีความรอบรู้และทักษะในการสื่อสาร 2.) ขยายผลวิธีการผลิตสารโน้มน้าวใจด้วยข้อความสั้นที่มี

ความหมายสร้างสรรค์กระตุ้นเตือนใจ รวมถึงสารคดีเรื่องเล่าชีวิตบุคคลหลากหลายอาชีพที่มีเนื้อหาที่น่าสนใจเกี่ยวกับความสำเร็จจากการฝ่าวิกฤติชีวิตด้วยการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3.) ขยายช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อบุคคลแบบปากต่อปากจากผู้เข้าอบรม การส่งข้อความสั้นผ่านมือถือ การเสนอรายการผ่านเครือข่ายวิทยุชุมชน เคเบิลทีวี รวมถึงการเพิ่มรายการประเภทเรื่องเล่าสารคดีชีวิตบุคคล และรายการประเภทสารคดีเรียลิตีในสื่อโทรทัศน์ 4.) กระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านช่องทางสื่อใหม่หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Facebook หรือ Twitter และ 5.) ควรมีการพัฒนาหลักสูตรผ่านภาคีวิชาการเพื่อขยายผลเข้าสู่โรงเรียนและสถาบันการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา:

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานของความมั่นคงของแผ่นดินเปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป ”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วารสารชัยพัฒนา ฉบับเดือนสิงหาคม 2542

จากสภาวะ“ข้าวยากหมากแพง”และวิกฤตพลังงานในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่ประชาชนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลด ละ เลิก การบริโภคสิ่งฟุ่มเฟือย ให้หันมาใช้ชีวิตที่มุ่งสู่ความสมดุลหรือดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงอย่างจริงจังเสียที เพื่อความอยู่รอดของตน ครอบครัว ประเทศ รวมถึงมนุษยชาติ ตั้งพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงเตือนมาตลอดกว่าสิบปี

และ เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๙ นายโคฟี อันนัน เลขาธิการสหประชาชาติ (UN) ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ซึ่งเป็นรางวัลชิ้นแรกของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) โดยได้ประกาศราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติ ความตอนหนึ่งว่า

“ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงมุ่งมั่นบำเพ็ญพระราชกรณียะกิจนานัปการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของปวงชนชาวไทยอยู่เป็นนิจศีลเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาชาวโลกจึงต่างกล่าวขานพระนามพระองค์ว่า“พระมหากษัตริย์นักพัฒนา”...รางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์นี้ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย มีปณิธานที่จะส่งเสริมประสพการณ์และนำแนวทางการปฏิบัติในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันทรงคุณค่าอย่างหาที่สุดมิได้ของพระองค์ท่านมาช่วยจุดประกายแนวความคิดในปรัชญาดังกล่าวสู่อาณาประเทศ ”

รวมถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐ – ๒๕๕๔) ได้เน้นนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นหลักยึดในการพัฒนาประเทศเพื่อมุ่งสู่การเป็น “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

๒๕๕๐ ได้กำหนดแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ ในมาตรา ๘๓ โดยระบุไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้วยเหตุนี้ จึงก่อกำเนิดมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ ซึ่งจัดเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์หนึ่งในสามองค์กรหลัก นอกเหนือจากสถาบันเศรษฐกิจพอเพียงและมูลนิธิเศรษฐกิจพอเพียง ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่ภาคปฏิบัติ โดยทั้งสามหน่วยงานจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๔ โดยมีเป้าหมายดำเนินการรณรงค์ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนพึ่งตนเองให้ได้ โดยการพึ่งพาอาศัยกัน มีความสามัคคีกัน และดำรงอยู่อย่างพอเพียงภายใต้พระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

“ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง” นับเป็นศูนย์ฝึกอบรมกิจกรรมธรรมชาติแห่งแรก ที่มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติจัดตั้งขึ้น ณ ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เพื่อจัดการฝึกอบรม สร้างความรู้ ความเข้าใจ รณรงค์ให้เกษตรกรหันมาทำการเกษตรแบบพึ่งพาตนเองตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จนกระทั่งมีผู้นำไปปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาภายในชุมชนและประชาชนทั่วไปอย่างกว้างขวาง มีการขอเข้าศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง หลาย ๆ แห่งจึงได้ขอจัดตั้งเป็นศูนย์ฝึกอบรม เพื่อเปิดให้การอบรมเอง โดยยึดหลักสูตรของศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง เป็นหลักสูตรที่ใช้ในการอบรม และมีทีมงานวิทยากรเป็นผู้ที่รับการอบรมจาก “ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง”

ในปัจจุบัน (2551) มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ ได้จัดตั้งศูนย์กิจกรรมธรรมชาติทุกภูมิภาคทั่วประเทศกว่า ๒๐ ศูนย์และมีศูนย์เตรียมการกว่า ๔๐ ศูนย์ นอกจากนี้ ยังมีศูนย์กิจกรรมธรรมชาติกรุงไพลินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ประเทศกัมพูชาอีก 1 แห่ง ภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติกับผู้ว่าราชการจังหวัดไพลิน ประเทศกัมพูชา และมีแนวโน้มจะก่อตั้งศูนย์กิจกรรมธรรมชาติแห่งใหม่ ขึ้นในประเทศกัมพูชาอีกในอนาคต ขณะเดียวกันก็ได้ประสานงานกับเอกอัครราชทูตประเทศไนจีเรีย ประจำประเทศไทย และอดีตเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศไนจีเรีย เพื่อจัดตั้งศูนย์ฝึกกิจกรรมธรรมชาติเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ในประเทศไนจีเรีย ต่อไป จึงได้จัดตั้ง “เครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติ (คกช.)” ขึ้นในปี 2548 เพื่อรองรับศูนย์ฝึกอบรมและศูนย์เตรียมการทั่วประเทศ ให้คำปรึกษาและแนะนำในเรื่องการบริหารจัดการศูนย์ฝึก เป็นแกนเชื่อมร้อยศูนย์ฝึกแต่ละแห่งเข้าด้วยกัน พัฒนาหลักสูตร พัฒนาวิทยากร เพื่อความเป็นเอกภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นศูนย์ฝึกที่แข็งแรง ร่วมสร้างชุมชน องค์กร สังคมให้แข็งแรงตามลำดับ

ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อราวทศวรรษที่ผ่านมา คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” มีความหมายที่ค่อนข้างคลุมเครือ เข้าใจยาก และจะมีวิธีปฏิบัติได้อย่างไร จนกระทั่งกำเนิดผู้รู้อย่าง อาจารย์ วิวัฒน์ ศัลยกำธร ผู้รับใช้ใกล้ชิดใต้เบื้องพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหน่วยงาน

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) สำนักนายกรัฐมนตรีกว่า 16 ปี ได้สัมผัสกับชีวิตของเกษตรกรในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งได้พบกับปัญหาต่าง ๆ ของเกษตรกรไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่ดินทำกิน ความยากจน ความรู้ในเรื่อง การเกษตร ตลอดจนปัญหาสุขภาพ การศึกษา และอื่น ๆ ประกอบกับการที่ได้ถวายการรับใช้พระองค์ ท่าน ได้เห็นพระองค์ท่านทุ่มเทพระวรกาย กำลังทุนทรัพย์ อีกทั้งเวลาโดยส่วนใหญ่เพื่อการพัฒนา ค้นคว้าและทดลองในสิ่งต่าง ๆ ภายใต้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้เกี่ยวข้องกับการเกษตร เป็นส่วนใหญ่ ทั้งการเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืช การทำนาข้าว การปรับปรุงดินและน้ำ การศึกษาการ ปลูกป่าและพืชสมุนไพร การปลูกหญ้าแฝก โรงสี และเทคโนโลยีชีวภาพ การวิจัยเรื่องพลังงาน และ โครงการอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งทรงลงมือปฏิบัติการด้วยพระองค์เอง ดังได้พระราชดำรัสกับกลุ่มชาวบ้านว่า

“ข้าพเจ้ามีโอกาสได้ศึกษาและทดลองทำนามาบ้าง และทราบดีว่าการทำนานั้น มีความ ยากลำบากเป็นอุปสรรคอยู่มากทีเดียว จำเป็นต้องอาศัยพันธุ์ข้าวที่ดี และต้องใช้วิชาการต่าง ๆ ด้วยจึง จะได้ผลเป็นล่ำเป็นสัน อีกประการหนึ่ง ที่นานั้น เมื่อสิ้นฤดูทำนาแล้ว ควรจะปลูกพืชอื่น ๆ บ้าง เพราะ จะเพิ่มรายได้ให้อีกไม่น้อย ทั้งจะช่วยให้ดินร่วน ช่วยเพิ่มปุ๋ยจากพืช ทำให้ลักษณะเนื้อดินดีขึ้นเหมาะ สำหรับจะทำนาในฤดูถัดไป”

พระองค์ท่านทรงเน้นให้ประชาชนและเกษตรกรรู้จักพึ่งตนเอง จึงได้พระราชทานแนวคิดเรื่อง “ทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อเป็นหลักคิดให้กับทุก ๆ คน ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร จึงได้รวบรวมกลุ่มคนในหลาย ๆ อาชีพที่มีแนวคิด แนวอุดมการณ์ ในการ ที่จะฟื้นฟูประเทศ โดยการนำแนวคิดเรื่องทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ให้ใช้กับการทำ การเกษตรและการดำรงชีวิตให้อยู่รอดได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการรณรงค์ให้เกษตรกรเลิกใช้ สารเคมี หยุดการพึ่งพาชาติตะวันตก และหันกลับมาพึ่งพาตนเอง โดยใช้เทคโนโลยี และภูมิปัญญา ชาวบ้านที่เคยสืบทอดกันมาเพื่อนำการทำเกษตรที่ยั่งยืนบนผืนแผ่นดินไทย จึงได้จัดตั้งเป็น “ชมรมกสิ กรรมธรรมชาติ” ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540

จากแนวความคิดทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงนี้เองเป็นแรงบันดาลใจให้ชมรมฯ ออก รณรงค์เผยแพร่ และให้ความรู้ ในเรื่องการทำกิจกรรมธรรมชาติ เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าสามารถทำ การเกษตรและอยู่อย่างพอเพียงได้จริง การดำเนินงานครั้งแรกนั้น เริ่มจากการที่ อาจารย์วิวัฒน์ลงมือ ทำเอง เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าเราสามารถพึ่งตนเองได้ การพึ่งตนเองเริ่มจากการผลิตเอ็นไซม์ สมุนไพร ธรรมชาติใช้เองในนาข้าวและพืชชนิดอื่น ๆ ทั้งพืชผักและไม้ผลรวมถึงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำด้วย โดยทำ การทดลองที่ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี และนำ ประสบการณ์ที่ปฏิบัติจริงไปเผยแพร่ความรู้ให้แก่เกษตรกร ขณะเดียวกันก็ทำการศึกษาค้นคว้า วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเอ็นไซม์สมุนไพรธรรมชาติ สมุนไพรไล่แมลง โดยทำการทดลองและ เผยแพร่ในพื้นที่ของเกษตรกรกว่า 50 จังหวัด ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ประเภทพืชที่ทำการทดลอง ได้แก่ข้าว พืชตระกูลแตง พืชตระกูลถั่ว หอมแดง หอมแบ่ง หน่อไม้ฝรั่ง ข้าวโพด มันสำปะหลัง ไม้ไผ่ตง

อ้อย ยางพารา ทุเรียน มังคุด ลองกอง ส้ม มะม่วง ขนุน ลำไย มะไฟ ฯลฯ ส่วนด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้แก่ การเลี้ยงกุ้งกุลาดำ การเลี้ยงกุ้งก้ามกราม การเลี้ยงปลาดุก การเลี้ยงปลานิล เป็นต้น

การดำเนินกิจกรรมของ ชมรมกสิกรรมธรรมชาติ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้ให้ความรู้และช่วยเหลือให้กับเกษตรกรในหลาย ๆ จังหวัด ประกอบกับชมรมฯ เองได้แนวร่วมมีประชาชนและเกษตรกรที่สนใจและพร้อมให้การสนับสนุนการดำเนินงานของชมรมฯ ทวีมากขึ้น ๆ จนกระทั่งสมาชิกในชมรมฯ เห็นพ้องต้องกันว่าเพื่อให้การดำเนินงานของชมรมฯ เป็นไปอย่างยั่งยืน คล่องตัวและชัดเจนมากยิ่งขึ้น จึงได้จดทะเบียนเป็น **มูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ** เมื่อวันที่ **12 กรกฎาคม พ.ศ. 2544** เป็น การนำโครงการต่าง ๆ ที่ชมรมฯ ได้ดำเนินการมาสานต่อ และเผยแพร่ ขยายให้กว้างไกลยิ่งขึ้น

จากจุดเริ่มต้นการนำความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับ "ทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียง" ลงสู่ภาคปฏิบัติจริง จนกระทั่งบังเกิดผล ขยายเครือข่าย และเป็นที่ยอมรับไปทั่วประเทศ รวมทั้งสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับฐานรากทางเศรษฐกิจของประเทศ แม้นหากเกิดวิกฤตการณ์รอบใหม่ ประชาชนคนไทยที่เตรียมพร้อมในการพึ่งพาตนเอง ก็สามารถที่จะฝ่าวิกฤตไปได้

สิ่งที่ผู้วิจัยสนใจ คือ ต้องการที่จะค้นหาองค์ประกอบในกระบวนการสื่อสารที่สร้างความสำเร็จของมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ ที่สามารถสร้างเครือข่ายให้คนไทยพึ่งพาตนเองได้มากที่สุด การสื่อสารนอกจากเป็นศาสตร์แล้ว ยังเป็นศิลปะที่สามารถโน้มน้าวหรือชักจูงให้ผู้รับสาร (ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามสาขาอาชีพ) เกิดความรู้/ความเข้าใจ /เปลี่ยนแปลงทัศนคติ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียงมากขึ้น โดยผู้วิจัยสนใจองค์ประกอบในกระบวนการสื่อสาร ตั้งแต่อิทธิพลที่เกิดจากคุณลักษณะพิเศษของผู้ส่งสารในการโน้มน้าวใจ การสร้างสารหรือภาษาในการโน้มน้าวใจผู้รับสาร ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการตามโครงการที่ทางศูนย์ได้จัดทำขึ้น

1.2. คำถามสำหรับการวิจัย :

6.1 ผู้ส่งสารต้องมีคุณลักษณะอย่างไร จึงสามารถโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารเกิดความรู้/ความเข้าใจ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมยอมรับวิถีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

6.2 ผู้ส่งสารมีกลยุทธ์การสร้างสารอย่างไรจึงสามารถโน้มน้าวใจผู้รับสารให้ยอมรับการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

6.3 ผู้ส่งสารใช้ช่องทางใดในการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของผู้รับสาร

6.4 ผู้รับสารมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร หลังผ่านการโน้มน้าวใจจากผู้ส่งสาร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย :

- 7.1 เพื่อค้นหาคุณลักษณะของผู้ส่งสารที่สามารถโน้มน้าวใจผู้รับสารให้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง
- 7.2 เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์ในการสร้างสารโน้มน้าวใจผู้รับสารให้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง
- 7.3 เพื่อวิเคราะห์ช่องทางการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมยอมรับการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของผู้รับสาร
- 7.4 เพื่อวัดความรู้/ความเข้าใจ/ทัศนคติและการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของผู้รับสารหลังผ่านการฝึกอบรม
- 7.5 เพื่อค้นหาปัญหา/อุปสรรคที่ทำให้ผู้รับสารไม่สามารถบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตแบบพอเพียง

1.4 นิยามศัพท์ :

องค์ประกอบการสื่อสาร หมายถึง คุณลักษณะพิเศษของผู้สื่อสาร (อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร) ผู้ทำหน้าที่ในการโน้มน้าวใจด้วยภาษา(สาร)ที่มีความหมายและสามารถกระตุ้นผู้ฟัง(ผู้รับการฝึกอบรม) ผ่านช่องทางการฝึกอบรม

การดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียง หมายถึง การพึ่งตนเอง พอกินพอใช้ ไม่โลภ สามารถประกอบตนเองอยู่ได้ภายใต้สภาวะเศรษฐกิจที่ผันผวน

มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง หมายถึง องค์กรสาธารณะที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยนำการเปลี่ยนแปลง (Change agency) ในลักษณะของการฝึกอบรมเกี่ยวกับ “การดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียง” โดยจัดตั้ง “ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง” ซึ่งเป็นศูนย์ฝึกอบรมกิจกรรมธรรมชาติแห่งแรกที่ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ปัจจุบันสามารถขยายเครือข่ายได้มากกว่า 20 ศูนย์ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีสภาพปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจคล้ายคลึงกัน

1.5 ขอบเขตการวิจัย :

การวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารที่สร้างความสำเร็จใน " การดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียง" นี้ เป็นการศึกษาโดยเก็บข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ จากศูนย์ฝึกอบรมกิจกรรมธรรมชาติ ที่ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ.2551 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2552

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ:

1. ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ห้องปฏิบัติการสื่อสารที่สร้างความสำเร็จต่อ“ การดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียง” จากกรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตภูมิปัญญาชาวบ้านเอื้อง ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านมิ่ง จังหวัดชลบุรี นี้ จะเป็นองค์ความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเครือข่ายและสร้างแนวร่วมเพื่อการดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ประเทศ รวมถึงนานาชาติ

2. อุปสรรค/ปัญหาการสื่อสารที่ได้พบจากการวิจัย เป็นข้อมูลที่นักวิจัย และ องค์กรที่เกี่ยวข้องอาจนำไปใช้เทียบเคียงหรือเป็นประเด็นเพื่อศึกษาต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการสื่อสารเชิงระบบ (Communication Systems Approaches)

วอน เบอร์ตาลานฟี (Von Bertalanffy) ผู้ต้นคิดคนสำคัญเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ กล่าวว่า *สรรพสิ่งอย่างล้วนมีความสัมพันธ์กัน* แคทซ์และคาห์น (Katz & Kahn) เป็นผู้สานต่อโดยนำทฤษฎีระบบมาอธิบายกระบวนการทำงานขององค์กร โดยอธิบายว่า *แต่ละองค์การ มีลักษณะโครงสร้างแบบเปิดที่มีองค์ประกอบความสัมพันธ์สลับซับซ้อนทั้งภายในระบบเองรวมถึงความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อรักษาคุณภาพให้ดำรงอยู่ขององค์การ คล้ายองค์การของสิ่งมีชีวิต*

นักทฤษฎีองค์การนำทฤษฎีระบบดังกล่าวมาอธิบายปรากฏการณ์การทำงานและการสื่อสารในองค์การอย่างกว้างขวาง

กระบวนการของระบบการสื่อสาร

กระบวนการของระบบการสื่อสาร (Systems processes) ประกอบด้วยการนำเข้าข้อมูลข่าวสารจากสภาพแวดล้อมภายนอก(input) ผ่านการแปลงสภาพ (throughput) นำออกสู่สภาวะแวดล้อม เรียกว่าผลลัพธ์ (output) โดยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. **กระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสาร (process of change)** หมายถึง *การที่ระบบทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่นำเข้าและส่งออกกับสภาวะแวดล้อม* ระดับการเปิด-ปิดให้ข่าวสารไหลผ่านมากน้อยเพียงใดมีผลต่อการแลกเปลี่ยนข่าวสาร กล่าวคือองค์การที่มีระดับการเปิดสูง การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารจะมีมากกว่าองค์การที่มีระดับการเปิดต่ำกว่า

2. **กระบวนการป้อนข้อมูลกลับ (feedback)** หมายถึง *ข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นถึงผลของการทำงาน* ขององค์การประกอบในระบบ โดยเฉพาะ ช่วงการแปลงสภาพสิ่งนำเข้า (throughput) โดยข้อมูลป้อนกลับแบ่งเป็น 2 แบบ

ก. **ข้อมูลป้อนกลับเชิงลบ (negative feedback)** เป็นข้อมูลป้อนกลับเพื่อแก้ไขให้ถูกต้องหรือลดการเบี่ยงเบนไปจากวัตถุประสงค์ (corrective or deviation reducing) ข้อมูลประเภทนี้มีจุดประสงค์เพื่อรักษาระบบการทำงานให้คงที่ เช่น การส่งข้อความสั้น(sms.)เข้าไปรายการกรณีผู้่านข่าวให้ข้อมูลผิด

ข. **ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก (positive feedback)** เป็นข้อมูลป้อนกลับเพื่อการส่งเสริมหรือพัฒนาให้ดีขึ้น(growth or deviating-amplifying) มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาระบบขององค์การให้

เจริญเติบโตขึ้น เช่น ผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ปรับปรุงห้องส่งทั้งฉากหลัง และกราฟิก เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้อ่านข่าวมากขึ้น

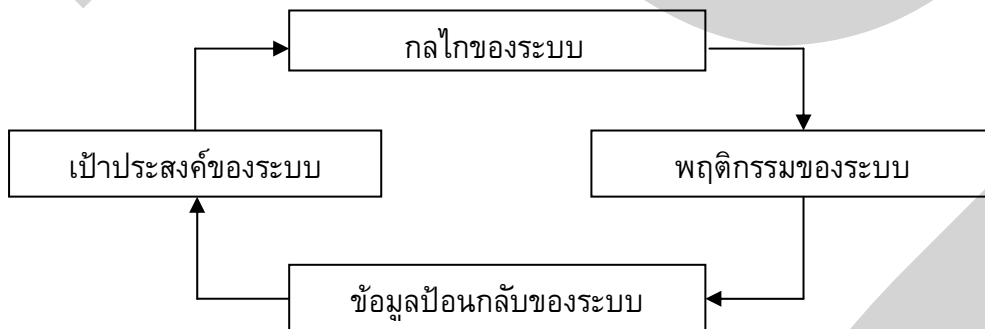
ทฤษฎีการสื่อสารเชิงระบบ

ทฤษฎีการสื่อสารเชิงระบบ แบ่งเป็น 2 ทฤษฎี คือ

1. **ทฤษฎีไซเบอร์เนติก (Cybernetic Theory)** ทฤษฎีนี้พัฒนาขึ้นและนำมาใช้กับระบบทางฟิสิกส์ตั้งแต่ปี ค.ศ.1948 โดยนอร์เบิร์ต วินเนอร์ (Norbert Wiener) อย่างไรก็ตาม สามารถนำทฤษฎีดังกล่าวมาอธิบายระบบขององค์กรและระบบสังคมมนุษย์ได้

ระบบไซเบอร์เนติกมีองค์ประกอบที่หลากหลายและเกี่ยวพันกัน ซึ่งสามารถอธิบายได้กับระบบร่างกายของมนุษย์ ดังนี้ (แผนภาพที่ 1)

จุดเริ่มต้น คือเป้าหมายของระบบ (system goal) หมายถึง เป้าหมายของการทำงานของระบบ เช่น มนุษย์มีเป้าหมายที่จะมีชีวิตอยู่รอด จึงมีเป้าหมายที่จะรักษาอุณหภูมิร่างกายไว้ที่ 37.0 องศาเซลเซียส ดังนั้นร่างกายจึงใช้กลไก (mechanism) ที่มีอยู่หลากหลายเพื่อรักษาเป้าหมายของระบบไว้ ในกรณีที่การทำงานของระบบ (system behaviors) ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของระบบ เช่น ร่างกายติดเชื้อ อุณหภูมิจะสูงขึ้น ระบบจะส่งสัญญาณป้อนกลับ (feedback) ไปยังศูนย์ควบคุมและเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้รับกับเป้าหมายของระบบ เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง ระบบจะใช้กลไกปรับอุณหภูมิของร่างกาย โดยขับเหงื่อออกมาเพื่อลดอุณหภูมิ เพื่อให้ระบบกลับเข้าสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

แผนภาพที่ 1 แสดงแบบจำลองแสดงความสัมพันธ์ของทฤษฎีไซเบอร์เนติก

ทฤษฎีไซเบอร์เนติกให้ความสำคัญกับข้อมูลป้อนกลับ เพื่อปรับระบบการทำงานให้ปกติ รวมถึงการให้ความสำคัญกับการพึ่งพาอาศัยกันของส่วนต่างๆ ของระบบ เนื่องจากกลไกมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายของระบบ ซึ่งมีความสำคัญกับพฤติกรรมองค์กร และอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีนี้ไม่ให้ความสำคัญกับการเติบโตของระบบ และสภาวะภายนอกองค์กรที่มีต่อกระบวนการของระบบ

2. **ทฤษฎีการจัดระเบียบของคาร์ล วิก (Karl Weick's Theory of Organizing)** ทฤษฎีนี้มี

ผลกระทบอย่างสูงต่อทฤษฎีการสื่อสารภายในองค์กรตรงที่ว่า องค์กรมิได้อาศัยอยู่แต่เฉพาะในสภาวะแวดล้อมทางกายภาพเท่านั้น แต่หมายรวมถึงสภาวะแวดล้อมทางข้อมูลข่าวสารอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น สภาวะแวดล้อมทางข้อมูลข่าวสารมิได้คงอยู่แต่เพียง “ภายนอก” องค์กรในรูปแบบที่จับต้องได้เท่านั้น หากยังเกิดจากสิ่งที่บุคคลสร้างขึ้น โดยการให้ความหมายและสร้างความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่พบเห็นซึ่งจะแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความสนใจ แรงจูงใจ และทักษะของสมาชิกแต่ละคนในองค์กร ขณะทำการแลกเปลี่ยนและมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร

ตามแนวคิดของวิก อธิบายว่ากระบวนการจัดระเบียบนั้น หมายถึงกระบวนการที่จะลดความกำกวมหรือความไม่แน่นอนของสภาวะแวดล้อมทางข้อมูลข่าวสารที่องค์กรต้องเผชิญ โดยสมาชิกขององค์กรต้องปฏิบัติตามกฎร่วม(assembly rules) และลดความสลับซับซ้อนของข้อมูลข่าวสารด้วยการใช้ “วัฏจักรการสื่อสาร” (communication cycles) อันหมายถึง การเสนอแนวคิดร่วมกันเพื่อสร้างความหมายให้กับข้อมูลที่กำลังกวนนั้น หรืออาจกล่าวว่าเป็นการสร้างสาร (ภาษาที่มีความหมาย) ที่เข้าถึงสมาชิกทุกกลุ่มขององค์กร

ส่วนความหมายของคำว่า “กฎร่วม” นั้น คือ กรรมวิธีหรือสูตรสำเร็จ ที่ช่วยให้สมาชิกขององค์กรกำหนดรูปแบบในการให้ความหมาย ได้แก่ การกำหนด “กฎร่วม” หรือแผนที่ล้าลองขององค์กรเพื่อรับมือกับภัยธรรมชาติที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น การซ้อมแผนกรณีเกิดอัคคีภัย แผ่นดินไหว สึนามิ เป็นต้น

ทฤษฎีระบบเป็นที่นิยมมากช่วงทศวรรษที่ 1960 -1970 อันนำไปสู่แนวคิดการสื่อสารในองค์กรแบบเครือข่ายที่กล่าวถึงการสื่อสารในองค์กรที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกระดับและทุกทิศทาง

การวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสารในองค์กรสะท้อนให้เห็นถึงความเกี่ยวพันระหว่างฝ่ายต่างๆ ในองค์กรอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ นอกจากจะใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้องค์กรสามารถระบุช่องทางการไหลของข่าวสาร (message flow) แล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้สื่อสารดังนี้

ผู้เชื่อมโยง (liaison) ทำหน้าที่เชื่อมกลุ่มต่างๆ (clique) เข้าด้วยกัน โดยมีได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานย่อยๆ ในองค์กร

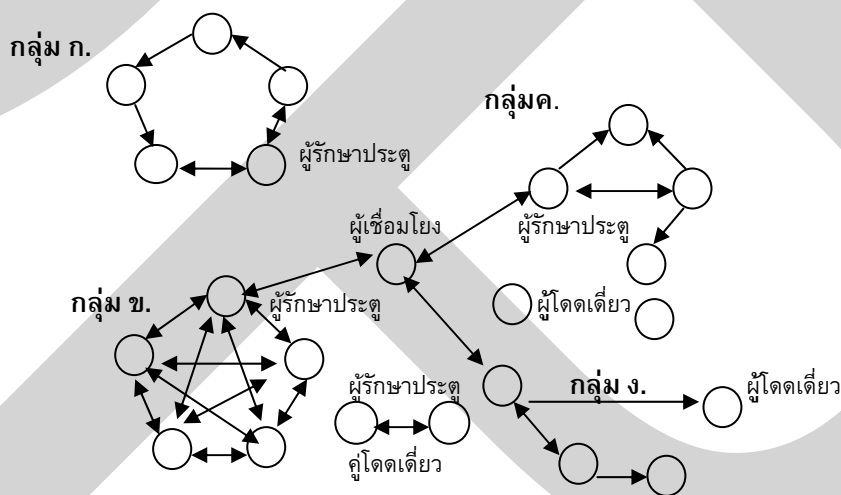
ผู้รักษาประตู (gatekeeper) ทำหน้าที่เป็นผู้คัดกรองข้อมูลข่าวสาร โดยมีบทบาทในการรับข่าวสารจากผู้เชื่อมโยงและตัดสินใจว่าจะส่งผ่านข่าวสารไปยังสมาชิกในกลุ่มหรือไม่ บทบาทนี้อาจก่อผลทั้งแง่บวกและลบกับกลุ่ม กล่าวคือสามารถช่วยมิให้กลุ่มรับข้อมูลข่าวสารมากเกินไป ขณะเดียวกัน อาจทำให้กลุ่มขาดแคลนข้อมูลที่จำเป็นอันมีผลต่อประสิทธิภาพของงานได้

ผู้โดดเดี่ยว (isolate) หมายถึงกลุ่มบุคคลที่แยกตัวและมีการสื่อสารกับบุคคลอื่นในองค์กรในระดับต่ำโดยอาจจะตั้งใจ “หลบหลีก” หรือบางครั้งอาจถูก “ละเลย” จากเครือข่ายการสื่อสาร สมาชิกผู้

โดดเดี่ยวนี้อาจอยู่ตามลำพังหรือเป็นกลุ่มเล็กๆ ทั้งนี้อาจเกิดจากช่วงเวลาทำงานที่แตกต่างจากสมาชิกคนอื่น ๆ หรือองค์การเจตนาที่บุคคลออกจากเครือข่ายการสื่อสาร

ผู้เชื่อมต่อกับโลกภายนอก (cosmopolites) หมายถึงผู้ที่เชื่อมองค์การเข้ากับสภาวะแวดล้อมภายนอก

ดังนั้น ผู้บริหารองค์การต้องตระหนักถึงบทบาทของผู้สื่อสารเหล่านี้ในเครือข่ายการสื่อสาร เพื่อลดหรือปิดช่องว่างการสื่อสารที่เกิดขึ้น โดยอาจจะส่งข้อมูลที่ถูกต้องมีประโยชน์ไปยัง “ผู้เชื่อมโยง” เพื่อที่จะส่งผ่านไปยัง “ผู้รักษาประตู” ซึ่งเมื่อได้ข้อมูลที่ถูกต้องแล้วจะมีประโยชน์แล้วจะส่งผ่านไปยังสมาชิกคนอื่น ๆ อย่างเหมาะสมและสร้างผลดีต่อองค์การ (แผนภาพที่ 2)

แผนภาพที่ 2 แสดงการวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสารภายในองค์การ

(รศชงพร โกมลเสวิน , หน้า111-114)

แนวคิดการสื่อสารเชิงระบบ สามารถนำมาวิเคราะห์โครงสร้างการสื่อสารแบบเปิดของมูลนิธิ กสิกรรมธรรมชาติ การจัดระเบียบด้วยการสร้างกฎร่วมหรือข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย รวมถึงช่องทางการไหลของข่าวสารผ่านบทบาทของผู้สื่อสารถึงสมาชิกเครือข่าย

2.2 แนวคิดระบบการจัดการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยองค์การนำการเปลี่ยนแปลงและระบบการสื่อสาร (Change Agency & Communication Systems for Creating Social Change)

ในประเทศสังคมประชาธิปไตยส่วนใหญ่ การสื่อสารเข้ามามีบทบาทอย่างยิ่งยวดต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ด้วยเหตุนี้ การประยุกต์ใช้การสื่อสารเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงการพัฒนาและเอื้อประโยชน์ต่อสาธารณชนส่วนใหญ่จึงเป็นสิ่งจำเป็น

ระบบการจัดการการเปลี่ยนแปลงเป็นระบบเปิดที่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบการตัดสินใจในความพยายามเปลี่ยนแปลงขององค์การนำการเปลี่ยนแปลง เพื่อลดความตึง

เครียดและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยการสร้างสรรค์นวัตกรรมของสมาชิก หรือการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภายในองค์กรนำการเปลี่ยนแปลง โดยระบบการจัดการดังกล่าวจะปรับเข้าสู่สภาพสมดุล ด้วยการควบคุมตนเอง การปรับระบบ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนการหรือโครงสร้างที่ทำให้ไม่บรรลุเป้าประสงค์ โดยอาศัยการป้อนกลับ (Feedback) ในการปรับกลยุทธ์ (Strategies) และกลวิธี (tactics) ให้เข้ากับวัตถุประสงค์การเปลี่ยนแปลง

การใช้การสื่อสารเพื่อให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงในเชิงสาธารณะประโยชน์นั้นต้องอาศัยหลักการในการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มผู้รับสารเป้าหมายตามที่องค์กรผู้ส่งสารต้องการ ซึ่งอธิบายได้ด้วยการใช้แบบจำลองระบบการจัดการการเปลี่ยนแปลงสังคมของ ไอรา คอฟแมน (Ira Kaufman : 1972 อ้างในจินทนา,น.400) ที่กำหนดเป้าประสงค์สุดท้ายที่การเปลี่ยนแปลงสังคม โดยอาศัยองค์การนำการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการสื่อสาร เป็นตัวขับเคลื่อน

ระบบการจัดการการเปลี่ยนแปลงสังคม มี 3 ระบบย่อย (subsystem) ได้แก่

- 1) ระบบย่อยด้านองค์การนำการเปลี่ยนแปลง(Organizational subsystem)
- 2) ระบบย่อยด้านการสื่อสาร(Communication subsystem)
- 3) ระบบย่อยด้านกลุ่มเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง(Change target subsystem)

จากแผนภาพที่ 3 อธิบายได้ว่า ปัจจัยนำเข้าจากสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยนำเข้าภายนอกของระบบ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อปัจจัยนำเข้าภายในของระบบย่อยด้านองค์การนำการเปลี่ยนแปลงและระบบย่อยด้านการสื่อสาร

ระบบย่อยด้านองค์การนำการเปลี่ยนแปลงและระบบย่อยด้านการสื่อสารมีการปรับตัวภายใต้สภาพแวดล้อมซึ่งประกอบด้วยอิทธิพลหลัก 4 อย่าง ได้แก่ การเมือง สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ที่ส่งผลกระทบต่อสภาวะสมดุลของระบบตลอดเวลา โดยอธิบายได้ ดังนี้

1) ระบบย่อยด้านองค์การนำการเปลี่ยนแปลง นับเป็นปัจจัยนำเข้าหลักของระบบการจัดการการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดโครงสร้างเพื่อวิเคราะห์ และบริหารแผนการเปลี่ยนแปลง ทำให้ประเด็นที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงยังคงอยู่ ส่วนปัจจัยนำเข้าภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อม ประกอบด้วย การเมือง สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี

2) ระบบย่อยด้านการสื่อสาร เมื่อพิจารณาตามแบบจำลองของระบบการจัดการการเปลี่ยนแปลงแล้ว ปัจจัยนำเข้าปัจจัยแรกของระบบย่อยการสื่อสารได้แก่ คำนิยามสาเหตุทางสังคมหรือวัตถุประสงค์การเปลี่ยนแปลง ด้านองค์การนำการเปลี่ยนแปลงทำหน้าที่นิยามปัญหาและพิจารณาทางเลือกในการแก้ปัญหาจากการอภิปราย การวิจัย หรือการผสมผสานทั้งการอภิปรายและการวิจัย แนวทางในการนิยามปัญหาอาจดำเนินการได้ 2 แนวทาง

แนวทางแรก ได้แก่ การอภิปรายระหว่างสมาชิก ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของสมาชิก การระดมสมอง การอภิปรายนี้ช่วยให้ได้ข้อสรุปที่ใช้เวลาน้อยลง ก่อประโยชน์ และปฏิบัติได้จริง อันนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

แนวทางที่สองเป็นการวิจัย มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ **ขั้นตอนการออกแบบ** เป็นการกำหนดปัญหาในรูปแบบจำลอง นำมาทดสอบในภาคสนามหรือห้องปฏิบัติการ เพื่อกำหนดสิ่งตัดสินใจ(decision object) ที่เข้ากับกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงและสามารถปฏิบัติได้ดีที่สุด ต่อมา**ขั้นการนำเสนอ** เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการทดลอง และขั้นสุดท้าย**ขั้นนำไปใช้ประโยชน์** เป็นการนำผลวิเคราะห์ที่ได้มาใช้ประโยชน์เพื่อปรับปรุงสาเหตุหลักของปัญหารวมถึงแนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้(จันทนา,น.401-402)

องค์การนำการเปลี่ยนแปลงมักใช้การสื่อสารในการรณรงค์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคม แผนหรือโปรแกรมการเปลี่ยนแปลงแต่ละแผนเกิดจากการผสมผสานกลยุทธ์พื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ การใช้อำนาจ การโน้มน้าวใจ รวมถึงการให้การศึกษาใหม่ ซึ่งแต่ละแผนยังมีความสัมพันธ์กับตัวแปรการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานอีก 3 ตัวแปร ได้แก่ โครงสร้างอิทธิพล (วิธีที่สิ่งเปลี่ยนแปลงถูกนำเสนอ) ความคาดหวัง(รางวัล-ค่าใช้จ่าย) และช่องทางการเผยแพร่(จันทนา,น.404)

สรุปได้ว่า ระบบย่อยด้านการสื่อสาร ทำหน้าที่ส่งผ่านปัจจัยนำเข้าองค์การนำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นโครงสร้างที่มีความสำคัญที่ช่วยให้แผนการเปลี่ยนแปลงขององค์การนำไปปฏิบัติได้จริง หรืออาจกล่าวได้ว่าระบบย่อยด้านการสื่อสารเป็นกระบวนการแปรสภาพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ

เครือข่ายการสื่อสารทุกระดับ ทั้งระดับองค์กร ระหว่างบุคคล และสื่อมวลชน กระบวนการเข้ารหัสสาร (การสร้างสาร) รวมถึงในแง่การปฏิบัติจริงต้องอาศัยบุคคลทำหน้าที่กระตุ้น(ผู้ส่งสารหรือวิทยากร) หรือกลุ่มบุคคลในการประสานงาน

3. ระบบย่อยด้านกลุ่มเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง กลุ่มเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงนี้ เป็นความปรารถนาระยะยาวขององค์การนำการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวข้องกับเปลี่ยนแปลงความรู้/ความเข้าใจ ทัศนคติ พฤติกรรมบุคคล รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ซึ่งเกิดจากการกระตุ้นผ่านระบบย่อยการสื่อสาร ในลักษณะของการรณรงค์หรือโน้มน้าวใจผ่านการฝึกอบรม

ระบบย่อยด้านนี้เป็นปัจจัยส่งออกของระบบการจัดการการเปลี่ยนแปลง ทำหน้าที่แปรสภาพสิ่งกระตุ้นทั้งหมดของระบบย่อยด้านการสื่อสารที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเปลี่ยนแปลง ในลักษณะของปฏิกริยาป้อนกลับไปสู่ปัจจัยนำเข้าของระบบซึ่งเป็นระบบย่อยด้านองค์การนำการเปลี่ยนแปลงอีกเป็นวงจรต่อเนื่อง

แนวคิดระบบการจัดการเปลี่ยนแปลงเชิงสาธารณประโยชน์ สามารถนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์มูลนิธิตริกรรมธรรมชาติมาบเอื่องในสถานะเป็นองค์การนำในการเปลี่ยนแปลงที่มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงกลุ่มผู้รับสารเป้าหมายสู่การดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงด้วยวิธีการกระตุ้นผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบทางการสื่อสาร

การสื่อสารนับเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ทุกภารกิจของมนุษย์บรรลุเป้าประสงค์

องค์ประกอบหลักของการสื่อสาร หมายถึงองค์ประกอบการสื่อสารที่ถือเป็นกลไกหลักที่มีความจำเป็นที่ขาดเสียมิได้ ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร

ผู้ส่งสาร หมายถึง บุคคลเริ่มต้นในกระบวนการสื่อสาร ทำหน้าที่ส่งสารผ่านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อใดๆไปยังผู้รับสาร

สาร หมายถึง เนื้อหาหรือสาระที่ผู้ส่งสารถ่ายทอดผ่านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อใดๆไปยังผู้รับสาร ในลักษณะของภาษาพูด ภาษาเขียน หรือสัญลักษณ์

ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ หมายถึง พาหนะนำสารหรือถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร

ผู้รับสาร หมายถึง บุคคลที่เป็นเป้าหมายในการส่งสารของผู้ส่งสารผ่านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อใดๆ

องค์ประกอบแวดล้อมทางการสื่อสาร หมายถึง องค์ประกอบที่เข้ามาเสริมให้การสื่อสารดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ปฏิกริยาป้อนกลับ(feedback) และองค์ประกอบที่เป็นอุปสรรคในการสื่อสาร เช่น สิ่งรบกวนทางการสื่อสาร(noise) อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบแวดล้อมทางการสื่อสารนี้อาจมิได้เกิดขึ้นทุกกรณีในกระบวนการสื่อสาร

แนวคิดเกี่ยวกับแบบจำลองการสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบทางการสื่อสาร 3 แบบจำลอง ได้แก่

1. แบบจำลองการสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับผู้ส่งสาร

แบบจำลองการสื่อสารที่เน้นให้ความสำคัญกับผู้ส่งสารนั้น ในอดีตเชื่อว่า “ผู้ส่งสาร” มีอิทธิพลสูงมองผู้รับสารในฐานะเป็นผู้ถูกกระทำ (passive audience) โดยไม่มีทางเลือก กล่าวคือ ผู้ส่งสารมีบทบาทในการกำหนดเนื้อหาและช่องทางการสื่อสาร ตามแนวทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic Needle Theory) หรือทฤษฎีลูกกระสุนปืนมหัศจรรย์ (Magic Bullet Theory) รวมถึง ทฤษฎีการโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda Theory) อันโด่งดังของฮาโรลด์ ดี. ลาสเวลล์ (Harold D.Lasswell) ที่มีทัศนะแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากผู้นำในอดีต เช่นฮิตเลอร์ที่ใช้พละกำลังของสื่อเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อ โดยลาสเวลล์เชื่อว่า การโฆษณาชวนเชื่อมิใช่เพียงแค่การใช้สื่อเพื่อโกหก หลอกลวง และควบคุมประชาชนเท่านั้น แต่ต้องมีการวางแผน กำหนดกลยุทธ์ รวมถึงการใช้เทคนิคโน้มน้าวใจให้ประชาชนคล้อยตามจนยอมรับ

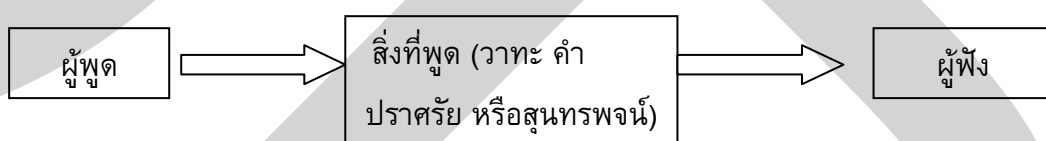
ความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยอาศัยสัญลักษณ์ (symbol) เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดผลทางปฏิบัติ (Lasswell,1934 อ้างใน บุญเลิศ ศุภดิลก,2548 น.73)

อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างแบบจำลองที่เน้นให้ความสำคัญของผู้ส่งสารและยังทรงอิทธิพลต่อ การศึกษาด้านการสื่อสารในปัจจุบัน ได้แก่

1.1 แบบจำลองการสื่อสารของอริสโตเติล

1.2 แบบจำลองการสื่อสารของลาสเวลล์

1.1 แบบจำลองการสื่อสารของอริสโตเติล

แผนภาพที่ 4 แสดงแบบจำลองการสื่อสารของอริสโตเติล

แม้เวลาจะล่วงเลยมากกว่า 2000 ปีแล้ว แต่แบบจำลองการสื่อสารของอริสโตเติลยังร่วมสมัย สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการชี้แนะสังคมด้วยการพูดโน้มน้าวใจหรือวาทศิลป์ (Rhetoric) ได้เป็นอย่างดี

จากแบบจำลองการสื่อสารนี้ ผู้ส่งสาร (ผู้พูด) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากที่สุด โดย อริสโตเติลเชื่อว่าสิ่งที่พูด (สาร) สามารถนำไปใช้ในการโน้มน้าวใจผู้ฟังได้ แต่มิใช่ผู้พูดทุกคนจะมีความสามารถในการโน้มน้าวใจผู้ฟังได้เสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้พูด 3 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง **บุคลิกลักษณะของผู้พูด (Ethos)** หมายถึง ลักษณะความน่าเชื่อถือของผู้พูดที่เกิดขึ้นทันทีทันใดในจิตใจผู้ฟังขณะฟังการพูด (ไม่ควรเป็นความรู้สึกทั่วไปที่มีต่อผู้พูดก่อนการฟัง) เช่น การแสดงเชาวน์ปัญญาไหวพริบของผู้พูด (Intelligence) ความมีจิตสำนึกสูง มีหลักการ ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม (moral character) และความมีน้ำใจไมตรีดีต่อผู้ฟัง รวมถึงมีความตั้งใจจริงที่จะรักษาผลประโยชน์ให้ (good will)

ประการต่อมา **การเข้าถึงอารมณ์ผู้ฟัง (Pathos)** หมายถึงความสามารถในพูดโน้มน้าวใจผู้ฟังให้อยู่ในอารมณ์ที่เที่ยงธรรม(มีสติ)พร้อมที่จะฟังการพูด(สุนทรพจน์)ด้วยวิจาร์ณญาณ (put the audience in the right state of mind) (อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท,2539 : น.26-27)

ประการสุดท้าย **ความมีเหตุผลในสิ่งที่พูด(Logos)** หมายถึง ความสามารถในการแสดงเหตุผล (reasoning) หรือการนำหลักฐานมาเป็นองค์ประกอบสนับสนุนในการพูด(evidence)

อริสโตเติลได้กล่าวถึงบทบาทของผู้ส่งสารทั้งในฐานะ “ผู้พูด” หรือ “ผู้เขียน” ไว้ในหนังสือ Rhetoric โดยเขาได้ให้คำจำกัดความของวาทศิลป์ว่า

“.....ผู้ส่งสารต้องรู้จักจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดของคนที่เขาจะชักจูง นั้นหมายความว่า เขาจะต้องรู้จักธรรมชาติของมนุษย์ วิธีที่มนุษย์ใช้เหตุผล นิสัย ความต้องการ อารมณ์ รวมถึงการใช้ข้อโต้แย้งแบบไหนกับคนประเภทไหน อริสโตเติลสอนกระทั่งวิธีการใช้คำ วลี การจัดเรียงลำดับประโยคเพื่อจูงใจคนฟังมากที่สุด “(อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท,2539 : น.25)

แนวความคิดของอริสโตเติลได้รับการพัฒนามาโดยตลอด และปรมาจารย์ด้านการสื่อสารต่างเห็นพ้องกันว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 2 ประการ คือ ความสามารถหรือความชำนาญมากเพียงพอ(competence of expertness) และความซื่อสัตย์สุจริต (trustworthiness) อย่างไรก็ตาม ความน่าเชื่อถือนี้ มิได้มีลักษณะเป็นเอกเทศเหมือนปัจจัยประการอื่นๆ เช่น เพศ อายุ หากเป็นสิ่งที่ผู้รับสารมองเห็น รับรู้และเชื่อ กล่าวคือ ความสามารถหรือความชำนาญของผู้ส่งสารนั้นมักเกี่ยวข้องกับลักษณะงานเฉพาะเจาะจงที่เขาเกี่ยวข้องอยู่ หรืออาจกล่าวได้ว่าความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารจะแตกต่างกันไปตามหัวเรื่อง(topics)ของสิ่งที่นำเสนอ (สาร) ส่วนความซื่อสัตย์สุจริตเป็นลักษณะที่สามารถรับรู้ได้โดยทั่วไป

ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารในการสื่อสารสาธารณะ

การสื่อสารสาธารณะ (Public communication) หรือการสื่อสารกลุ่มใหญ่ เป็นบริบทการสื่อสารประเภทหนึ่งที่มีผู้ส่งสารมีความตั้งใจเฉพาะในการใช้สารทั้งแบบวัจนะ(Verbal Communication)และอวัจนะ(Non-Verbal Communication)เพื่อทำให้เกิดความหมายเฉพาะในใจของผู้รับสารที่สอดคล้องกับความตั้งใจของผู้ส่งสาร ซึ่งแตกต่างจากการสื่อสารแบบบังเอิญและการสื่อสารเพื่อแสดงความคิดเห็นตามทัศนะขอ แม็กครอสกี (McCroskey) แบ่งการสื่อสารออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่หนึ่ง การสื่อสารโดยบังเอิญ (accidental communication) การสื่อสารประเภทนี้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลหนึ่งกระตุ้นให้เกิดความหมายเฉพาะขึ้นในใจของอีกฝ่ายหนึ่งโดยมิได้ตั้งใจและบุคคลนั้นมักไม่รู้ตัว บ่อยครั้งที่บุคคลมักสื่อสารถึงความสนใจ ความต้องการ ภูมิหลัง จุดอ่อนให้ผู้อื่นทราบโดยมิได้ปรารถนาที่จะให้เป็นเช่นนั้น ลักษณะการสื่อสารดังกล่าว เช่นความเงิบ หรือ อวัจนภาษา เช่น อากัปกริยา เวลา ระยะห่าง เป็นต้น

ประเภทที่สอง การสื่อสารแบบแสดงความคิดเห็น (expressive communication) เป็นการสื่อสารที่เกิดจากภาวะด้านอารมณ์และแรงจูงใจของคู่สื่อสาร สารที่สื่อออกมาเป็นการสะท้อนถึงความรู้สึกนึกคิดของแต่ละฝ่าย การสื่อสารประเภทนี้จำเป็นต้องมีผู้อื่นอยู่ด้วย บางครั้งเป็นการสื่อสารแบบจงใจเช่น การแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม การอภิปรายในสภา เป็นต้น และ

ประเภทที่สาม การสื่อสารเชิงวาทศิลป์ (rhetorical communication) การสื่อสารประเภทนี้จัดเป็นแนวคิดหลักของการสื่อสารสาธารณะ กล่าวคือ การสื่อสารประเภทนี้เป็นกระบวนการที่ผู้ส่งสารกระตุ้นความหมายในสารทั้งวัจนสารและอวัจนสารเพื่อให้เกิดความหมายในใจตามที่ได้กำหนดไว้แล้ว ผู้ส่งสารในที่นี้อาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคล วัจนสารหมายถึงภาษาสัญลักษณ์ที่มีความหมาย โดยส่งผ่านไปยังผู้รับสารในรูปการพูดหรือการเขียน ส่วนอวัจนสารหมายถึงสารประเภทอื่น ๆ ที่ไม่ใช่วัจนสาร เช่น อากัปกริยาต่าง ๆ ซึ่งมักใช้ประกอบวัจนสารเพื่อให้การสื่อสารเกิดประสิทธิผลมากขึ้น (McCroskey : 1978 , อ้างในจันทนา : 2548 , น. 46)

สิ่งที่ผู้ส่งสารในการสื่อสารสาธารณะพึงตระหนัก

การเข้าถึงอารมณ์/ความรู้สึกนึกคิดของผู้รับสารเพื่อประโยชน์ในการสื่อสารสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้เพราะมนุษย์มักมีความเชื่อที่สอดคล้องกับโลกที่ยึดตนเป็นศูนย์กลาง (Self-centred) ดังนั้นผลประโยชน์ส่วนตน (Self-interest) จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการจูงใจมนุษย์ อย่างไรก็ตาม แรงจูงใจหรือการกระทำอะไรบางอย่างที่ได้รับการยกย่องเชิดชูล้วนเกิดจากการได้รับการกระตุ้นจากเรื่องส่วนตนก่อนเสมอ หรือ การเห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นเพื่อบรรลุความสำเร็จส่วนตน (enlightened self-interest) เป็นความรู้สึกที่ดีต่อการทำความดีเพื่อผู้อื่น ทำให้ได้รับความชื่นชมหรือนับหน้าถือตา

ด้วยเหตุนี้ การสื่อสารสาธารณะจำเป็นต้องเข้าใจกระบวนการคิดของมนุษย์ก่อน ขณะที่ผู้รับสารจากการฟังหรืออ่านสิ่งที่สื่อออกมา ประเด็นหลัก ๆ ที่พวกเขาคิดคือ สารที่ได้รับมีความหมายต่อเขาอย่างไร เขามีวิธีการปฏิบัติอย่างไร เขาจะได้รับประโยชน์จากเรื่องนี้หรือไม่ ดังนั้น กระบวนการถอดรหัสสารในการสื่อสารสาธารณะจึงเป็นการรวมสารกระตุ้นแรงจูงใจเข้ากับการรับรู้เรื่องผลประโยชน์ส่วนตนด้วย

นอกจากนี้ เบอร์โล และเลเมอร์ต (Berlo & Lemert) ได้วิจัยความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารเพิ่มเติมพบว่า มิติหรือองค์ประกอบ 3 ประการที่ผู้รับสารมักใช้ในการตัดสินความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร คือ

ก. ความน่าไว้วางใจ (Safety Factor) คุณสมบัติด้านนี้ของผู้ส่งสาร คือ

- ความเมตตากรุณา (kind)

- อริยาศัยดี (congenial)
- ความรักใคร่ห่วงใยกัน (friendly)
- ความสามัคคีปรองดอง (agreeable)
- น่าคบหาสมาคมด้วย (pleasant)
- สุภาพอ่อนโยน (gentle)
- ไม่เห็นแก่ตัว (unselfish)
- ยุติธรรม (just)
- รู้จักการให้อภัย (forgiving)
- การต้อนรับขับสู้อย่างดี (hospitable)
- ความร่าเริง (cheerful)
- มีจริยธรรม (ethical)
- อุตทน (patient)
- สงบเยือกเย็น (calm)

ข. คุณสมบัติเหมาะกับงานที่รับผิดชอบ (Qualification Factor)

- มีประสบการณ์เฉพาะทาง (experienced)
- ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี (trained)
- มีความชำนาญ (skilled)
- มีอำนาจในงานที่ทำ (authoritative)
- มีความสามารถ (able)
- มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด (intelligent)

ค. ความคล่องตัว (Dynamism Factor)

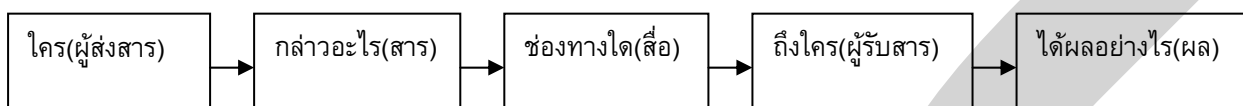
- ก้าวร้าว มุทะลุ มุ่งมั่นทำงานเต็มกำลัง (aggressive)
- เอาใจเขามาใส่ใจเรา (empathic)

- ตรงไปตรงมา (frank)
- กล้าบ้าบิ่น (bold)
- กระตือรือร้น (active)
- ปราดเปรี้ยว (fast)
- พุ่มเท (energetic)

จากองค์ประกอบข้างต้น ผู้รับสารจะเป็นผู้พิจารณาว่า หากบุคคลใดมีคุณสมบัติครบถ้วนดังกล่าว เชื่อได้ว่าบุคคลนั้นย่อมมีความสามารถในการโน้มน้าวใจ นอกจากนี้ ยังเชื่ออีกว่า สารในเรื่องที่พูด(Logos) มีความสำคัญน้อยกว่าบุคลิกภาพ(Ethos)ของผู้พูด หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า หากผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดไม่น่าเชื่อถือแล้ว แม้นว่าเรื่องที่พูดจะมีสาระสำคัญอย่างไรก็ย่อมขาดความน่าเชื่อถือไปด้วย อย่างไรก็ตาม เบอร์โล และคณะได้แนะนำว่า ผู้ส่งสารที่ได้รับความน่าเชื่อถือต้องคำนึงอยู่เสมอว่าเรื่องที่เขาย่อมมีความสำคัญต่อความน่าเชื่อถือของตัวเองด้วย (อรวรรณ ,2542: น.121-122)

1.2 แบบจำลองการสื่อสารของลาสเวลล์

ฮาโรลด์ ดี ลาสเวลล์ (Harold D. Lasswell) นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ผู้ที่สนใจการสื่อสารการเมืองและการโฆษณาชวนเชื่อ เป็นผู้ให้กำเนิดแบบจำลองดังกล่าวตั้งแต่ ค.ศ. 1948 แม้นเวลาจะล่วงเลยมากกว่า 60 ปี แต่การโจมตีกันด้วยอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันในปัจจุบัน หรือการประยุกต์ใช้เพื่อกิจกรรมอื่นใดโดยหวังผลเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม แบบจำลองดังกล่าวยังร่วมสมัยสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ได้

แผนภาพที่ 5 แสดงแบบจำลองการสื่อสารของลาสเวลล์

แบบจำลองการสื่อสารของลาสเวลล์ เชื่อว่า ในกระบวนการสื่อสาร ผู้ส่งสารมีเจตนาบางอย่างที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้รับสารเสมอ ดังจะเห็นได้จากแบบจำลองที่แสดงให้เห็นถึง “ผล” ที่เกิดขึ้นหลังผู้รับสารได้รับสารแล้วเสมอ อีกทั้งลักษณะกระบวนการสื่อสารเป็นเส้นตรงทางเดียว ทำให้ผู้ส่งสารมีอิทธิพลเหนือผู้รับสาร เริ่มตั้งแต่การตัดสินใจเลือกที่จะถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปให้ผู้รับสารกลุ่มใดบ้าง การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสารโดยผ่านช่องทางการสื่อสาร หรือสื่อประเภทใด รวมถึง การ”ปรุง

แต่ง”ข้อมูลข่าวสารให้มีความน่าสนใจแก่ผู้รับสาร ซึ่งอิทธิพลดังกล่าวสะท้อนออกมาให้เห็นชัดเจนใน
บทบาทของผู้ส่งสาร

จากการศึกษาแบบจำลองของลาสเวลล์ (H. Lasswell) ที่ให้ความสำคัญกับผู้ส่งสาร โดยสรุป
บทบาทหลัก 2 ประการของผู้ส่งสาร คือ

ประการแรก **บทบาทในการถ่ายทอดข่าวสาร** เป็นการทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด
ความคิดเห็น ข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากตนเองไปยังผู้รับสาร หรือทำหน้าที่รับข้อมูลข่าวสารจาก
แหล่งข้อมูล (source) แล้วนำไปถ่ายทอดต่ออีกทอดหนึ่งเสมือน“ผู้เฝ้าประตู”(Gate-keeper)

ประการที่สอง **บทบาทผู้โน้มน้าวใจ** เป็นการทำหน้าที่ “สร้าง” ข่าวสารให้มีพลังอำนาจเพียง
พอที่จะทำให้ผู้รับสารเกิดการโน้มน้าวใจในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการโน้มน้าวใจเพื่อ
ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้/ความเข้าใจ ทักษะคติ หรือพฤติกรรมก็ตาม โดยผู้ส่งสารจะทำ
หน้าที่โน้มน้าวชักจูงใจทั้งทางตรงและทางอ้อม

ก. **การโน้มน้าวชักจูงใจทางตรง** เป็นการใช้สารโน้มน้าวใจผู้ร่วมกระทำการสื่อสารที่
ชัดเจน เช่น การโน้มน้าวใจให้ซื้อสินค้าที่ตนเป็นเจ้าของ

ข. **การโน้มน้าวชักจูงใจทางอ้อม** กรณีนี้ ผู้ส่งสารทำหน้าที่เสมือน “ผู้สร้างภาพลักษณ์
หรือภาพความเป็นจริง” เพื่อสร้างสารให้สามารถมีคุณลักษณะของการโน้มน้าวใจ โดยผู้รับสารแทบไม่
รู้สึกเลยว่าตนกำลังถูกโน้มน้าวใจ เช่น การสร้างภาพข่าวให้เห็นว่าทหารเตรียมการตั้งรับกับกลุ่มผู้ชุมนุม
เกินกว่าเหตุ หรือการสร้างภาพความเป็นจริงว่า แม้ว่าสถานการณ์การเมืองจะอยู่ในสภาพแตกแยกแต่
ตลาดหุ้นกลับตึกคักเป็นต้น

จากคำอธิบายข้างต้น ลาสเวลล์ สรุปบทบาทหน้าที่หลักๆของผู้ส่งสาร ออกเป็น 4 หน้าที่หลัก
ด้วยกันคือ การให้ข่าวสาร การให้ความรู้ การโน้มน้าวใจ และการให้ความบันเทิง (ภัสวาลี นิติเกษตร
สุนทร : 2548, น.141-142)

2. แบบจำลองการสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับผู้รับสาร

แบบจำลองนี้เป็นแบบจำลองที่ให้ความสำคัญกับผู้รับสารมากขึ้น โดยเห็นว่าผู้รับสารไม่ได้เป็น
เพียงผู้ถูกกระทำโดยสารที่ส่งมาจากผู้ส่งสารด้านเดียว แต่ผู้รับสารยังสามารถเข้ามีส่วนร่วมใน
กระบวนการสื่อสาร สามารถเลือกรับ/คัดกรองข้อมูลข่าวสารด้วยตนเอง รวมถึงสามารถ “ กำหนด

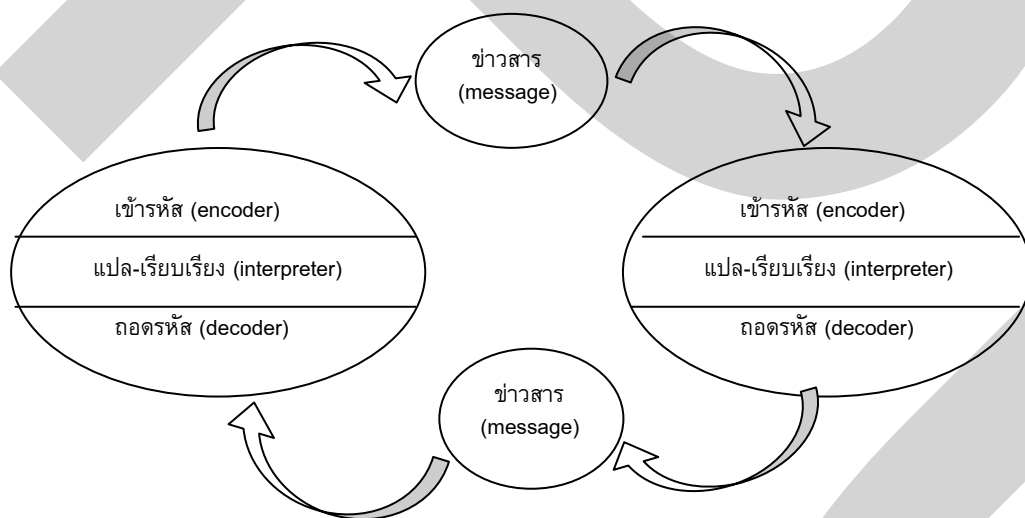
เนื้อหาสาร”ได้ระดับหนึ่ง แบบจำลองที่ให้ความสำคัญแก่ผู้รับสารในฐานะผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร ได้แก่

2.1 แบบจำลองการสื่อสารสองทางและแบบจำลองเชิงวงกลมของแชรมม์

2.2 แบบจำลองการใช้ประโยชน์จากสื่อและเนื้อหาสาร

2.1 แบบจำลองการสื่อสารสองทางและแบบจำลองเชิงวงกลมของแชรมม์

แบบจำลองที่เน้นความสำคัญแก่ผู้รับสารในกระบวนการสื่อสาร นอกจากแบบจำลองการสื่อสารสองทางที่ผู้รับสารสามารถส่งปฏิกิริยาตอบกลับแล้วยังรวมถึงแบบจำลองเชิงวงกลมของวิลเบอร์แชรมม์ (Wilbur Schramm) แบบจำลองดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้รับสารไม่ได้มีหน้าที่คอยรับสารที่ส่งมายังปลายทางของเส้นทางการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ “ถอดรหัส”และ “ตีความสาร”ที่ส่งมาจากผู้ส่งสารให้มีความหมายสอดคล้องกับการรับรู้ของตน นอกจากนี้ ผู้รับสารยังได้ผลัดเปลี่ยนทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร ด้วยการส่ง “ปฏิกิริยาป้อนกลับ”ซึ่งเป็นสารที่ได้รับการ “เข้ารหัส”แล้วส่งกลับไปยังแหล่งที่มาของสาร หรือผู้ส่งสารเดิม ซึ่งจะทำหน้าที่ถอดรหัส-ตีความ และเข้ารหัสสารตามบทบาทของผู้รับสารและผู้ส่งสารต่อไป

แผนภาพที่6 แสดงแบบจำลองการสื่อสารสองทางและแบบจำลองเชิงวงกลมของแชรมม์

2.2 แบบจำลองการใช้ประโยชน์จากสื่อและเนื้อหาสาร

แบบจำลองการใช้ประโยชน์จากสื่อและเนื้อหาสาร เป็นการให้ความสำคัญแก่ผู้รับสารในฐานะผู้เลือกใช้ประโยชน์จากสื่อและเนื้อหาสาร เพื่อสนองต่อความพึงพอใจหรือสนองต่อพฤติกรรมของผู้รับ

สารเองในแง่ความต้องการ ความจำเป็น และความสนใจของแต่ละบุคคล จะพบว่า สามารถจำแนก
บทบาทของผู้รับสาร ดังนี้

- แบบจำลองการสื่อสารที่ให้ความสำคัญแก่ผู้รับสารในฐานะผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการ
สื่อสาร เป็นแบบจำลองที่เริ่มให้ความสำคัญกับผู้รับสารในลักษณะที่มีใช้เพียง “จุดหมายปลายทาง” ที่
คอยรับสารแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีบทบาทในการเข้ารหัส ถอดรหัส และตีความสาร เช่นเดียวกับผู้ส่ง
สารทุกประการ

- แบบจำลองการสื่อสารที่ให้ความสำคัญแก่ผู้รับสารในฐานะผู้มีส่วนกำหนดสาร เป็น
แบบจำลองที่ให้ความสำคัญกับผู้รับสารในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดเนื้อหาสารที่ส่งออกไป
ผู้รับสารมีบทบาทในการสะท้อนความคิดเห็นของตนเองที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งกลับไปยังผู้ส่งสาร เพื่อให้ผู้
ส่งสารนำข้อมูลดังกล่าวไปปรับเปลี่ยน หรือปรุงแต่งให้สอดคล้องกับความต้องการของตน

- แบบจำลองการสื่อสารที่ให้ความสำคัญแก่ผู้รับสารในฐานะผู้เลือกใช้ประโยชน์จากสื่อและ
เนื้อหาสาร เป็นแบบจำลองที่ให้ความสำคัญกับผู้รับสารในฐานะที่เป็นผู้ที่กระตือรือร้นในการเปิดรับสาร
โดยปราศจากอิทธิพลจากผู้ส่งสาร ดังนั้น ผู้รับสารจึงมีสิทธิที่จะเลือกสารในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เลือกที่จะ
เปิดรับ เลือกรับรู้/ตีความ เลือกจดจำ ไปจนถึงเลือกที่จะปฏิเสธ คัดค้าน หรือปิดรับข่าวสารที่ส่งมา(ภัส
วลี : 2548,น.147)

3. แบบจำลองการสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับสาร

แบบจำลองการสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับสาร เป็นแบบจำลองที่ให้ความสำคัญแก่
“ความหมายสาร” (Meaning-based Model of Communication)เป็นหลัก ซึ่งแตกต่างจากแบบจำลอง
เชิงกระบวนการ (Transmission Model of Communication) ตรงที่แบบจำลองเชิงกระบวนการอธิบาย
ให้เห็นภาพว่าการเข้ารหัสและถอดรหัส ได้ก่อให้เกิดความหมายในตัวสารได้อย่างไร โดยกระบวนการ
สื่อสารเริ่มจาก 1) ผู้ส่งสารตัดสินใจและกำหนดสาร 2) ผู้ส่งสารเข้ารหัสสารที่ตั้งใจส่งออกให้สอดคล้อง
กับการรับรู้ของผู้รับสาร 3) ผู้รับสารได้รับสารที่ส่งมา 4) ผู้รับสารถอดรหัสสารให้สอดคล้องกับการรับรู้
ของตน ในขณะที่แบบจำลองที่เน้นความสำคัญของสาร แสดงให้เห็นว่าความหมายสารที่แท้จริงไม่ได้
เกิดจากกระบวนการเข้าและถอดรหัสสารที่เป็นไปเองตามธรรมชาติ(spontaneous) แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้าง
และกำหนดไว้ก่อนแล้ว โดยอธิบายเปรียบเทียบให้เข้าใจชัดเจน ดังนี้

ความหมายของ “ความหมาย” ในกระบวนการทัศน์เดิม ได้แก่แบบจำลอง S-M-C-R ของเดวิด
เบอร์โล (David Berlo) ได้ให้ความหมายของ “ความหมาย” ในแบบจำลองเชิงกระบวนการไว้ดังนี้

1) ความหมายที่เกิดขึ้นในสารเกิดจากกระบวนการเข้ารหัสและถอดรหัสของผู้ร่วมกระทำการสื่อสาร ดังนั้น ความหมายที่แท้จริงจึงเกิดจากคน คำต่างๆไม่สามารถมีความหมายในตัวเองได้

2) ความหมายเกิดจากการเรียนรู้ของปัจเจก ตามทฤษฎีสิ่งเร้า/ตอบสนอง ดังนั้น ความหมายที่เกิดขึ้นในสารจึงเป็นเรื่องของปัจเจก ไม่ใช่สังคม (Individual, not social-oriented)

3) ความหมายของสารอยู่ในตัวผู้ใช้สาร (message-users) ไม่ได้อยู่ในสาร และเนื่องจาก ความหมายของสารอยู่ในตัวผู้ใช้สาร สิ่งที่ถูกถ่ายทอดจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารจึงไม่ใช่“ความหมาย”แต่คือ “สาร”(message) เพียงอย่างเดียว

4) ความหมายของสารสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ร่วมกันหรือกรอบแห่งการอ้างอิงของผู้ร่วมกระทำการสื่อสาร ถ้าประสบการณ์ร่วมของผู้กระทำการสื่อสารเปลี่ยนไป ความหมายของสารที่เกิดขึ้นก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

5) ความหมายของสารขึ้นอยู่กับบริบทขณะทำการสื่อสาร ดังนั้นการให้ความหมายแก่สิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจแตกต่างกันตามบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่ความหมายที่เกิดขึ้นในตัวผู้ส่งสารและผู้รับสารอาจใกล้เคียงกันได้ กรณีที่ทั้งคู่มีประสบการณ์ร่วมหรือกรอบแห่งการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกัน

ส่วน ความหมายของ “ความหมาย” ในแบบจำลองที่เน้นความสำคัญของสาร หรือแบบจำลอง Meaning-based เป็นแบบจำลองที่มีมุมมองเกี่ยวกับการสื่อสารว่า การสื่อสารไม่ได้เป็นเพียงแค่กระบวนการถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ร่วมกระทำการสื่อสาร แต่เป็น “กระบวนการแลกเปลี่ยนความหมาย” ระหว่างคู่สื่อสาร ตามแนวคิดพื้นฐาน ดังนี้

ก. ประเภทความหมาย มี 2 ประเภท คือ

1. ความหมายที่เกิดตามธรรมชาติ (natural meaning) หมายถึง ความหมายที่ใช้แทนสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นความหมายที่ใช้แทนด้วยสัญลักษณ์ เหตุการณ์ หรือการกระทำใดๆ ก็ตาม ความหมายที่เกิดขึ้นตามธรรมชาตินี้ เมื่อกล่าวแล้วทุกคนจะเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน เช่น กลุ่มบุคคลใส่เสื้อสีแดง หมายถึงสมาชิกทุกคนในกลุ่มใส่เสื้อสีแดง

2. ความหมายที่ไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (non-natural meaning) หมายถึงความหมายที่นอกเหนือจากภาพหรือสิ่งที่ปรากฏ แต่เป็นความหมายที่เป็นที่รับรู้ร่วมกันในสังคมแต่ละสังคม เช่น มีอบเสื้อแดง ในความหมายที่รับรู้กันของชาวทมิฬ. คือกลุ่มบุคคลที่มาประท้วงรัฐบาลบริเวณสะพานผ่านฟ้าลีลาศ และสี่แยกราชประสงค์

ความหมายที่เกิดขึ้นทั้งสองแบบใกล้เคียงกับความหมายที่มีการกล่าวถึงในแบบจำลองที่มาจากแนวคิดแบบดั้งเดิม คือ “ความหมายโดยอรรถ” (denotative meaning) ซึ่งหมายถึงความหมายที่แปลตามตัวอักษรที่คนส่วนใหญ่เข้าใจตรงกัน และ “ความหมายโดยนัย” (connotative meaning) ซึ่งหมายถึงความหมายที่เกิดจากประสบการณ์เฉพาะตัวของบุคคล

ขณะที่แบบจำลองแนวคิดแบบดั้งเดิม ให้ความสำคัญกับ “ความหมาย” ทั้งในส่วนที่เป็นความหมายโดยอรรถและความหมายโดยนัย ส่วนแบบจำลอง Meaning-based จะให้ความสำคัญกับ “ความหมายที่ไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ” แต่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากเชื่อว่า ความหมายที่แท้จริงไม่ใช่ความหมายที่เกิดจากการรับรู้และยอมรับร่วมกันของแต่ละบุคคล แต่ต้องเป็นความหมายที่เกิดจากการรับรู้และยอมรับร่วมกันในกลุ่มหรือสังคม

ข. ความหมาย(meaning) คือ สัญลักษณ์ที่เกิดจากแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดำเนินต่อเนื่องมาระยะเวลาหนึ่ง จนเป็นที่รับรู้และยอมรับร่วมกันในสังคมนั้นๆ เช่น การไหว้ เป็นการแสดงความเคารพ

อนึ่ง การรับรู้และยอมรับสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นนี้เกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ 1) การรับรู้และการยอมรับที่เกิดขึ้นโดยการตกลงเป็นกิจจะลักษณะ (explicit agreement) เช่น การประกาศอย่างเป็นทางการให้มะลิเป็นดอกไม้สัญลักษณ์ของวันแม่ หรือดอกบ๊อบบี้เป็นสัญลักษณ์ของวันทหารผ่านศึก เป็นต้น และ 2) การรับรู้และการยอมรับที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกร่วมทางจิตใจ (implicit/unconscious accord) เช่นการลงนามถวายพระพรในหลวง ที่โรงพยาบาลศิริราช เพื่อให้ทรงหายจากการประชวร ถือเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงความจงรักภักดี เป็นต้น

ค. ความหมายเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับ “ภาษา”(language) ตามแนวคิดทฤษฎีสัมพันธ์เชิงภาษาศาสตร์ (linguistic relativism) ของซาเพียร์และวอร์ฟ (Sapir & Whorf) ที่สรุปสาระสำคัญได้ว่า

1) ภาษาเป็นตัวกำหนดวิธีการรับรู้ของบุคคล เช่น คำพูดว่า “ไม่เป็นไร” ที่คนไทยพูดกันติดปากทำให้เรามีมุมมองต่อตนเองว่า พร้อมที่จะให้อภัยผู้อื่นเสมอ

2) ภาษามีความเชื่อมโยงกับความคิด ประสบการณ์ และการกระทำของบุคคล เนื่องจากภาษาคือวัฒนธรรม ดังนั้นการใช้ภาษาจึงเป็นการสะท้อนถึงความคิด ประสบการณ์ และการกระทำของผู้ใช้ภาษานั้นๆด้วย

อย่างไรก็ตาม การไม่เข้าใจภาษาใดภาษาหนึ่งอย่างดีพอ มิได้หมายความว่าเราไม่สามารถศึกษา “ความหมาย” ที่เกิดขึ้นในสังคมที่ใช้ภาษานั้นเป็นภาษาหลักได้ การศึกษากระบวนการสื่อสารตามแบบจำลอง Meaning-based ผู้ศึกษาต้องตระหนักถึงบริบทที่เกี่ยวข้องกับภาษาในทุกๆ มิติที่เกิดขึ้นหรือกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการศึกษาการสื่อสารในลักษณะองค์รวม (holistic) ที่มีอาจตัดขาดจากแวดล้อมที่เข้ามาเกี่ยวข้องได้ (contextualized) (ภัสวลี: 2548, น.148-150)

ทฤษฎีสัญญะ (Semiotics)

สัญญวิทยาเป็นการศึกษากระบวนการสร้างความหมาย (signification) หรือวิธีการที่จะนำเอาสัญลักษณ์ต่างๆ มาใช้ตีความในตัวบท (Text) อันเป็นผลผลิตทั้งหมดของการสื่อสาร

กระบวนการสร้างความหมาย (signification) ในทัศนะของ เอฟ.เดอ โซสซูร์ (F. De Saussure) เป็นภาววิสัย (objectivity) ที่เป็นเพียงความสัมพันธ์ของระบบสัญลักษณ์ที่มีต่อระบบอ้างอิง (reference) โดยได้อธิบายระบบสัญลักษณ์ไว้เป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับแรก สิ่งอ้างอิงไปถึง (reference) เป็นของจริง (reality) เช่น พรหม (พรหมที่เป็นวัตถุที่จับต้องได้)

ระดับที่สอง การสร้างสัญลักษณ์ขึ้นมาแทนพรหมจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละวัฒนธรรม เช่น บริบทสังคมไทยจะสร้างสัญลักษณ์โดยเขียนเป็นตัวอักษรว่า “พรหม” ภาษาอังกฤษเรียก “carpet” ภาษาจีน ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส ฯลฯ จะเขียนแตกต่างกันไป รวมถึงการอ่านออกเสียงก็แตกต่างกันไปด้วย ในระดับนี้ โซสซูร์เรียกว่า “ตัวหมาย” (signifier)

ระดับที่สาม เมื่อเห็นสัญลักษณ์ “พรหม/carpet/...” ก็เกิดจินตนาการภาพของ “พรหม” ขึ้นมา ตามภาพในใจหรือภาพในความคิด (concept) ซึ่งโซสซูร์เรียกว่า “ตัวหมายถึง” (signified)

ในเรื่องระบบสัญลักษณ์นี้ โซสซูร์สนใจศึกษาเฉพาะตัวสัญลักษณ์ (sign) หรือความสัมพันธ์ระหว่างระดับที่สองและสาม ว่าได้ให้ความหมายอะไรเท่านั้น ขณะที่ ชาร์ลส์ เพียร์ซ (Charles Peirce) ให้ความสำคัญแก่กระบวนการสร้างความหมายของสัญลักษณ์นั้นด้วย โดยแยกแยะประเภทของสัญลักษณ์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- ก. *Icon* เป็นสัญลักษณ์ซึ่งเป็นตัวแทนที่เหมือนหรือคล้ายคลึงสิ่งที่มีหมายถึง เช่น รูปถ่าย แผนที่
- ข. *Index* เป็นสัญลักษณ์ที่มีความเกี่ยวพันโดยตรงกับสิ่งอ้างอิง เช่น เห็นผ้าอ้อมบนราวตากผ้า แสดงว่าต้องมีเด็กอ่อน
- ค. *Symbol* เป็นสัญลักษณ์ซึ่งให้ความเข้าใจความหมายร่วมกันในบริบทหนึ่งๆ เช่น ป้ายจราจร

นอกจากนี้ โรแลนด์ บาร์ธส์ (Roland Barthes) ซึ่งให้เห็นถึงขั้นตอนกระบวนการสร้างความหมาย 3 ขั้นตอน คือ

1. **ความหมายนัยตรง (Denotative Meaning)** เป็นการให้ความหมายสิ่งที่กล่าวถึงโดยตรงมีความหมายเดียวกัน มีความเป็นสากล (universal) และเป็นสภาวะวิสัย(Objective)เช่น “บ้าน” เป็นตัวให้ความหมาย ที่ทุกคนเข้าใจตรงกัน คือ ที่อยู่อาศัย

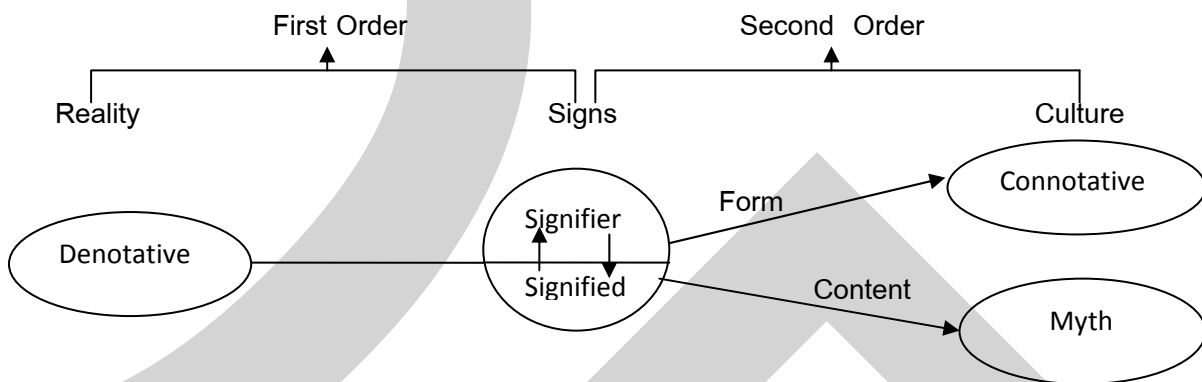
2. **ความหมายนัยประหวัด(Connotative Meaning)** ความหมายขั้นนี้จะแปรเปลี่ยนตามวัฒนธรรมการรับสารในแต่ละบริบทสังคม ซึ่งเกิดขึ้นได้จากการกำหนดรูปแบบของตัวหมายหรือตัวให้ความหมาย(signifier) โดยมีวิธีการนำไปปฏิบัติ ได้ดังนี้

2.1 **การควบคุมความหมายทางสังคม** กระทำได้โดยเปลี่ยนตัวหมาย/ตัวให้ความหมาย (signifier) แต่คงตัวหมายถึง/ตัวคิดนามธรรม (signified)ไว้ เช่น การโฆษณาโครงการที่อยู่อาศัย การใช้คำว่า “บ้าน” กับ “คฤหาสน์” จะให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน การสร้างความหมายทางสังคมจึงขึ้นอยู่กับ การเลือกและจัดลีลาตัวสัญลักษณ์ รวมถึงองค์ประกอบด้านอวัจนภาษาอื่นๆ (Non-Verbal Element) เช่นขนาด แสง สี เป็นต้น

2.2 **ภาษาหรือสัญลักษณ์ใดๆ มีความหมายได้มากกว่าหนึ่งความหมาย** โดยแปรตามสภาวะทางเศรษฐกิจสังคม (Social Context) เช่น คำว่า “พรหม” ยังให้ความหมายถึง ความโอ้อ่า หูหრა จัดเป็น ตัวหมายถึง/ตัวคิดนามธรรม (signified) และความหมายยังแปรตามยุคสมัยทางประวัติศาสตร์(Historical Context)อีกด้วย สรุปประเด็นสำคัญของการสร้างความหมายในขั้นนี้อยู่ที่ว่าสัญลักษณ์นั้นๆ สื่อความหมายอย่างไร มากกว่าสนใจว่าจะสื่ออะไร และเป็นการให้ความหมายที่นอกเหนือไปจากตัวมันเอง

3. **มายาคติ(Myth)** เป็นสิ่งที่บาร์ธส์กล่าวถึงในกระบวนการให้ความหมาย มายาคติเป็นเรื่องเล่า ซึ่งวัฒนธรรมหนึ่งๆใช้อธิบายข้อเท็จจริงหรือความเป็นไป(ธรรมชาติ)ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หากพิจารณาจากแผนภาพประกอบจะพบว่า ใน First Order นั้น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งอ้างอิง (Reference) หรือข้อเท็จจริง(Reality) กับตัวสัญลักษณ์(Signs) เป็นแนวทางเดียวกับที่โซสซูร์กล่าวถึงส่วนใน Second Order นั้น การตีความจะเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมหรือวัฒนธรรม นั่นคือ**ระบบค่านิยมของวัฒนธรรมนั้น** โดย เจ.ฟิสก์(J.Fiske) อธิบาย มายาคติตามทัศนะของบาร์ธส์ว่า เป็นแนวคิดที่ผูกต่อเนื้อกันเป็นลูกโซ่ ดังเช่น มายาคติที่เป็นที่ยอมรับกันในสังคมอังกฤษคือ ตำรวจอังกฤษใจดี เชื่อใจได้ แข็งแกร่ง ไม่ก้าวร้าว ไม่ใช่อาวุธ ฉะนั้น จินตนาการเกี่ยวกับภาพตำรวจเหล่านี้จะประทับในความรูสึกนึกคิด(Cliche) ของชาวอังกฤษอยู่ก่อนที่จะพบเห็นเรื่องราวของพวกเขาในสื่อ และตัวสื่อนี้จะเป็นเพียงตัวกระตุ้นมายาคติที่มีอยู่ในใจของชาวอังกฤษอยู่แล้ว จากแนวคิดนี้ สรุปได้ว่า ถ้านัยประหวัด(Connotative)เป็นความหมายระดับที่สอง (Second-Order Meaning) ของตัวหมายหรือตัวให้

ความหมาย(Signifier) มาจากคติ(Myth)ก็จะเป็นความหมายระดับที่สองของตัวถูกหมายถึง/ตัวนามธรรม (Signified) เช่นกัน

แผนภาพที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบกระบวนการให้ความหมายในทัศนะของโซสซูร์และบาร์ธส์

ตัวอย่าง เช่น จาก**แยกราชประสงค์** ซึ่งตัวมันเองเป็นทั้งตัวหมาย(Signifier)และตัวหมายถึง (Signified) ซึ่งจะให้ความหมายทั้งในรูปแบบ(Form) และเนื้อหา (Content) อันมีผลต่อนัยประหวัดหรือ มาจากคติของผู้รับสารตามบริบททางวัฒนธรรม เช่น หากใช้รูปแบบการบรรยายก็จะได้ความหมายนัย ประหวัด(Connotative)ในตัวผู้รับสารแตกต่างกันตามสัญณะที่ได้จากวิธีการบันทึกด้วยวิดีโอเทป ถ่าย ด้วยซอฟต์แวร์ หรือวาดภาพพระบายด้วยสีเซเปียร์ ในทำนองเดียวกันหากพิจารณาในแง่เนื้อหา (Content) ในที่นี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับเนื้อหา**แยกราชประสงค์**เป็นย่านห้างสรรพสินค้าชื่อดัง ความหมายที่ได้จะเป็นมาจากคติ(Myth)ที่มีอยู่ในความคิด(ทั้งภาพบวกและลบ)ของผู้รับสารอยู่แล้ว

ภาพแยกราชประสงค์ ในใจของบุคคลทั่วไป คือ

: แหล่งช้อปปิ้งระดับโลก สำหรับนักท่องเที่ยว คล้าย Fifth Avenue ในมหานครนิวยอร์ก

: สถานที่ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยของกลุ่มคนเสื้อแดง

: ย่านธุรกิจการค้าที่ครั้งหนึ่งเป็นอัมพาตและถูกบุกรุกทำลายจากการชุมนุมของมือบเสื้อ

แดง

: สถานที่ผู้คนนิยมกราบไหว้ขอพรจากพระพรหมเอราวัณและแก้บนด้วยละคร่า

ในการสร้าง**ความหมายขั้นที่สอง** แยกราชประสงค์เริ่มมีความหมายมากมายทั้งในด้าน รูปแบบและเนื้อหาจากความหมายนัยประหวัดและความหมายที่มาจากมาจากมาจากคติ

ในทฤษฎีสัญญา นอกจากเรื่องของสัญญา(Sign)แล้ว นักทฤษฎียังสนใจเรื่องของ “รหัส” (Code)ด้วย ในกระบวนการส่งและรับความหมายต้องอาศัย “รหัส” เดียวกันเพื่อเชื่อมโยงระหว่างคู่สื่อสารให้เข้าใจตรงกัน โดยกัญญา แก้วเทพ อธิบายว่า กิจกรรมแทบทุกประเภทในชีวิตประจำวันของเราถูกควบคุมด้วยประเภทรหัส ดังนี้ (กัญญา แก้วเทพ : 2547,น. 121)

- **Product Codes** เป็นรหัสเกี่ยวกับวัตถุ สิ่งของ เครื่องใช้ ที่บ่งบอกถึงความหมายที่แตกต่างกัน เช่น เราสามารถตีความหมายของแต่ละครอบครัวจากภาชนะที่ใส่อาหาร เครื่องตกแต่งบ้าน ฯลฯ
- **Social Codes** เป็นรหัสที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น คนไทยไม่ถือว่าการที่ลูกตบหัวหรือตบ่าพ่อเป็นการแสดงความรัก ตรงกันข้ามพฤติกรรมดังกล่าวเป็นรหัสของชาวอเมริกันที่แสดงความหมายเช่นนั้น
- **Personal Codes** เป็นรหัสเกี่ยวกับตัวบุคคล เช่น สังคมไทยจะให้ความหมาย “นักการเมือง” แตกต่างจากสังคมอเมริกัน หรือในสังคมไทย จะให้ความหมายของ “ทักษิณ” ทั้งด้านบวกและด้านลบ

การวิเคราะห์สัญญาแบบ Metaphor/Metonymy

Metaphor และMetonymy เป็นอีก 2 วิธีการที่นิยมใช้ในการถ่ายทอดความหมายจากสัญญาตัวหนึ่ง โดยอาศัยสัญญาอีกตัวหนึ่ง

Metaphor: เป็นวิธีการถ่ายทอดความหมายโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างสัญญา 2 ตัวที่มีความคล้ายคลึงกัน และถูกนำมาถ่ายทอดความหมายด้วยวิธีการ “เปรียบเทียบอุปมาอุปไมย” (Analogy) โดยสัญญาตัวแรกเป็นที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว เมื่อนำมาจับคู่กับสัญญาตัวที่สองซึ่งยังมีความหมายที่ยังไม่ชัดเจนนัก ความหมายจากสัญญาตัวแรกพลอยทำให้สัญญาตัวหลังถูกรับรู้ไปด้วย โดยจะสังเกตเห็นได้จากคำบอกใบ้(Cue) เช่น “ เสมือน ประหนึ่ง ราวกับว่า” (Like/As) เช่น หลังจากได้รับฟังวิดีโอลิงค์จากพ.ต.ท.ทักษิณ กลุ่มเสื้อแดงเกิดอาการฮึกเหิมราวกับว่าเทวดามาโปรด

Metonymy : เป็นวิธีการถ่ายทอดความหมายโดยหยิบเอาส่วนเล็กๆส่วนหนึ่ง (Part)ของสัญญามาแทนความหมายของส่วนรวมทั้งหมด(Whole) ที่พบบ่อยมากที่สุดมักเป็นการใช้สัญญาแทนเมืองต่างๆ โดยอาศัยหลักการเชื่อมโยง (Association) กล่าวคือ ในสมองมนุษย์จะต้องมีคู่ของความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับส่วนรวมเอาไว้แล้ว เช่น ศาสนาพุทธใช้ “ดอกบัว”เป็น Metonymy

เพราะสัมพันธ์กับการประสูติของพระพุทธเจ้า ขณะที่ “ไม้กางเขน” เป็น Metonymy ของศาสนาคริสต์ เพราะเกี่ยวพันกับการสิ้นพระชนม์ของพระเยซู เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบทางการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แบบจำลองที่ให้ความสำคัญกับผู้ส่งสาร ผู้รับสาร และตัวสารที่มีความหมาย สามารถนำมาใช้วิเคราะห์อิทธิพลของผู้ส่งสาร(อาจารย์ วิศวกร ศัลยแพทย์) บทบาทของผู้เข้ารับการฝึกอบรม รวมถึงการสร้างสารโน้มน้าวใจที่มีความหมายในตัว ผู้รับการอบรมของมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ในการให้ความรู้ใหม่ เปลี่ยนทัศนคติ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตตามวิถีชีวิตแบบพอเพียง

2.4 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(Sufficiency Economy) เป็นแนวคิดปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำแนวทางมาโดยตลอดกว่า 30 ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2517 จึงขอัญเชิญมาเพียงบางส่วนตามลำดับดังนี้

“... การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอดี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อนโดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการเมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควร และปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...”

พระราชดำรัสในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517

ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2523 ได้พระราชทานพระราชดำรัสแก่ประชาชนชาวไทย ในเรื่องการอยู่โดยประหยัด เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2522 ความว่า

“...วิถีทางดำเนินของบ้านเมืองและของประชาชนทั่วไปมีความเปลี่ยนแปลงมาตลอด เนื่องจากความวิปริตของวิถีแห่งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอื่นๆของโลก ยากยิ่งที่เราจะหลีกเลี่ยงให้พ้นได้ จึงทำให้ต้องระมัดระวังระคับระคองตัวเรามากเข้าโดยเฉพาะในเรื่องการเป็นอยู่โดยประหยัด เพื่อที่จะอยู่ให้รอดและก้าวหน้าต่อไปได้โดยสวัสดิ์...”

และในปี พ.ศ.2540 ประเทศไทยได้ประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรง จนเกิดผลกระทบทั่วทั้งประเทศ ทรงมีพระราชประสงค์ให้ประชาชนให้มีความพออยู่พอกินตามอัตภาพ จึงพระราชทานแนวทางในการดำเนินชีวิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ความว่า

“... ถ้าสามารถจะเปลี่ยนไปในทางที่ จะทำให้กลับมาเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียงไม่ต้องทั้งหมด แม้จะครึ่งหนึ่งก็ไม่ต้อง อาจจะมีเศษหนึ่งส่วนสี่ก็สามารถอยู่ได้ การแก้ไขจะต้องใช้เวลา ไม่ใช่่ง่ายๆ โดยมากคนก็จะใจร้อนเพราะเดือดร้อน แต่ถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้ก็จะสามารถที่จะแก้ไขได้ ”

“...ความจริงเคยพูดเสมอในที่ประชุมอย่างนี้ว่า การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่ว่าเรามี เศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง อัน นี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้า ใส่เอง อย่างนั้นมันมากเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่ง บางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่ง มากนัก อย่างนี้นักเศรษฐกิจต่างๆก็มาบอกว่าล้าสมัยคนอื่นเขาต้องมีการเศรษฐกิจที่ต้องมีการ แลกเปลี่ยนเรียกว่าเป็นเศรษฐกิจการค้าไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง เลย์รัฐีกว่า ไม่หุหุหุ แต่เมืองไทย เป็นประเทศมีบุญอยู่ว่า ผลิตให้พอเพียงได้...”

ต่อมา วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2541 ทรงมีพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆที่เข้าเฝ้า ถวายชัยมงคล เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวัง ดุสิตฯ เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมว่า

“...คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไม่มีในตำรา ไม่เคยมีระบบเศรษฐกิจพอเพียง มีอย่างอื่นแต่ไม่ใช่ คำนี้ ปีที่แล้วพูดว่า เศรษฐกิจพอเพียงเพราะหาคำอื่นไม่ได้และได้พูดอย่างหนึ่งว่า เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ให้ปฏิบัติเพียงครึ่งเดียวคือ ไม่ต้องทั้งหมด หรือแม้จะเศษหนึ่งส่วนสี่พอ ในคราวนั้นเมื่อปีที่แล้วนี้กว่า เข้าใจกัน แต่เมื่อไม่นานเดีอนที่แล้วมีผู้ที่ควรจะรู้เพราะว่าได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแล้ว มา บอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ดีมากแล้วก็เข้าใจว่าปฏิบัติเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ นั้น หมายความว่า ถ้าทำได้ เศษหนึ่งส่วนสี่ของประเทศก็จะพอ ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง และทำได้เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็จะ พอ นั้น ไม่ได้แปลว่าเศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่ แต่เศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำ ต้องพูดเข้าใจเรื่องเลย เพราะหนักใจว่า แม้แต่คนที่เปิดดอกเตอร์ก็ไม่เข้าใจ อาจจะพูดไม่ชัด แต่เมื่อกลับไปดูที่เขียนจากพูด ก็ ชัดแล้วว่าควรจะปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต้องทั้งหมด เพียงครึ่งหนึ่งก็ใช้ได้ แม้จะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ หมายความว่าวิธีปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ไม่ต้องทำทั้งหมด แต่ขอเติมว่าถ้าทำทั้งหมดก็จะทำไม่ได้ ฉะนั้นจึงพูดว่าเศรษฐกิจพอเพียงปฏิบัติเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็ควรจะทำและทำได้ อันนี้เป็นข้อหนึ่งที่จะ อธิบายคำพูดที่พูดมาเมื่อปีที่แล้ว...”

...คำว่าพอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างไกลออกไปอีก ไม่ได้หมายถึง การมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้น แต่มีความหมายว่าพอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ ถ้าใครได้มาอยู่ที่ ณ ศาลานี้

เมื่อ เเท่าไห่ 20, 24 ปี เมื่อปี 2517, 2517 ถึง 2541 นี้ ก็ 24 ปีไซ่ใหม่ วันนั้นได้พูดว่า เราควรจะทำปฏิบัติ ให้พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนพอมีพอกิน ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้ง ประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดีและประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะไม่พอมีพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกิน จึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะทำให้ทุกคนมีพอเพียงได้...

... ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่าง อาจจะถูกฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติอันนี้ก็ความหมาย อีกอย่างของเศรษฐกิจ หรือระบบพอเพียง เมื่อปีที่แล้วตอนที่พูดพอเพียง แปลในใจ แล้วได้พูดออกมา ด้วยว่าจะแปลเป็น self-sufficiency (พึ่งตนเอง)ถึงได้บอกว่าพอเพียงแก่ตนเอง แต่ความจริงเศรษฐกิจ พอเพียงนี้กว้างขวางกว่า self-sufficiency คือ self-sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง)...เป็นตามที่เขาเรียกว่ายืนอยู่บนขาของตัวเอง(ซึ่ง แปลว่าพึ่งตนเอง) แต่พอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือ คำว่าพอกก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ดังนั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด “อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ” มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียงหมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหรา ก็ได้ แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...”

ต่อมา มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมอีก ในวารสารวันเฉลิมพระ ชนมพรรษา วันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ.2541 ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตฯ ความว่า

“ ...เศรษฐกิจพอเพียงนั้นเขาตีความว่าเป็นเศรษฐกิจชุมชน หมายความว่า ให้พอเพียงใน หมู่บ้านหรือในท้องถิ่น ให้สามารถที่จะพอมีพอกิน เริ่มด้วย พอมี พอกิน พอมีพอกินนี้เป็นเพียงเริ่มต้น ของเศรษฐกิจ เมื่อปีที่แล้วบอกว่าถ้าพอมีพอกิน คือพอมีพอกินของตัวเองนั้น ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจสมัยหิน ไม่เป็นเศรษฐกิจพอเพียง...”

เพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดต่อคำแปลยิ่งขึ้น ทรงมีพระราชดำรัสเพิ่มเติมอีกในวารสารวันเฉลิม พระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2543 ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตฯ

“ ... เศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ย้าแล้วย้าอีก แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Sufficiency Economy ภาษาไทยก็ถือว่าไม่มี Sufficiency Economy แต่ว่าเป็นคำใหม่ของเราก็ได้ ก็หมายความว่า ประหยัด

แต่ทำไมไม่เห็นเขียว ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอะล่วย ทำอะไรด้วยเหตุด้วยผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแล้วทุกคนจะมีความสุขแต่พอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงนี้ เป็นสิ่งที่ปฏิบัติยากที่สุด...

และได้พระราชทานอธิบายเพิ่มเติมในวันที่ 17 มกราคม 2544 ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข ความว่า

“ ... ฉันทพุดเศรษฐกิจพอเพียง ความหมายคือ ทำอะไรให้เหมาะสมกับฐานะของตัวเอง คือทำจากรายได้ 200-300 บาท ขึ้นไป เป็น 2 หมื่น 3 หมื่น บาท คนชอบเอาคำพูดของฉัน เศรษฐกิจพอเพียงไปพูดกันและทะเลาะ เศรษฐกิจพอเพียงคือ ทำเป็น Self-Sufficiency มันไม่ใช่ความหมายไม่ใช่แบบที่ฉันคิด ที่ฉันคิด คือ self-sufficiency of Economy เช่น ถ้าเขาต้องการดู TV ก็ควรให้เขาดู ไม่ใช่ไปจำกัดเขาไม่ให้ซื้อ TV ดู เขาต้องการดูเพื่อสนุกสนาน ในหมู่บ้านไกลๆที่ฉันไป เขามี TV ดูแต่ใช้แบตเตอรี่ เขาไม่มีไฟฟ้า แต่ถ้า Sufficiency นั้นมี TV เขาฟุ่มเฟือยเปรียบเสมือน คนไม่มีสตางค์ไปตัด Suit และยังใส่ Necktie Versace อันนี้ก็เกินไป...”

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานในโครงการพระราชดำริ (กปร.) ได้กล่าวสรุป ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไว้ว่าเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง **เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self-Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของตนเองให้ดีก่อน คือให้ตนเองสามารถอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ มิได้มุ่งหวังที่จะสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้เจริญอย่างรวดเร็วเพียงอย่างเดียว** นอกจากนี้ อภิชาติ พันธเสน ได้ให้ความเห็นว่า การทำความเข้าใจกับพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น มิควรจะนำเฉพาะเนื้อความของพระราชดำริมาพิจารณาเท่านั้น แต่จำเป็นต้องเข้าใจบริบททางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจในขณะที่มีพระราชกระแสรับสั่งด้วย และ ยังได้วิเคราะห์เพิ่มเติมว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีสถานภาพที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) เป็นทิศทางสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งต้องประกอบด้วย**กิจกรรมที่ทำให้สามารถพึ่งตนเองได้** โดยไม่จำเป็นต้องผ่านระบบตลาดอย่างน้อยหนึ่งในสี่ของกิจกรรมทั้งหมด 2) เป็นแนวคิดในการดำเนินชีวิตที่ประกอบด้วยความพอเพียงหรือความพอประมาณคือไม่ฟุ่มเฟือยแต่ก็ไม่จำเป็นต้องกระเปียดกระเสียจนเกิดความเดือดร้อน แต่ที่สำคัญที่สุดที่จะต้องมียุทธผล แต่เป็นเหตุผลในพุทธธรรมหรือจริยธรรมของทุกศาสนา นั่นคือความไม่โลภจนเกินไป ชื่อสัตย์สุจริต และไม่เอาर्डเอาเปรียบผู้อื่น เพราะถ้าทุกคนในสังคมดำเนินชีวิตในลักษณะนี้สังคมโดยรวมก็จะมีมีความสุข (อภิชาติ : 2549, 39-45)

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและแนวคิดเพิ่มเติมจากนักเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ สามารถนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ความรู้/ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เข้าฝึกอบรม

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยหัวข้อ การวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารที่สร้างความสำเร็จต่อ “ การดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียง” เป็นการวิจัยแบบกรณีศึกษาเฉพาะศูนย์ฝึกอบอรมกสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี โดยเป็นการผสมผสานระหว่างวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อมุ่งหาคำอธิบาย (explanatory)ว่า บุคคลจะบรรลุผล “ การดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียง” ได้นั้น องค์ประกอบการสื่อสารเข้ามามีอิทธิพลอย่างไรบ้าง ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยคำตอบจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องและเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้เข้าอบรม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัยและขั้นตอนในการเก็บข้อมูล : รูปแบบการวิจัยและขั้นตอนการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ช่วง (ช่วงละประมาณ 4 เดือน)

ช่วงที่ 1 ระหว่างเดือนมกราคม – เมษายน 2552

ผู้วิจัยได้สืบค้นข้อมูลด้านเอกสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเป็นมาของมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้องและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งทบทวนผลงานวิจัย(Review Literature) เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้จากเอกสารรวมเล่มของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) อาทิ. **สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง** ของศ.ดร. อภิชาติ พันธเสน, **บัญชีครัวเรือนเปลี่ยนชีวิต** ตามโครงการวิจัย การจัดการองค์ความรู้ชุมชนด้านการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการ จังหวัดลำปาง เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ลง**สังเกตการณ์พื้นที่(Field Research)**ที่เป็นสถานที่ฝึกอบอรมแห่งแรกของมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นที่ประมาณ 40 ไร่ ที่ตำบลบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ในวันที่ 22 พฤศจิกายน 2552 และเริ่มเก็บภาพสถานที่ฝึกปฏิบัติ (แบ่งเป็นฐานต่าง ๆ)และร่วมฟังสัมมนาในวัน “**คืนชีวิตสู่แผ่นดิน**” (จัดเป็นปีที่สอง) ในวันที่ 17 มีนาคม 2552 ซึ่งเป็นกิจกรรมระดับชาติประจำปี โดยปีนี้มีเครือข่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสิ้นประมาณ 7,000 คน โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล ผ่านกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบเพื่อร่างแบบสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน (อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร)และแบบสอบถามผู้เข้าร่วมฝึกอบอรม

ช่วงที่ 2 ระหว่างเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม 2552

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการจดและบันทึกภาพ ขณะเข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) โดยเข้าร่วมฝึกอบรมหลักสูตร “ การพัฒนาสิทธิกรมธรรมชาติสู่ระบบ เศรษฐกิจพอเพียง ” ณ ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัด ชลบุรี เป็นเวลา 5 วัน 4 คืน (วันที่ 9-13 พฤษภาคม 2552) ระหว่างนั้นทำการจดบันทึกการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In-dept Interview) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคลที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เช่น อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร ที่ปรึกษาศูนย์การเรียนรู้สิทธิกรมธรรมชาติมาบเอื้อง นายสิทธิชัย สวัสดิ์แสน นายอำเภอมกนัย นายเจตน์ โสภิษฐ์พงศธร เจ้าของธุรกิจโรงแรมและโรงเรียนสอนขี่ม้าฮอร์สชู พอยน์ (Horse-shoe Point) เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม เพื่อวิเคราะห์ กระบวนการสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงผู้เข้าอบรม ทำการถอดเทปและวิเคราะห์ความหมายภาษาที่ใช้ในการสื่อสารจากเอกสารและภาพถ่าย รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้เข้าอบรมโดยใช้วิธีการ สุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักทฤษฎีการสุ่มตัวอย่างจากผู้เข้าอบรม จำนวนทั้งสิ้น 94 ราย ทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

ช่วงที่ 3 ระหว่างเดือนกันยายน – ธันวาคม 2552

หลังจากวิเคราะห์ประมวลผลแล้ว เป็นช่วงที่ลงมือเขียนรายงานการวิจัย ซึ่งอาจจำเป็นต้องมีการ เก็บข้อมูลบางอย่างเพิ่มเติมเพื่อให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3.2 เครื่องมือประกอบการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีวิธีการหาคำตอบ โดยใช้เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยอธิบายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การค้นหาคุณลักษณะของผู้ส่งสารที่สามารถโน้มน้าวใจผู้รับสารให้ดำเนิน ชีวิตแบบพอเพียง ผู้วิจัยใช้วิธีการหาคำตอบจากการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร (Content Analysis) เกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของผู้ส่งสารจากเอกสารที่เผยแพร่ทั่วไป ประกอบกับการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมผู้ส่งสารขณะที่ผู้วิจัยเข้าร่วมการฝึกอบรมและสัมภาษณ์ผู้ส่งสาร ผนวกกับการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการหาคำตอบจากผู้รับสาร โดยใช้วิธีการวัดระดับความพึง พอใจผู้เข้าฝึกอบรมที่มีต่อวิทยากร (อ.วิวัฒน์ ศัลยกำธร) ทั้งในด้านอิทธิพลของผู้ส่งสาร บุคลิกลักษณะ การใช้ภาษา สิ่งรบกวน/อุปสรรคในการฝึกอบรม โดยแบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ คือ

ระดับพึงพอใจมากที่สุด = 5

ระดับพึงพอใจมาก = 4

ระดับพึงพอใจปานกลาง = 3

ระดับพึงพอใจน้อย = 2

ระดับพึงพอใจน้อยมาก = 1

คำตอบที่ได้ใช้วิธีวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย โดยมีค่าสูงสุดที่ระดับ 5

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์กลยุทธ์ในการสร้างสารโน้มน้าวใจผู้รับสารให้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง โดยผู้วิจัยใช้วิธีการหาคำตอบจากการวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อความและภาพ (Content Analysis) ที่ทางศูนย์ฯ มาบเอื้องและเครือข่ายสร้างขึ้นเผยแพร่ในรูปของเอกสาร สิ่งพิมพ์ และป้ายไม้ที่เขียนข้อความโน้มน้าวใจติดตั้งทั่วไปรอบ ๆ ศูนย์ฯ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิเคราะห์ช่องทางการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมยอมรับการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของผู้รับสาร ผู้วิจัยหาคำตอบจากการวิเคราะห์เอกสารเผยแพร่ประกอบฟังคำบรรยาย ที่ อ.วิวัฒน์ อธิบายถึงการใช้ช่องทางการสื่อสารที่สามารถนำความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเข้าถึงผู้รับสารได้ดีที่สุดและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การวัดความรู้/ความเข้าใจ/ทัศนคติและพฤติกรรมการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของผู้รับสารหลังผ่านการฝึกอบรม ผู้วิจัยใช้วิธีการหาคำตอบด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม โดยอาศัยกรอบแนวคิดจากหนังสือ “เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เศรษฐกิจสมัยหินและไม่ใช่อะไรก็ตาม” ที่รวบรวมบทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เขียนโดย อ.วิวัฒน์ ศัลยกำธร

วิธีการวัดความรู้/ความเข้าใจของผู้เข้าอบรมหลังผ่านการอบรมหัวข้อหลักเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว โดยผู้เขียนสร้างคำถาม 10 ข้อ ให้ผู้เข้าอบรมเลือกกาเครื่องหมายถูกผิด ข้อที่ต้องรู้เกี่ยวกับความรู้/ความเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีจำนวน 5 ข้อ หากตอบถูกจะได้ 2 คะแนน ส่วน อีก 5 ข้อที่เหลือ เป็นสิ่งที่ควรรู้หากตอบถูกจะได้ 1 คะแนน หากตอบผิดจะได้ 0 คะแนน คะแนนเต็มทั้งสิ้น 15 คะแนน

เฉลยคำตอบความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับ “หลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ดังนี้

ข้อความ	คำตอบที่ถูกต้อง	คะแนนที่ได้
1.เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดของอาจารย์ยักษ์แห่งมหาวิทยาลัยคอกหมู	ผิด	2
2.ลักษณะสามอย่างของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน	ถูก	2
3.พอประมาณ หรือ “พอดี”คือการผลิตและบริโภคตามกำลังที่มีไม่เบียดเบียนคนอื่น	ถูก	2
4.เศรษฐกิจพอเพียงเป็นความสมดุลระหว่างระบบนิเวศและระบบเศรษฐกิจ	ถูก	2
5.ความไม่โลภเป็นเงื่อนไขสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง	ถูก	2
6.เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เศรษฐกิจการค้าแบบอเมริกาแต่เป็นเศรษฐกิจชุมชนหลังเขาแบบภูพาน	ผิด	1
7. ความไม่พอเพียงหรือศัตรู 4 ตัวต่อสังคมไทยปัจจุบัน ได้แก่ ภัยแล้ง/น้ำท่วม โรคไข้หวัดนก/ไข้หวัดหมู ข้าวยากหามากแพง และน้ำมันแพง	ถูก	1
8.การจัดการวิกฤตสังคมไทยควรได้รับความร่วมมือจากภาคี 4 แห่ง ได้แก่ ภาครัฐบาล ภาคเอกชน ภาควิชาการ และเอ็นจีโอ	ผิด	1
9. .”พอ แล้ว รวย” ได้แก่ รวยเงิน รวยเพื่อน รวยน้ำใจและรวยความสุข	ถูก	1
10. วิธีปลูกไม้ 3 อย่าง ประโยชน์ 4อย่าง ก่อให้เกิดความพอเพียง 4 พอ คือ พอกิน พอใช้ พอร่มเย็น พอสมควร	ผิด	1

ทั้งนี้ ได้แบ่งระดับความรู้/ความเข้าใจ ตามช่วงคะแนนดังนี้

ช่วงคะแนน	ระดับความรู้/ความเข้าใจ
12 คะแนน ขึ้นไป	มากที่สุด
9 - 11	มาก
6 - 8	ปานกลาง
3 - 5	น้อย
0 - 2	น้อยที่สุด

สำหรับการวัดทัศนคติต่อแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” ใช้ Rating Scale 5 อันดับ คำตอบที่ได้ใช้วิธีวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ระดับ 5 โดยกำหนดระดับความคิดเห็นไว้ดังนี้ คือ

1.00 - 1.79	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.80 - 2.59	ไม่เห็นด้วย
2.60 - 3.39	เห็นด้วยปานกลาง
3.40 - 4.19	เห็นด้วย
4.20 - 5.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนการวัดพฤติกรรมการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง หลังผ่านการอบรมแต่ละฐานการเรียนรู้แล้ว ผู้เข้าอบรมมีการนำสิ่งที่ได้รับไปปฏิบัติจริงได้มากเท่าใด โดยใช้ Rating Scale 5 อันดับ คำตอบที่ได้ใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ระดับ 5 โดยกำหนดระดับการนำไปปฏิบัติ ดังนี้

1.00 - 1.79	นำไปปฏิบัติน้อยที่สุด
1.80 - 2.59	นำไปปฏิบัติน้อย
2.60 - 3.39	นำไปปฏิบัติปานกลาง
3.40 - 4.19	นำไปปฏิบัติมาก
4.20 - 5.00	นำไปปฏิบัติมากที่สุด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 วิธีหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหา/อุปสรรคที่ทำให้ผู้เข้าอบรมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตแบบพอเพียง โดยกำหนดคำถาม 5 ข้อ (ที่มักเป็นปัญหา/อุปสรรคของบุคคลทั่วไปที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามวิถีชีวิตแบบพอเพียง) ให้ผู้เข้ารับการอบรมเลือกตอบ โดยกำหนดเป็น 4 ระดับ คือ

ไม่มีปัญหา = 4, น่าจะมีปัญหา = 3, น่าจะมีปัญหาบ้าง = 2, มีปัญหามาก = 1

บทที่ 4

การรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การค้นหาคำประกอบสื่อสารที่สร้างความสำเร็จต่อ “วิถีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง” กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้วิถีกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์

แบบผสมผสานระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. เพื่อค้นหา**คุณลักษณะของผู้ส่งสาร**ที่สามารถโน้มน้าวใจผู้รับสารให้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง
2. เพื่อวิเคราะห์**กลยุทธ์ในการสร้างสาร**โน้มน้าวใจผู้รับสารให้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง
3. เพื่อวิเคราะห์**ช่องทางการสื่อสาร**ที่สามารถเข้าถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมยอมรับการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของผู้รับสาร
4. เพื่อวัด**ความรู้/ความเข้าใจ/ทัศนคติและการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง**ของผู้รับสารหลังผ่านการฝึกอบรม
5. เพื่อค้นหา**ปัญหา/อุปสรรค**ที่ทำให้ผู้รับสารไม่สามารถบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตแบบพอเพียง

4.1 คุณลักษณะของผู้ส่งสารที่สามารถโน้มน้าวใจผู้รับสารให้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

คุณลักษณะของผู้ส่งสาร

การค้นหาคำ**คุณลักษณะของผู้ส่งสาร**ที่สามารถโน้มน้าวใจผู้รับสารให้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียงได้นั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการหาคำตอบจากการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร (Content Analysis) เกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของผู้ส่งสารจากเอกสารที่เผยแพร่ทั่วไป ประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมผู้ส่งสารขณะที่ผู้วิจัยเข้าร่วมการฝึกอบรมและสัมภาษณ์ผู้ส่งสารเพิ่มเติม ผนวกกับการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการหาคำตอบจากผู้รับสาร โดยใช้วิธีการวัดระดับความพึงพอใจผู้เข้าฝึกอบรมที่มีต่อวิทยากรผู้ส่งสาร (อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร) ทั้งในด้านอิทธิพลของผู้ส่งสาร บุคลิกลักษณะ การใช้ภาษา สิ่งรบกวน/อุปสรรคในการฝึกอบรม โดยแบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ คือ

ระดับพึงพอใจมากที่สุด = 5

ระดับพึงพอใจมาก = 4

ระดับพึงพอใจปานกลาง = 3

ระดับพึงพอใจน้อย = 2

ระดับพึงพอใจน้อยมาก = 1

คำตอบที่ได้ใช้วิธีวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย โดยมีค่าสูงสุดที่ระดับ 5

อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร คือใคร มีบทบาทอย่างไร

ช่วงระยะเวลากว่า 16 ปี นับว่ามากเพียงพอ ที่อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร (ภาพที่ 1) ผู้ได้รับราชการรับใช้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ท่านได้เรียนรู้และเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทโดยนำแนวคิดเรื่อง “ทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระองค์มาประยุกต์ใช้ โดยพระองค์ทรงเน้นให้ **ประชาชนและเกษตรกรรู้จักพึ่งตนเอง** และดำรงชีวิตให้อยู่รอดอย่างยั่งยืนท่ามกลางความผันผวนของเศรษฐกิจโลก

ภาพที่ 1 ภาพอาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร ขณะกำลังบรรยายอย่างออกรสให้ผู้เข้าอบรมฟัง

หลังจากลาออกจากกปร. อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร ได้รวบรวมกลุ่มคนหลากหลายอาชีพที่มีอุดมการณ์ในการฟื้นฟูประเทศ จัดตั้งเป็น “ชมรมกสิกรรมธรรมชาติ” ต่อมาได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2544 ปัจจุบันมีเครือข่ายทั่วประเทศ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านที่มีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน เช่น กัมพูชา ไนจีเรีย เป็นต้น

ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง นับเป็นศูนย์แห่งแรกของประเทศไทย หรือที่ “ชาวคินชีวิตให้แผ่นดิน” (สมาชิกในเครือข่ายมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ) พร้อมใจกันเรียก “ศูนย์แม่” โดยมี อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร หรืออาจารย์ยักษ์ ผู้ก่อตั้งศูนย์นี้ขึ้นมาเมื่อปี 2539 เพื่อยืนยันถึงการ ผักตบให้คิดเป็น ทำเป็น ทำได้จริง ตามหลักกสิกรรมธรรมชาติภายใต้สัญญามหาลัยคอกหมู มหาวิทยาลัยชาวบ้านก่อตั้งโดยอาจารย์วิวัฒน์ (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ภาพมหาลัยคอกหมู

หลังจากลาออกจากราชการ อาจารย์วิวัฒน์ได้ใช้คอกหมูของพี่ชายมาปรับปรุงแต่งเป็นอาคารฝึกอบรม จากจุดเริ่มต้น ศูนย์ฝึกมาบเอื้องมีอดีตที่แห่งแล้งแผ่นดินแห่งแข็งปานหินได้รับการฟื้นคืนชีวิต

ให้มาสู่การเติบโต ออกลูกออกหลานกระจายทั่วแผ่นดินผูกโยงเครือข่ายจากเหนือจรดใต้ ตะวันออกจรด ตะวันตกผืนภพจะกำลังชาวคืนชีวิตให้แก่แผ่นดินที่ขณะนี้ยังคงเคลื่อนตัวอย่างต่อเนื่องด้วยประสบการณ์อันแกร่งกล้ายืนยง ผู้อำนวยการศูนย์คนปัจจุบัน คือนางสาวศลิษา ศัลยกำธร ผู้เป็นหลาน (บุตรสาวเจ้าของคอกหมูผู้เป็นพี่ชายอาจารย์วิวัฒน์ซึ่งได้เสียชีวิตไปแล้ว) ขณะนี้มีผู้ผ่านการฝึกอบรม/เข้ามาศึกษาดูงานกว่าแสนคนและยังคงมีผู้สนใจเข้าอบรมและศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง (เครือข่ายกสิกรรมธรรมชาติ, มหกรรมคืนชีวิตให้แก่แผ่นดิน 17-18 มีนาคม 2552)

ภาพที่ 3 แสดงกิจกรรมกลุ่มอย่างเข้มข้นขณะฝึกอบรม

ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าฝึกอบรมภายใต้ ชื่อ โครงการพัฒนาการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่โดย ยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รุ่นที่ 252 ระหว่างวันที่ 9-13 พฤษภาคม 2552 (ภาพที่ 3) มีผู้รับการอบรมจำนวนทั้งสิ้น 158 ราย การอบรมรุ่นนี้มีความแตกต่างจากรุ่นอื่น ตรงที่ได้รับการสนับสนุนเรื่องค่าใช้จ่ายจากภาครัฐ (แต่เดิมผู้เข้าอบรมมักเป็นเกษตรกรที่เป็นลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์หรือ ธกส. รวมถึงสมาชิกที่เป็นเครือข่ายของมูลนิธิฯ หรือบุคคลที่สนใจทั่วไป ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเนื่องจากต้องมีค่าตอบแทนแก่วิทยากรที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านสาขาต่างๆมาช่วยอบรม) ดังนั้นผู้รับการอบรมรุ่นนี้จึงมาจากหลากหลายอาชีพ ทุกระดับการศึกษา นอกเหนือจากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมแล้ว ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจาก

ผู้เข้าอบรมด้วย จำนวนทั้งสิ้น 94 ราย เพื่อค้นหา**คุณลักษณะของผู้ส่งสาร**ที่มีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจผู้รับการฝึกอบรม ดังนี้

4.1.1 คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการฝึกอบรมรุ่นนี้จำนวนทั้งสิ้น 94 ราย(ตารางที่ 1)พบว่า เมื่อจำแนกจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมตาม**เพศ**แล้วจำนวนไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ เป็นชายร้อยละ 52.13 ส่วนหญิงร้อยละ47.87 จำแนก**ระดับการศึกษา** พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้เข้าอบรมมีการศึกษาระดับปริญญาตรี**จำนวนมากที่สุดร้อยละ46.81** รองลงมาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ20.21 ระดับสูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ15.96 ระดับประถมศึกษาร้อยละ 9.57 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 6.38 และต่ำกว่าระดับประถมศึกษาร้อยละ1.06 ตามลำดับ

ด้าน**อาชีพ**พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีอาชีพค่อนข้างหลากหลายเพราะเป็นการฝึกอบรมรุ่นแรกที่ได้รับการสนับสนุนเรื่องค่าใช้จ่ายจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรสูงถึงร้อยละ36.17 ข้าราชการร้อยละ23.40 อื่นๆ(ไม่ระบุ) ร้อยละ19.15 นักเรียน/นักศึกษาร้อยละ11.70และธุรกิจส่วนตัวร้อยละ9.57 ตามลำดับ

สำหรับ**รายได้ต่อปี** พบว่าผู้เข้ารับการอบรมรายได้ค่อนข้างต่ำ โดยรายได้ต่ำกว่า 200,000 บาท สูงถึงร้อยละ77.34 (รายได้ต่ำกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 42.67 และรายได้ระหว่าง100,000 - 200,000 บาท ร้อยละ34.67) รองลงมารายได้ระหว่าง 200,001 – 300,000 บาทร้อยละ 10.67 ระหว่าง - 300,001 – 400,000 บาทร้อยละ 10.67 และสูงกว่า 400,000 บาทมีเพียงร้อยละ9.33 ตามลำดับ

ลักษณะทั่วไป	ร้อยละ
เพศ :	
ชาย	52.13
หญิง	47.87
ระดับการศึกษา :	
ต่ำกว่าประถมศึกษา	1.06
ประถมศึกษา	9.57
มัธยมศึกษาตอนต้น	6.38
มัธยมศึกษาตอนปลาย	20.21

ลักษณะทั่วไป	ร้อยละ
ปริญญาตรี	46.81
สูงกว่าปริญญาตรี	15.96
อาชีพ:	
เกษตรกร	36.17
ธุรกิจส่วนตัว	9.57
ข้าราชการ	23.40
นักเรียน/นักศึกษา	11.70
อื่นๆ	19.15
รายได้ต่อปี:	
ต่ำกว่า 100,000 บาท	42.67
100,000 - 200,000 บาท	34.67
200,001 - 300,000 บาท	10.67
300,001 - 400,000 บาท	2.67
ตั้งแต่ 400,001 บาทขึ้นไป	9.33

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะทั่วไป

ส่วนช่องทางรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการฝึกอบรมที่กลุ่มตัวอย่างได้รับ (ตารางที่ 2) พบว่า ส่วนใหญ่หน่วยงานส่งมา (สมาชิกเครือข่ายของมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติและลูกหนี้ที่ทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ส่งมา) สูงถึงร้อยละ 70.79 รองลงมาเพื่อนแนะนำร้อยละ 31.46 สื่อโทรทัศน์ ร้อยละ 8.99 เว็บไซต์ร้อยละ 5.62 หนังสือพิมพ์ร้อยละ 3.37 และวิทยุร้อยละ 1.12 ตามลำดับ

ช่องทางที่รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการฝึกอบรม	ร้อยละ
หนังสือพิมพ์	3.37
วิทยุ	1.12

ช่องทางที่รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการฝึกอบรม	ร้อยละ
โทรทัศน์	8.99
เว็บไซต์	5.62
เพื่อนแนะนำ	31.46
หน่วยงานส่งมา	70.79

ตารางที่ 2 แสดงร้อยละของช่องทางที่กลุ่มตัวอย่างรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการฝึกอบรม

4.1.2 ความพึงพอใจต่อผู้ส่งสาร

ผู้ส่งสารในที่นี้หมายถึงบุคคลที่มีอิทธิพลในการสร้างความพึงพอใจและสามารถโน้มน้าวใจให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมคล้อยตาม โดยกำหนดระดับความพึงพอใจ (ตารางที่ 3) ดังนี้

- 1.00 - 1.79 ระดับพึงพอใจน้อยที่สุด
- 1.80 - 2.59 ระดับพึงพอใจน้อย
- 2.60 - 3.39 ระดับพึงพอใจปานกลาง
- 3.40 - 4.19 ระดับพึงพอใจมาก
- 4.20 - 5.00 ระดับพึงพอใจมากที่สุด

ความพึงพอใจต่อวิทยากรผู้บรรยายหลักหรือ *อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร* ประธานมูลนิธิ

กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จากการสำรวจ พบว่า **ความพึงพอใจเฉลี่ยที่มีต่อวิทยากรสูงมากที่สุดถึง 4.84** โดยเมื่อแบ่งตามลำดับหัวข้อความพึงพอใจแต่ละด้าน พบว่าได้ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงมากใกล้เคียงกัน ดังนี้

- ลำดับที่ 1 ความรู้/ความชำนาญในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ย 4.86)
- ลำดับที่ 2 ความซื่อสัตย์สุจริต/จิตสำนึกดี/มีศีลธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.85)
- ลำดับที่ 3 สีลาการพูดชัดเจน ง่ายๆ ฟังเข้าใจง่าย (ค่าเฉลี่ย 4.85)
- ลำดับที่ 4 สมถะ/ประหยัด/เสียสละ/รับผิดชอบต่อสังคม (ค่าเฉลี่ย 4.84)

ลำดับที่ 5 ความเฉลียวฉลาดไหวพริบดี (ค่าเฉลี่ย 4.83)

ลำดับที่ 6 เนื้อหาที่พุดมีหลักการและเหตุผล (ค่าเฉลี่ย 4.79)

4.1.3 ความพึงพอใจด้านการใช้ภาษา (คำพูด/การเขียน)

จากผลการสำรวจความพึงพอใจด้าน การใช้ภาษาของ อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร พบว่า ได้รับค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงมากที่สุด(ค่าเฉลี่ย4.52) เช่นเดียวกับข้อแรก โดยเมื่อแบ่งตามลำดับหัวข้อความพึงพอใจด้านการใช้ภาษา(คำพูด/การเขียน)ของวิทยากรแต่ละด้านแล้วปรากฏผล ดังนี้

ลำดับที่ 1 คำพูดหนักแน่น/เร้าอารมณ์ (ค่าเฉลี่ย 4.75)

ลำดับที่ 2 ภาษาเข้าใจง่าย/ฟังแล้วเกิดภาพ (ค่าเฉลี่ย 4.64)

ลำดับที่ 3 สามารถโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังปฏิบัติตามได้จริง (ค่าเฉลี่ย 4.48)

ลำดับที่ 4 เทคนิคการนำข้อความมาใช้จูงใจได้ดี (ค่าเฉลี่ย 4.21)

4.1.4 ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการฝึกอบรม

ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการฝึกอบรม ในที่นี้หมายถึงสิ่งรบกวน/อุปสรรคที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรม พบว่าปัจจัยข้อนี้ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยด้านอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจยังคงอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก (ค่าเฉลี่ย 4.10) โดยสามารถจำแนกลำดับค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการฝึกอบรมแต่ละด้าน ดังนี้

ลำดับที่ 1 น้ำเสียงผู้บรรยายชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.39)

ลำดับที่ 2 วิทยากรอธิบายคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.36)

ลำดับที่ 3 สถานที่ฝึกอบรมเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.11)

ลำดับที่ 4 สภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวย (ค่าเฉลี่ย 4.00)

ลำดับที่ 5 จำนวนวันฝึกอบรมเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.86)

ลำดับที่ 6 เครื่องเสียงมีคุณภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.85)

โดยสรุป เมื่อพิจารณาภาพรวมความพึงพอใจต่อตัววิทยากรผู้สังสารและสภาพแวดล้อมของการอบรมแล้ว ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.48)

การดำเนินการฝึกอบรม	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	ลำดับ
ความพึงพอใจต่อวิทยากร (อ.วิวัฒน์ ศัลยกำธร)			
1.ความรู้/ความชำนาญเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	4.86	มากที่สุด	1
2.ความซื่อสัตย์สุจริต/จิตสำนึกดี/มีศีลธรรม	4.85	มากที่สุด	2
3.ลีลาการพูดชัดเจน ง่ายๆ ฟังเข้าใจง่าย	4.85	มากที่สุด	2
4.สมถะ/ประหยัด/เสียสละ/รับผิดชอบต่อสังคม	4.84	มากที่สุด	4
5.ความเฉลียวฉลาดไหวพริบดี	4.83	มากที่สุด	5
6.เนื้อหาที่พูดมีหลักการและเหตุผล	4.79	มากที่สุด	6
ความพึงพอใจด้านวิทยากร	4.84	มากที่สุด	
ความพึงพอใจด้านภาษา (คำพูด/การเขียน)ของวิทยากร			
1. คำพูดหนักแน่น/เร้าอารมณ์	4.75	มากที่สุด	1
2.ภาษาเข้าใจง่าย/ฟังแล้วเห็นภาพ/ปฏิบัติตามได้	4.64	มากที่สุด	2
3.ภาษาโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังปฏิบัติตามได้จริง	4.48	มากที่สุด	3
4. เทคนิคการใช้ข้อความจูงใจผู้ฟังได้ดี	4.21	มากที่สุด	4
ความพึงพอใจด้านภาษา(คำพูด/การเขียน) ของวิทยากร	4.52	มากที่สุด	
ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการฝึกอบรม			
1.น้ำเสียงผู้บรรยายชัดเจน	4.39	มากที่สุด	1
2.วิทยากรอธิบายคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง”ชัดเจน	4.36	มากที่สุด	2
3.สถานที่ฝึกอบรมเหมาะสม	4.11	มากที่สุด	3
4. สภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวย	4.00	มาก	4
5.จำนวนวันฝึกอบรมเหมาะสม	3.86	มาก	5

การดำเนินการฝึกอบรม	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	ลำดับ
6.เครื่องเสียงมีคุณภาพ	3.85	มาก	6
ความพึงพอใจด้านสิ่งรบกวน/อุปสรรคในการฝึกอบรม	4.10	มาก	
* ภาพรวมความพึงพอใจการดำเนินการฝึกอบรมทุกด้าน	4.48	มากที่สุด	

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ความหมายและลำดับความพึงพอใจที่มีต่อวิทยากร ภาษาที่ใช้พูด/เขียน และ สิ่งรบกวน/อุปสรรคในการฝึกอบรม

4.2. กลยุทธ์ในการสร้างสารโน้มน้าวใจผู้รับสารให้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

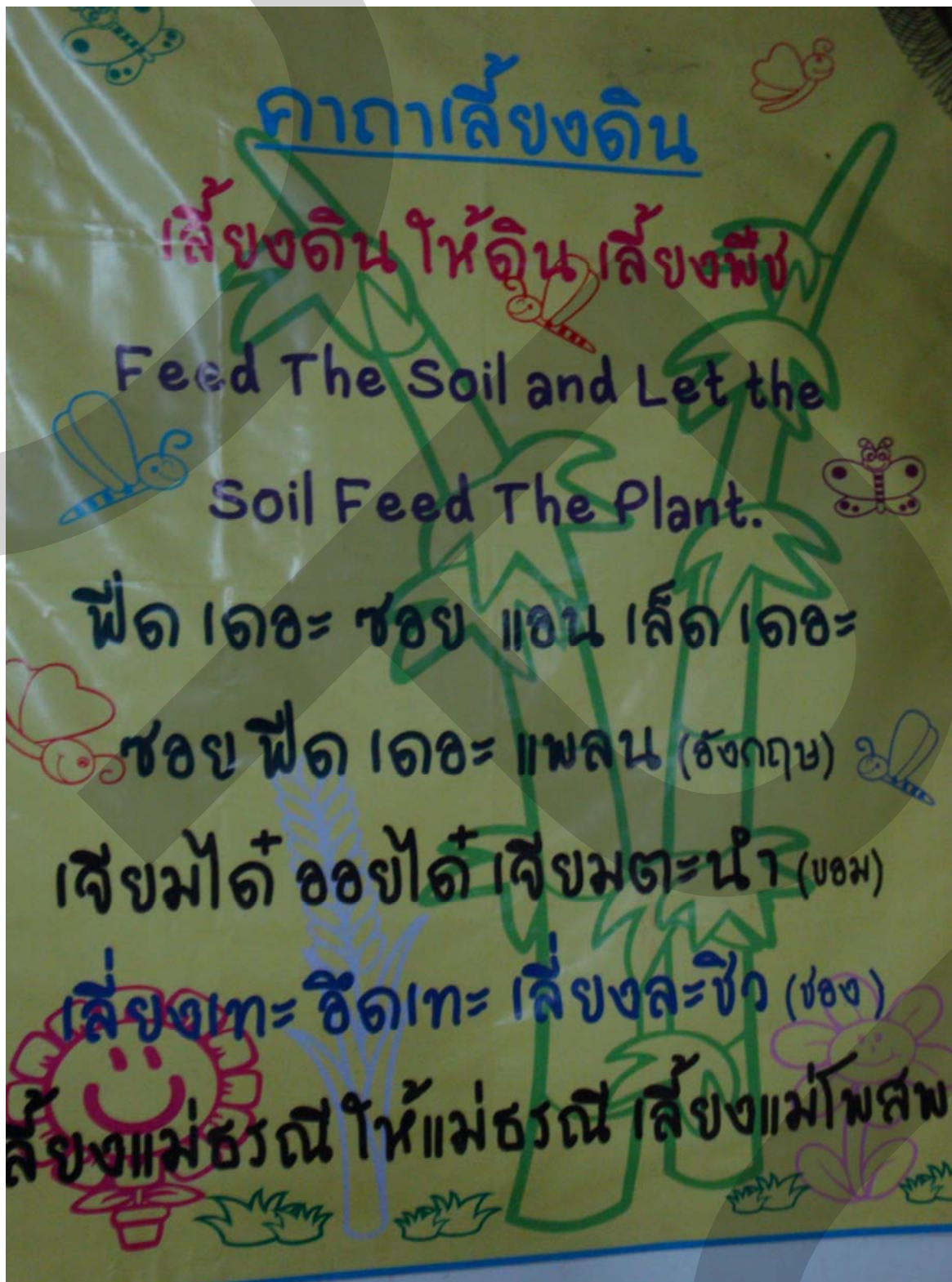
ผู้วิจัยได้มีการบันทึกภาพและข้อความช่วงที่เข้าร่วมสังเกตการณ์ในงานมหกรรม “**คืนชีวิตให้แผ่นดิน**” จัดขึ้นที่ศูนย์มาบเอื้องในวันที่ 17-18 มีนาคม 2552 (กำหนดจัดขึ้นทุกปี โดยกำหนดวันเกิดของอาจารย์วิวัฒน์เป็นวันจัดงาน สำหรับปีนี้จัดเป็นปีที่ 2) โดยได้งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐตามโครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับชุมชน จำนวน 2,200,000.00 (สองล้านสองแสนบาทถ้วน) สามารถรองรับผู้เข้าร่วมงานได้มากถึง 5,000 คน รวมถึงรวบรวมภาพและข้อความจากเอกสาร หนังสือเล่ม รวมถึงซีดีรอม หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์กลยุทธ์ในการสร้างสารโน้มน้าวใจ แม้ข้อมูลดังกล่าวอาจารย์วิวัฒน์ มิได้เป็นผู้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นเองทั้งหมด แต่เกิดจากสมาชิกที่เป็นเครือข่ายและภาคี (ประกอบร่างภาคี 5 ภาค ได้แก่ ภาคประชาชน ภาคราชการ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และเอ็นจีโอ)ช่วยกันคิดค้นขึ้น แล้วนำมาใช้เสริมแต่งช่วยให้การดำเนินกิจกรรมของมูลนิธิขยายเครือข่ายได้กว้างขวางขึ้น สามารถโน้มน้าวให้เกิดการยอมรับและเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่พึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

ตามหลักสูตรเมื่อผู้เข้าฝึกอบรมได้ความรู้ภาคทฤษฎีแล้ว ต้องฝึกภาคปฏิบัติด้วย โดยโครงการได้กำหนดเป็นฐานให้ผู้เข้าอบรมปฏิบัติจริงซึ่งบางรุ่นอาจมีการเปลี่ยนแปลงบ้างขึ้นอยู่กับวิทยากรด้วย โดยตั้งชื่อแต่ละฐานด้วยข้อความที่สามารถจูงใจได้เป็นอย่างดี อาทิ. คนเอาถ่าน คนหัวเห็ด คนรักสุขภาพ คนรักซ์ป่า คนเผาถ่าน คนมีไฟ คนมีน้ำยา เป็นต้น นอกจากนี้ บริเวณภายในศูนย์มาบเอื้อง มีการแขวนป้ายไม้ข้อความโน้มน้าวใจตามจุดต่างๆที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ในห้องฝึกอบรมหรือตามฐานต่างๆ หรือตามต้นไม้ใหญ่

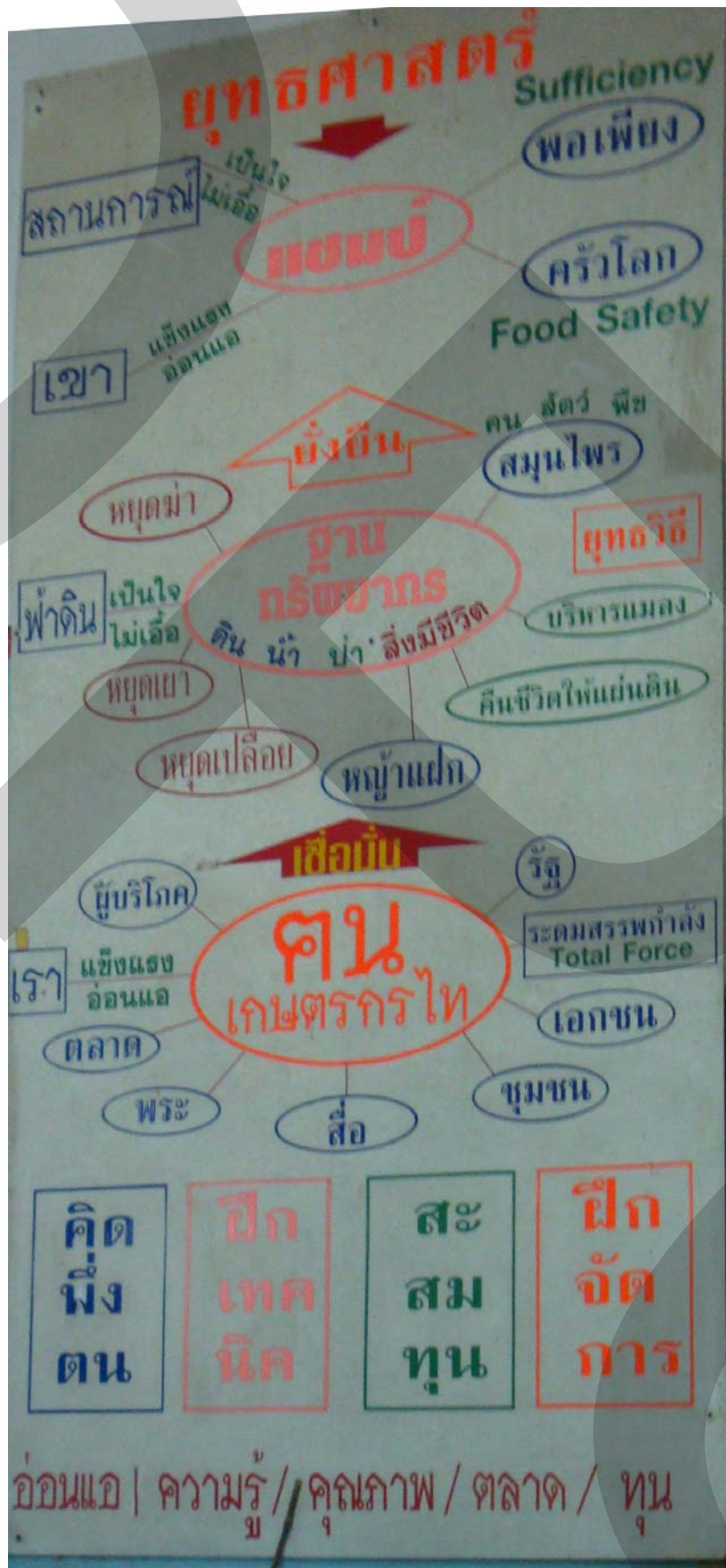

ภาพที่ 4 ป้ายบอกทางไปยังฐานต่างๆ (ภาพบน) ฐาน “คนมีน้ำยา” (ภาพล่างซ้าย) และการสาธิตวิธีการทำ “ไบโอดีเซล” จากน้ำมันพืชที่ใช้แล้วในฐาน “คนมีไฟ” (ภาพล่างขวา)

ภาพที่ 5 คาถาพื้นฟูดินที่ติดบนผนังภายในห้องฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมทุกคนต้องจดจำ ท่องได้จนขึ้นใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ภาพที่ 6 แสดงผังยุทธศาสตร์มุ่งสู่วิถีชีวิตแบบยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง

4.3 ช่องทางการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสารต่อการยอมรับการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้รับสารผ่านช่องทางกระบวนการฝึกอบรมที่มีการปฏิบัติจริง กล่าวคือนอกจากได้เรียนรู้ภาคทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพึ่งตนเองแล้ว หัวใจสำคัญอยู่ที่ความสามารถที่จะปฏิบัติได้จริงโดยอาศัยสื่อบุคคลหรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีทักษะและมากด้วยความสามารถในการโน้มน้าวใจให้ปฏิบัติตามได้จริง

ภาพที่ 7 คุณศลิษา ศัลยกำธร กำลังสาธิตวิธีการเพาะถั่วงอก

ภาพที่ 8 คุณจงกล ปราบไพริน (ป้าอวบ) กำลังสาธิตคุณสมบัติพิเศษของถ่านที่มีประจุไฟฟ้าที่ได้จากการเผาเศษไม้เหลือใช้จากฐาน “คนเผาถ่าน”

4.4 ความรู้/ความเข้าใจทัศนคติและการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของผู้รับสารหลังผ่านการฝึกอบรม

4.4.1 ความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับ “หลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

ก่อนที่ผู้เข้าอบรมจะลงปฏิบัติจริงตามฐานต่างๆ อาจารย์วิวัฒน์ ได้บรรยาย เกี่ยวกับหลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลังผ่านกระบวนการฝึกอบรมครบถ้วนแล้วทั้ง 5 วัน มีการวัดผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหัวข้อดังกล่าว พบว่า จากจำนวนคำถามทั้งสิ้น 10 ข้อ เมื่อจำแนกตามรายข้อแล้ว กลุ่มตัวอย่างมีความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับ “หลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” (ตารางที่ 4) ดังนี้

ข้อที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเพียงแนวคิดของอาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร แห่งมหาวิทยาลัยคอกหมู

คำตอบที่ถูกต้องคือผิด ตอบถูกต้อง ได้ 2 คะแนน

เฉลย คำตอบที่ถูกต้องคือเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องร้อยละ 20 และตอบผิดร้อยละ 80

ข้อที่ 2 ลักษณะสามอย่างของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน

คำตอบที่ถูกต้องคือถูก ตอบถูกต้อง ได้ 2 คะแนน

กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องร้อยละ 72.73 และตอบผิดร้อยละ 27.27

ข้อที่ 3 พอประมาณ หรือ “พอดี”คือการผลิตและบริโภคตามกำลังที่มีไม่เบียดเบียนคนอื่น

คำตอบที่ถูกต้องคือถูก ตอบถูกต้อง ได้ 2 คะแนน

กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องร้อยละ 93.41 และตอบผิดร้อยละ 6.59

ข้อที่ 4 เศรษฐกิจพอเพียงเป็นความสมดุลระหว่างระบบนิเวศและระบบเศรษฐกิจ

คำตอบที่ถูกต้องคือถูก ตอบถูกต้อง ได้ 2 คะแนน

กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องร้อยละ 82.22 และตอบผิดร้อยละ 17.78

ข้อที่ 5 ความไม่โลภเป็นเงื่อนไขสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

คำตอบที่ถูกคือถูก ตอบถูกต้อง ได้ 2 คะแนน

กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องร้อยละ84.95 และตอบผิดร้อยละ15.05

ข้อที่ 6 เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เศรษฐกิจแบบอเมริกาแต่เป็นเศรษฐกิจชุมชนหลังเขาแบบภูพาน

คำตอบที่ถูกคือผิด ตอบถูกต้อง ได้ 1 คะแนน

เฉลย คำตอบที่ถูกต้องคือ เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่ทั้งเศรษฐกิจแบบอเมริกาและเศรษฐกิจชุมชนหลังเขาแบบภูพาน แต่เป็นความ”พอดี”หรือ “สมดุล” และ”พึ่งตนเอง”ได้

กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องร้อยละ54.02 และตอบผิดร้อยละ45.98

ข้อที่ 7 ความไม่พอเพียงหรือศัตรู 4 ตัวต่อสังคมไทยปัจจุบัน ได้แก่ ภัยแล้ง น้ำท่วม โรคไข้หวัดนก ไข้หวัดหมู ข้าวยากหมากแพง และน้ำมันแพง

คำตอบที่ถูกคือถูก ตอบถูกต้อง ได้ 1 คะแนน

กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องร้อยละ38.89 และตอบผิดร้อยละ61.11

ข้อที่ 8 การจัดการวิกฤตสังคมไทยควรได้รับความร่วมมือจากภาคี 4 แห่ง ได้แก่ ภาครัฐบาล ภาคเอกชน ภาควิชาการ และเอ็นจีโอ

คำตอบที่ถูกคือผิด ตอบถูกต้อง ได้ 1 คะแนน

เฉลย คำตอบที่ถูกต้องคือ การจัดการวิกฤตสังคมไทยควรได้รับความร่วมมือจากภาคี 5 แห่ง ได้แก่ ภาครัฐบาล ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาชนและเอ็นจีโอ

กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องร้อยละ64.71 และตอบผิดร้อยละ35.29

ข้อที่ 9 ”พอ แล้ว รวย” ได้แก่ รายเงิน รายเพื่อน รายน้ำใจและรายความสุข

คำตอบที่ถูกคือถูก ตอบถูกต้อง ได้ 1 คะแนน

กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องร้อยละ64.71 และตอบผิดร้อยละ35.29

ข้อที่ 10 วิธีปลูกไม้ 3 อย่าง ประโยชน์ 4อย่าง ก่อให้เกิดความพอเพียง 4 พอ คือ พอกิน พอใช้ พอร่มเย็น พอสมควร

คำตอบที่ถูกคือผิด ตอบถูกต้อง ได้ 1 คะแนน

เฉลย คำตอบที่ถูกต้องคือ **วิธีปลูกไม้ 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง**
ก่อให้เกิดความพอเพียง 4 พอ คือ พออยู่ พอกิน พอใช้ พอร่มเย็น

กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องร้อยละ 48.8 และตอบผิดร้อยละ 51.14

หลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ความรู้/ความเข้าใจ	
	ถูก	ผิด
1. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดของอาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร แห่งมหาวิทยาลัยคอกหมู	20.00	80.00
2. ลักษณะสามอย่างของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน	72.73	27.27
3. พอประมาณ หรือ “พอดี”คือการผลิตและบริโภคตามกำลังที่มีไม่เบียดเบียนคนอื่น	93.41	6.59
4. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นความสมดุลระหว่างระบบนิเวศและระบบเศรษฐกิจ	82.22	17.78
5. ความไม่โลภเป็นเงื่อนไขสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง	84.95	15.05
6. เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เศรษฐกิจแบบอเมริกาแต่เป็นเศรษฐกิจชุมชนหลังเขาแบบภูฐาน	54.02	45.98
7. ความไม่พอเพียงหรือศัตรู 4 ตัวต่อสังคมไทยปัจจุบัน ได้แก่ ภัยแล้ง น้ำท่วม โรคไข้หวัดนก ไข้หวัดหมู ข้าราชการหมากแพง และน้ำมันแพง	38.89	61.11
8. การจัดการวิกฤตสังคมไทยควรได้รับความร่วมมือจากภาคี 4 แห่ง ได้แก่ ภาครัฐบาล ภาคเอกชน ภาควิชาการ และเอ็นจีโอ	32.61	67.39
9.“พอ แล้ว รวย” ได้แก่ รวยเงิน รวยเพื่อน รวยน้ำใจและรวยความสุข	64.71	35.29
10. วิธีปลูกไม้ 3 อย่าง ประโยชน์ 4อย่าง ก่อให้เกิดความพอเพียง 4 พอ คือ พอกิน พอใช้ พอร่มเย็น พอสมควร	48.86	51.14

ตารางที่ 4 แสดงร้อยละกลุ่มตัวอย่างที่ตอบคำถามถูกต้องและผิดเกี่ยวกับความรู้/ความเข้าใจหลักการ/
 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หากต้องการวัดระดับความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับ “หลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของ
 กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนและร้อยละ (ตารางที่ 5)พบว่า สามารถจำแนกได้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับ “หลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาก กล่าวคือ ได้คะแนนระหว่าง 12-15 คะแนนมีจำนวน 35 คน หรือร้อยละ 37.23

กลุ่มที่สอง กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับ “หลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ค่อนข้างมาก กล่าวคือ ได้คะแนนระหว่าง 9-11 คะแนนมีจำนวน 44 คน หรือร้อยละ 46.81

กลุ่มที่สาม กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับ “หลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ปานกลาง กล่าวคือ ได้คะแนนระหว่าง 6-8 คะแนนมีจำนวน 10 คน หรือร้อยละ 10.64

กลุ่มที่สี่ กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับ “หลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ค่อนข้างน้อย กล่าวคือ ได้คะแนนระหว่าง 3-5 คะแนนมีจำนวน 4 คน หรือร้อยละ 4.26

กลุ่มที่ห้า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับ “หลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” น้อยมาก กล่าวคือ ได้คะแนนระหว่าง 0-2 คะแนนมีจำนวน 1 คน หรือร้อยละ 1.06

ความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับ “หลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”	จำนวน	ร้อยละ
มีความรู้/ความเข้าใจมาก (ได้คะแนนระหว่าง 12-15 คะแนน)	35	37.23
มีความรู้ความเข้าใจค่อนข้างมาก (ได้คะแนนระหว่าง 9-11 คะแนน)	44	46.81
มีความรู้/ความเข้าใจปานกลาง (ได้คะแนนระหว่าง 6-8 คะแนน)	10	10.64
มีความรู้/ความเข้าใจค่อนข้างน้อย (ได้คะแนนระหว่าง 3-5 คะแนน)	4	4.26
มีความรู้/ความเข้าใจน้อยมาก (ได้คะแนนระหว่าง 0-2 คะแนน)	1	1.06

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความรู้/ความเข้าใจหลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.4.2 ทักษะคิดต่อแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง”

ด้านทักษะคิดของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยกำหนดระดับทักษะคิดเป็น 5 ระดับ จากทักษะคิดไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึงทักษะคิดเห็นด้วยอย่างยิ่ง ดังนี้

1.00 – 1.79 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

1.80 – 2.59	ไม่เห็นด้วย
2.60 – 3.39	เห็นด้วยปานกลาง
3.40 – 4.19	เห็นด้วย
4.20 – 5.00	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ผลจากการวัดทัศนคติต่อแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” (ตารางที่ 6) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า ทุกอาชีพสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้ สูงถึงร้อยละ 82.22 เห็นด้วยร้อยละ 12.22 เห็นด้วยปานกลางร้อยละ 2.22 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 1.11 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 2.22 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ย 4.71 โดยมีความหมายว่ามีทัศนคติเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ด้านทัศนคติต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรสิทธิกรมธรรมชาติเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 74.16 เห็นด้วยร้อยละ 20.22 เห็นด้วยปานกลางร้อยละ 1.12 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 0.00 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 4.49 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.60 โดยมีความหมายว่ามีทัศนคติเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนทัศนคติต่อเศรษฐกิจพอเพียงจะบังเกิดผล ผู้ปฏิบัติต้องมีความรู้ความชำนาญเฉพาะโดยมีความดี ความเพียร และความรักเป็นเครื่องนำทาง พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 36.67 เห็นด้วยร้อยละ 25.56 เห็นด้วยปานกลางร้อยละ 22.22 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 8.89 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 12.36 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ย 3.77 โดยมีความหมายว่ามีทัศนคติเห็นด้วย

รวมถึงทัศนคติต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรสิทธิกรมธรรมชาติกลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์มากที่สุด พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 39.33 เห็นด้วยร้อยละ 13.48 เห็นด้วยปานกลางร้อยละ 24.72 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 10.11 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 6.67 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ย 3.57 โดยมีความหมายว่ามีทัศนคติเห็นด้วย

และกลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติต่อเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเพียงแนวคิดปฏิบัติจริงได้ยากพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งเพียงร้อยละ 7.87 เห็นด้วยร้อยละ 5.62 เห็นด้วยปานกลางร้อยละ 16.85 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 15.73 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งสูงถึงร้อยละ 53.93 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ย 1.98 โดยมีความหมายว่ามีทัศนคติไม่เห็นด้วย

ทัศนคติต่อแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง”	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เห็นด้วยปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1.เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเพียงแนวคิดปฏิบัติจริงได้ยาก	7.87	5.62	16.85	15.73	53.93	1.98	ไม่เห็นด้วย
2.ทุกอาชีพสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้	82.22	12.22	2.22	1.11	2.22	4.71	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3. เศรษฐกิจพอเพียงจะบังเกิดผล ผู้ปฏิบัติต้องมีฐานความรู้ความชำนาญเฉพาะโดยมีความดี ความเพียร และความรักเป็นเครื่องนำทาง	36.67	25.56	22.22	8.89	6.67	3.77	เห็นด้วย
4.การฝึกอบรมตามหลักสูตรกิจกรรมธรรมชาติกลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์มากที่สุด	39.33	13.48	24.72	10.11	12.36	3.57	เห็นด้วย
5.การฝึกอบรมตามหลักสูตรกิจกรรมธรรมชาติเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน	74.16	20.22	1.12	0.00	4.49	4.60	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตารางที่ 6 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การแปลความหมายจำแนกตามระดับทัศนคติต่อแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง”

4.5 พฤติกรรม “การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง”

4.5.1 การนำการเรียนรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปปฏิบัติจริง โดยกำหนดระดับการนำไปปฏิบัติ จากการนำไปปฏิบัติน้อยที่สุดจนถึงระดับการนำไปปฏิบัติมากที่สุด ดังนี้

1.00 – 1.79	นำไปปฏิบัติน้อยที่สุด
1.80 – 2.59	นำไปปฏิบัติน้อย
2.60 – 3.39	นำไปปฏิบัติปานกลาง
3.40 – 4.19	นำไปปฏิบัติมาก
4.20 – 5.00	นำไปปฏิบัติมากที่สุด

ผลจากการสำรวจการนำการเรียนรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปปฏิบัติจริง (ตารางที่ 7) พบว่า ฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 ฐาน ผู้เข้ารับการอบรมตอบว่าสามารถนำการเรียนรู้ที่ได้จากการอบรมไปปฏิบัติมากที่สุดมากจำนวน 6 ฐาน และนำไปปฏิบัติมากจำนวน 2 ฐาน โดยจำแนกร้อยละตามระดับการนำไปปฏิบัติ ค่าเฉลี่ย รวมถึงลำดับการนำไปปฏิบัติของแต่ละฐานการเรียนรู้

ฐานการเรียนรู้ยอดนิยมลำดับที่ 1 ได้แก่ ฐานกสิกรรมธรรมชาติ (แฝก-ห่มดิน) พบว่า กลุ่มตัวอย่างนำไปปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 64.77 นำไปปฏิบัติมากร้อยละ 18.88 นำไปปฏิบัติปานกลางร้อยละ 12.50 นำไปปฏิบัติน้อยร้อยละ 4.55 และนำไปปฏิบัติน้อยที่สุดร้อยละ 0.00 ตามลำดับ **ค่าเฉลี่ย 4.43** โดยเมื่อนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์ สรุปได้ว่า ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้จากฐานกสิกรรมธรรมชาติ (แฝก-ห่มดิน) ไปปฏิบัติมากที่สุด

ฐานการเรียนรู้ลำดับที่ 2 ได้แก่ ฐานอนุรักษ์ป่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างนำไปปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 54.95 นำไปปฏิบัติมากร้อยละ 35.16 นำไปปฏิบัติปานกลางร้อยละ 6.59 นำไปปฏิบัติน้อยร้อยละ 3.30 และนำไปปฏิบัติน้อยที่สุดร้อยละ 4.42 ตามลำดับ **ค่าเฉลี่ย 4.42** โดยเมื่อนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์ สรุปได้ว่า ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้จากฐานอนุรักษ์ป่าไปปฏิบัติมากที่สุด

ฐานการเรียนรู้ลำดับที่ 3 ได้แก่ ฐานเพาะถั่วงอก พบว่า กลุ่มตัวอย่างนำไปปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 51.69 นำไปปฏิบัติมากร้อยละ 39.33 นำไปปฏิบัติปานกลางร้อยละ 4.49 นำไปปฏิบัติน้อยร้อยละ 4.49 และนำไปปฏิบัติน้อยที่สุดร้อยละ 0.00 ตามลำดับ **ค่าเฉลี่ย 4.38** โดยเมื่อนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์ สรุปได้ว่า ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้จากฐานเพาะถั่วงอกไปปฏิบัติมากที่สุด

ฐานการเรียนรู้ลำดับที่ 4 ได้แก่ ฐานคนมีน้ำยาพบว่า กลุ่มตัวอย่างนำไปปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 57.30 นำไปปฏิบัติมากร้อยละ 28.09 นำไปปฏิบัติปานกลางร้อยละ 8.99 นำไปปฏิบัติน้อยร้อยละ 4.49 และนำไปปฏิบัติน้อยที่สุดร้อยละ 1.12 ตามลำดับ **ค่าเฉลี่ย 4.36** โดยเมื่อนำมาแปลความหมายตาม เกณฑ์ สรุปได้ว่า ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้จากฐานคนมีน้ำยาไปปฏิบัติมากที่สุด

ฐานการเรียนรู้ลำดับที่ 5 ได้แก่ ฐานบัญชีครัวเรือนพบว่า กลุ่มตัวอย่างนำไปปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 47.25 นำไปปฏิบัติมากร้อยละ 36.26 นำไปปฏิบัติปานกลางร้อยละ 14.29 นำไปปฏิบัติน้อยร้อยละ 2.20 และนำไปปฏิบัติน้อยที่สุดร้อยละ 0.00 ตามลำดับ **ค่าเฉลี่ย 4.29** โดยเมื่อนำมาแปลความหมายตาม เกณฑ์ สรุปได้ว่า ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้จากฐานบัญชีครัวเรือนไปปฏิบัติมากที่สุด

ฐานการเรียนรู้ลำดับที่ 6 ได้แก่ ฐานป่วยชีวภาพและเอ็นไซม์พบว่า กลุ่มตัวอย่างนำไปปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 47.78 นำไปปฏิบัติมากร้อยละ 36.67 นำไปปฏิบัติปานกลางร้อยละ 11.11 นำไปปฏิบัติน้อย ร้อยละ 3.33 และนำไปปฏิบัติน้อยที่สุดร้อยละ 1.11 ตามลำดับ **ค่าเฉลี่ย 4.27** โดยเมื่อนำมาแปล ความหมายตามเกณฑ์ สรุปได้ว่า ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้จากฐานป่วยชีวภาพและเอ็นไซม์ไป ปฏิบัติมากที่สุด

ฐานการเรียนรู้ลำดับที่ 7 ได้แก่ ฐานคนเอาถ่านพบว่า กลุ่มตัวอย่างนำไปปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 28.89 นำไปปฏิบัติมากร้อยละ 35.56 นำไปปฏิบัติปานกลางร้อยละ 24.44 นำไปปฏิบัติน้อยร้อยละ 7.78 และนำไปปฏิบัติน้อยที่สุดร้อยละ 3.33 ตามลำดับ **ค่าเฉลี่ย 3.79** โดยเมื่อนำมาแปลความหมายตาม เกณฑ์ สรุปได้ว่า ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้จากฐานคนเอาถ่านไปปฏิบัติมาก

ฐานการเรียนรู้ลำดับสุดท้าย ได้แก่ ฐานคนมีไฟพบว่า กลุ่มตัวอย่างนำไปปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 30.00 นำไปปฏิบัติมากร้อยละ 25.56 นำไปปฏิบัติปานกลางร้อยละ 23.33 นำไปปฏิบัติน้อยร้อยละ 16.67 และนำไปปฏิบัติน้อยที่สุดร้อยละ 4.44 ตามลำดับ **ค่าเฉลี่ย 3.60** โดยเมื่อนำมาแปลความหมาย ตามเกณฑ์ สรุปได้ว่า ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ที่ได้จากฐานคนมีไฟไปปฏิบัติมาก

ชื่อฐานการเรียนรู้	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	ลำดับ
1.กสิกรรมธรรมชาติ (แฝก-หมักดิน)	64.77	18.88	12.50	4.55	0.00	4.43	นำไปปฏิบัติมากที่สุด	1
2.คนรักป่า	54.95	35.16	6.59	3.30	0.00	4.42	นำไปปฏิบัติมากที่สุด	2
3.เพาะถั่วงอก	51.69	39.33	4.49	4.49	0.00	4.38	นำไปปฏิบัติมากที่สุด	3
4.คนมีน้ำยา	57.30	28.09	8.99	4.49	1.12	4.36	นำไปปฏิบัติมากที่สุด	4
5.บัญชีครัวเรือน	47.25	36.26	14.29	2.20	0.00	4.29	นำไปปฏิบัติมากที่สุด	5
6.ปุ๋ยชีวภาพและเอ็นไซม์	47.78	36.67	11.11	3.33	1.11	4.27	นำไปปฏิบัติมากที่สุด	6
7.คนเอาถ่าน	28.89	35.56	24.44	7.78	3.33	3.79	นำไปปฏิบัติมาก	7
8.คนมีไฟ	30.00	25.56	23.33	16.67	4.44	3.60	นำไปปฏิบัติมาก	8

ตารางที่ 7 แสดง ลำดับ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย การแปลความหมาย จำแนกตามฐานการเรียนรู้และระดับการ

นำไปปฏิบัติ

4.5.2 การวัดผลที่ได้รับจากการอบรมปฏิบัติจริง ผลจากการวัดสิ่งที่ผู้เข้าอบรมได้รับการฝึกปฏิบัติจริง (ตารางที่ 8) พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 69.51 ตอบว่าผลที่ได้รับจากการนำการเรียนรู้ในแต่ละฐานไปปฏิบัติจริงสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้ รองลงมากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 20.73 ตอบว่าผลจากการนำการเรียนรู้ไปปฏิบัติช่วยให้การใช้ชีวิตมีความสุข และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 9.76 ตอบว่าผลที่ได้รับจากการเรียนรู้ยังเกิดความรู้สึกอยากช่วยเหลือผู้อื่น

ผลที่ได้รับจากการนำการเรียนรู้ในแต่ละฐานไปปฏิบัติ	ร้อยละ
1. ลดค่าใช้จ่าย	69.51
2. บังเกิดความสุข	20.73
3. ยากช่วยเหลือผู้อื่น	9.76

ตารางที่ 8 แสดงค่าร้อยละจำแนกตามผลที่ได้รับจากการนำการเรียนรู้ในแต่ละฐานไปปฏิบัติ

4.5.3 การบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตแบบพอเพียง หลังผ่านกระบวนการฝึกอบรมทุกขั้นตอน มีการวัดความคิดเห็นต่อระดับการบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตแบบพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดเกณฑ์ระดับการบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตแบบพอเพียงออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1.00 – 1.79	บรรลุเป้าหมายน้อยที่สุด
1.80 – 2.59	บรรลุเป้าหมายน้อย
2.60 – 3.39	บรรลุเป้าหมายปานกลาง
3.40 – 4.19	บรรลุเป้าหมายมาก
4.20 – 5.00	บรรลุเป้าหมายมากที่สุด

ผลจากการวัดระดับการบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตแบบพอเพียง พบว่า กลุ่มตัวอย่างระบุว่าบรรลุเป้าหมายน้อยที่สุดร้อยละ 1.21 บรรลุเป้าหมายน้อยร้อยละ 12.20 บรรลุเป้าหมายปานกลางร้อยละ 43.90 บรรลุเป้าหมายมากร้อยละ 34.15 และบรรลุเป้าหมายมากที่สุดร้อยละ 8.54 ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.37 แปลความหมายได้ว่า ค่าเฉลี่ยระดับการบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตแบบพอเพียงอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางมาก

ระดับการบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตแบบพอเพียง	ร้อยละ
น้อยที่สุด	1.21
น้อย	12.20
ปานกลาง	43.90

ระดับการบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตแบบพอเพียง	ร้อยละ
มาก	34.15
มากที่สุด	8.54
ค่าเฉลี่ยระดับการบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตแบบพอเพียง	3.37

ตารางที่ 9 แสดงค่าร้อยละ จำแนกตามระดับการบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตแบบพอเพียง และค่าเฉลี่ย

4.5.4 ปัญหาและอุปสรรคที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามวิถีชีวิตแบบพอเพียง การค้นหาสาเหตุแห่งปัญหาและอุปสรรคที่กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามวิถีชีวิตแบบพอเพียงเป็นสิ่งสำคัญโดยผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์ระดับปัญหาและอุปสรรคออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1.00 – 1.75 ไม่มีปัญหา

1.76 – 2.51 น่าจะมีปัญหา

2.52 – 3.27 มีปัญหา

3.28 – 4.00 มีปัญหามาก

ผลจากการสำรวจ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตพอเพียงนั้นมีปัญหามาจากปัจจัยดังต่อไปนี้หรือไม่

ลำดับที่ 1 **ฝืนธรรมชาติของคนที่ชอบความสะดวกสบาย** โดยกลุ่มตัวอย่างระบุว่าไม่มีปัญหาร้อยละ 41.98 น่าจะมีปัญหาร้อยละ 20.99 มีปัญหาร้อยละ 27.16 และมีปัญหามากร้อยละ 9.88 ตามลำดับ **ค่าเฉลี่ย 2.05** แปลความหมายว่าน่าจะมีปัญหา

ลำดับที่ 2 **คนมักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง** โดยกลุ่มตัวอย่างระบุว่าไม่มีปัญหาร้อยละ 40.00 น่าจะมีปัญหาร้อยละ 26.25 มีปัญหาร้อยละ 23.75 และมีปัญหามากร้อยละ 10.00 ตามลำดับ **ค่าเฉลี่ย 2.04** แปลความหมายว่าน่าจะมีปัญหา

ลำดับที่ 3 **ขัดต่อธรรมชาติของคนที่ไม่รู้จักพอ** โดยกลุ่มตัวอย่างระบุว่าไม่มีปัญหาร้อยละ 43.21 น่าจะมีปัญหาร้อยละ 27.16 มีปัญหาร้อยละ 23.46 และมีปัญหามากร้อยละ 6.17 ตามลำดับ **ค่าเฉลี่ย 1.93** แปลความหมายว่าน่าจะมีปัญหา

ลำดับที่ 4 ไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว โดยกลุ่มตัวอย่างระบุว่าไม่มีปัญหาร้อยละ 68.75 น่าจะมีปัญหาร้อยละ11.25 มีปัญหาร้อยละ17.50 และมีปัญหามากร้อยละ2.50 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ย 1.54 แปลความหมายว่าไม่มีปัญหา

ลำดับที่ 5 เป็นเรื่องไกลตัว (ยังไม่จริงจัง ยังไม่ได้รับผลกระทบ)โดยกลุ่มตัวอย่างระบุว่าไม่มีปัญหาร้อยละ 73.08 น่าจะมีปัญหาร้อยละ10.26 มีปัญหาร้อยละ14.10 และมีปัญหามากร้อยละ2.56 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ย 1.46 แปลความหมายว่าไม่มีปัญหา

อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ปัญหา/อุปสรรคทั้ง 5 ข้อ พบว่าปัญหาและอุปสรรคที่กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตพอเพียงมีค่าเฉลี่ย1.80 แปลความหมายว่าน่าจะมีปัญหา

ปัญหาและอุปสรรคที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตพอเพียง	ไม่มีปัญหา	น่าจะมีปัญหา	มีปัญหา	มีปัญหามาก	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	ลำดับ
1.ฝืนธรรมชาติของคนที่ชอบความสะดวกสบาย	41.98	20.99	27.16	9.88	2.05	น่าจะมีปัญหา	1
2.คนมักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง	40.00	26.25	23.75	10.00	2.04	น่าจะมีปัญหา	2
3.ขัดต่อธรรมชาติของคนที่ไม่รู้จักพอ	43.21	27.16	23.46	6.17	1.93	น่าจะมีปัญหา	3
4.ไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว	68.75	11.25	17.50	2.50	1.54	ไม่มีปัญหา	4
5.เป็นเรื่องไกลตัว (ยังไม่จริงจัง ยังไม่ได้รับผลกระทบ)	73.08	10.26	14.10	2.56	1.46	ไม่มีปัญหา	5
ค่าเฉลี่ยปัญหาและอุปสรรคที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตพอเพียง					1.80	น่าจะมีปัญหา	

ตารางที่ 10 แสดงลำดับ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย การแปลความหมาย จำแนกตามระดับปัญหาและอุปสรรคที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตพอเพียง และค่าเฉลี่ยรวม

4.5.5 ความคาดหวังที่ได้รับจากการฝึกอบรมเปรียบเทียบก่อน/หลังการฝึกอบรม_ หลังผ่านกระบวนการเรียนรู้จากทุกฐานแล้ว มีการสำรวจความคาดหวังกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับจากการฝึกอบรมเปรียบเทียบก่อน/หลังการฝึกอบรม โดยกำหนดเกณฑ์ระดับความคาดหวังออกเป็น 5 ระดับดังนี้

1.00 – 1.79	ต่ำกว่าที่คาดหวังมาก
1.80 – 2.59	ต่ำกว่าที่คาดหวังบ้าง
2.60 – 3.39	พอๆกัน
3.40 – 4.19	สูงกว่าที่คาดหวัง
4.20 – 5.00	สูงกว่าที่คาดหวังมาก

ผลจากการสำรวจความคาดหวังที่ได้รับจากการฝึกอบรมของกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบก่อน/หลังการฝึกอบรม โดยเรียงตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ 1 ฐานสิทธิมนุษยชนชาติ (แฝก-หม่ดิน) พบว่ากลุ่มตัวอย่างระบุว่าสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมสูงกว่าที่คาดหวังมากที่สุดร้อยละ55.56 สูงกว่าที่คาดหวังร้อยละ34.57 พอๆกันร้อยละ8.64 ต่ำกว่าที่คาดหวังบ้างร้อยละ1.23 และต่ำกว่าที่คาดหวังมากที่สุดร้อยละ0.00 **ค่าเฉลี่ย4.44** แปลความหมายว่าสูงกว่าที่คาดหวังมาก

ลำดับที่ 2 ฐานคนรักษ์ป่า พบว่ากลุ่มตัวอย่างระบุว่าสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมสูงกว่าที่คาดหวังมากที่สุดร้อยละ48.78 สูงกว่าที่คาดหวังร้อยละ40.24 พอๆกันร้อยละ8.54 ต่ำกว่าที่คาดหวังบ้างร้อยละ1.22 และต่ำกว่าที่คาดหวังมากที่สุดร้อยละ1.22 **ค่าเฉลี่ย4.34** แปลความหมายว่าสูงกว่าที่คาดหวังมาก

ลำดับที่ 3 ฐานคนมีน้ำยา พบว่ากลุ่มตัวอย่างระบุว่าสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมสูงกว่าที่คาดหวังมากที่สุดร้อยละ45.12 สูงกว่าที่คาดหวังร้อยละ 41.46 พอๆกันร้อยละ12.20 ต่ำกว่าที่คาดหวังบ้างร้อยละ0.00 และต่ำกว่าที่คาดหวังมากที่สุดร้อยละ1.22 **ค่าเฉลี่ย4.29** แปลความหมายว่าสูงกว่าที่คาดหวังมาก

ลำดับที่ 4 ฐานปุ๋ยชีวภาพและเอ็นไซม์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างระบุว่าสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมสูงกว่าที่คาดหวังมากที่สุดร้อยละ42.17 สูงกว่าที่คาดหวังร้อยละ 43.37 พอๆกันร้อยละ13.25 ต่ำกว่าที่คาดหวังบ้างร้อยละ1.20 และต่ำกว่าที่คาดหวังมากที่สุดร้อยละ0.00 **ค่าเฉลี่ย4.27** แปลความหมายว่าสูงกว่าที่คาดหวังมาก

ลำดับที่ 5 ฐานคนเอาถ่าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างระบุว่าสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมสูงกว่าที่คาดหวัง มากร้อยละ40.74 สูงกว่าที่คาดหวังร้อยละ 44.44 พอๆกันร้อยละ11.11 ต่ำกว่าที่คาดหวังบ้างร้อยละ 3.70 และต่ำกว่าที่คาดหวังมากร้อยละ0.00 **ค่าเฉลี่ย4.22** แปลความหมายว่าสูงกว่าที่คาดหวังมาก

ลำดับที่ 6 ฐานบัญชีครัวเรือน พบว่ากลุ่มตัวอย่างระบุว่าสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมสูงกว่าที่ คาดหวังมากร้อยละ40.24 สูงกว่าที่คาดหวังร้อยละ 36.59 พอๆกันร้อยละ21.95 ต่ำกว่าที่คาดหวังบ้าง ร้อยละ1.22 และต่ำกว่าที่คาดหวังมากร้อยละ0.00 **ค่าเฉลี่ย4.16** แปลความหมายว่าสูงกว่าที่คาดหวัง

ลำดับที่ 7 ฐานเพาะถั่วงอก พบว่ากลุ่มตัวอย่างระบุว่าสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมสูงกว่าที่คาดหวัง มากร้อยละ36.59 สูงกว่าที่คาดหวังร้อยละ 36.59 พอๆกันร้อยละ25.61 ต่ำกว่าที่คาดหวังบ้างร้อยละ 1.22 และต่ำกว่าที่คาดหวังมากร้อยละ0.00 **ค่าเฉลี่ย4.09** แปลความหมายว่าสูงกว่าที่คาดหวัง

ลำดับที่ 8 ฐานคนมีไฟ พบว่ากลุ่มตัวอย่างระบุว่าสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมสูงกว่าที่คาดหวังมาก ร้อยละ33.73 สูงกว่าที่คาดหวังร้อยละ 39.76 พอๆกันร้อยละ22.89 ต่ำกว่าที่คาดหวังบ้างร้อยละ2.41 และต่ำกว่าที่คาดหวังมากร้อยละ1.20 **ค่าเฉลี่ย4.02** แปลความหมายว่าสูงกว่าที่คาดหวัง

โดยสรุป ค่าเฉลี่ยความคาดหวังที่ได้รับจากการฝึกอบรมเปรียบเทียบก่อน/หลังการฝึกอบรมทุก ฐานการเรียนรู้อยู่ที่**ค่าเฉลี่ย 4.23** แปลความหมายว่าสูงกว่าที่คาดหวังมาก

ชื่อฐานการเรียนรู้	สูงกว่าที่คาดหวังมาก	สูงกว่าที่คาดหวัง	พอๆกัน	ต่ำกว่าที่คาดหวังบ้าง	ต่ำกว่าที่คาดหวังมาก	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	ลำดับ
1.กสิกรรมธรรมชาติ (แฝก-หม่มดิน)	55.56	34.57	8.64	1.23	0.00	4.44	สูงกว่าที่ คาดหวังมาก	1
2.คนรักษ์ป่า	48.78	40.24	8.54	1.22	1.22	4.34	สูงกว่าที่ คาดหวังมาก	2
3.คนมีน้ำยา	45.12	41.46	12.20	0.00	1.22	4.29	สูงกว่าที่ คาดหวังมาก	3

ชื่อฐานการเรียนรู้	สูงกว่าที่คาดหวังมาก	สูงกว่าที่คาดหวัง	พอๆกัน	ต่ำกว่าที่คาดหวังบ้าง	ต่ำกว่าที่คาดหวังมาก	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	ลำดับ
4. ปลูกชีวภาพและเอ็นไซม์	42.17	43.37	13.25	1.20	0.00	4.27	สูงกว่าที่ คาดหวังมาก	4
5. คนเอาถ่าน	40.74	44.44	11.11	3.70	0.00	4.22	สูงกว่าที่ คาดหวังมาก	5
6. บัญชีครัวเรือน	40.24	36.59	21.95	1.22	0.00	4.16	สูงกว่าที่ คาดหวัง	6
7. เพาะถั่วงอก	36.59	36.59	25.61	1.22	0.00	4.09	สูงกว่าที่ คาดหวัง	7
8. คนมีไฟ	33.73	39.76	22.89	2.41	1.20	4.02	สูงกว่าที่ คาดหวัง	8
ค่าเฉลี่ยรวมความคาดหวังที่ได้รับจากการฝึกอบรมเปรียบเทียบก่อน/หลัง การฝึกอบรม						4.23	สูงกว่าที่ คาดหวังมาก	

ตารางที่ 11 แสดงลำดับ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย การแปลความหมาย จำแนกตามฐานการเรียนรู้ และระดับความคาดหวังที่ได้รับจากการฝึกอบรมเปรียบเทียบก่อน/หลังการฝึกอบรม และค่าเฉลี่ยรวม

บทที่ 5

อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สภาพเศรษฐกิจการเมืองที่ผันผวนของประเทศไทยตลอดช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้รับการขานรับจากพลชนกรชาวไทยมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้ตั้งข้อสงสัยว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเพียงแนวคิดสามารถนำไปปฏิบัติได้ผลมากน้อยเพียงใด

สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกมุลนิธิกรรรมธรรมาชาติ โดยใช้ศูนย์กรเรียนรูกักรรรมธรรมาชาติมาบเอื้องเป็นหน่วยวิเคราะห์(Unit of analysis) เพราะเป็นหน่วยงานลำดับต้นๆที่น้อมนำแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้บังเกิดผล สามารถระดมแนวร่วมจนขยายเป็นเครือข่ายไปทั้งประเทศ อีกทั้งสามารถนำมาปรับใช้กับองค์กรแต่ละประเภทอย่างได้ผลจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

สำหรับการวิจัยตามหัวข้อการวิเคราะห์การสื่อสารที่สร้างความสำเร็จต่อวิถีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง กรณีศึกษาศูนย์กรรรมธรรมาชาติมาบเอื้องนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิจัยเป็น 2 แนวทาง

กรอบแนวคิดที่หนึ่ง เป็นการวิเคราะห์มุลนิธิกรรรมธรรมาชาติในภาพกว้าง ตามแนวคิดเชิงระบบของแคทซ์และคาน์ (Katz & Kahn) ซึ่งอธิบายว่า แต่ละองค์การ มีลักษณะโครงสร้างแบบเปิดที่มีองค์ประกอบความสัมพันธ์สลับซับซ้อนทั้งภายในระบบเองรวมถึงความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อรักษาดุลยภาพให้ดำรงอยู่ขององค์การ คล้ายองคภาพพของสิ่งมีชีวิต (อ้างถึงในรชงพร : 2548) ผสานกับแนวคิดระบบการจัดการการเปลี่ยนแปลงกลุ่มเป้าหมาย ดัดแปลงจาก “Change Management : The Process and the System ” ของ ไอรา คอฟแมน (Ira Kaufman:1972)(อ้างถึงในจันทนา : 2549) โดยวิเคราะห์ผ่านมิติด้านกระบวนการสื่อสาร เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้รับสารให้ดำเนินวิถีชีวิตพอเพียง

กรอบแนวคิดที่สอง เป็นการวิเคราะห์ในเชิงลึกโดยศึกษาเฉพาะมิติด้านกระบวนการสื่อสาร ซึ่งถือเป็นหัวข้อหลักของวิจัยฉบับนี้ โดยวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารที่สร้างความสำเร็จของผู้ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ตามหลักสูตร “โครงการพัฒนาการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”(ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน)รุ่นที่ 252 โดยมีการประเมินระดับผลการเปลี่ยนแปลงของผู้เข้ารับการอบรมหลังผ่านการฝึกอบรม

จากกรอบแนวคิดทั้งสองแนวทาง สามารถอภิปรายผลดังปรากฏในแผนภาพที่ 8 และแผนภาพที่ 9 ดังนี้

การวิเคราะห์ระบบการจัดการการเปลี่ยนแปลงกลุ่มเป้าหมายให้ดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงของมูลนิธิฯ สามารถอภิปรายตามแผนภาพที่ 8 ดังนี้

ก. **ปัจจัยนำเข้า(Input)** พิจารณาปัจจัยนำเข้า 2 ส่วน ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ปัจจัยนำเข้าจากสภาพแวดล้อมภายนอก (วิกฤตเศรษฐกิจ)

มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติเป็นองค์กรในระบบเปิดที่นำรูปแบบการจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management) ของไอรา คอฟแมน มาประยุกต์ใช้ โดยมีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงบุคคลให้**สามารถพึ่งตนเองได้** อันนำไปสู่การดำเนินวิถีชีวิตพอเพียง

ด้วยโครงสร้างของมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติเป็นระบบเปิดจึงต้องมีการปรับองค์กรให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมภายนอก(เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เกาะเกี่ยวสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อนและมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ**อันเป็นผลพวงจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยดังกล่าวและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนคนไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมามากกว่า

ส่วนที่ 2 ปัจจัยภายในองค์กร (ระบบย่อยองค์กร)

จุดเริ่มต้น ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นเครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติ มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติเป็นเพียง“ชมรมกสิกรรมธรรมชาติ” ก่อตั้งโดย**อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร** ผู้มีประสบการณ์สัมผัสกับชีวิตของเกษตรกรไทยมาแล้วทั่วทุกภูมิภาคของประเทศขณะตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในฐานะข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ(กปร.) สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีมายาวนานกว่า 16 ปี

เพื่อเป็นการสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หลังจากอาจารย์วิวัฒน์ ลาออกจากราชการ ท่านได้สานต่อแนวคิด“**ทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียง**” ของพระองค์ท่าน จึงรวบรวมกลุ่มคนหลากหลายอาชีพที่มีแนวคิด อุดมการณ์ ในการฟื้นฟูประเทศ โดยยึดหลักการทรงงาน 23 ประการของพระองค์ท่าน (ภาคผนวก ก.) มาประยุกต์ใช้กับการทำเกษตรและการดำรงชีวิตให้อยู่รอดได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการรณรงค์ให้เกษตรกรเลิกใช้สารเคมี หยุดการพึ่งพาชาติตะวันตกหันมาพึ่งพาตนเอง โดยใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาชาวบ้านที่เคยสืบทอดกันมาโดยเน้นการทำเกษตรแบบยั่งยืนบนผืนแผ่นดินไทย จึงจัดตั้งเป็น “**ชมรมกสิกรรมธรรมชาติ**”ขึ้น

ต่อมา งานของชมรมกสิกรรมธรรมชาติทวีมากขึ้น จึงเห็นพ้องต้องกันว่าเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างยั่งยืน คล่องตัวและชัดเจนยิ่งขึ้น จึงจดทะเบียนขึ้นเป็น**มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ** เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นการนำโครงการต่างๆ ที่ชมรมกสิกรรม

ธรรมชาติได้ดำเนินการอยู่มาสานต่อและเผยแพร่ขยายจนเป็น**เครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติ** (วิวัฒน์ ศัลยกำธร,17-18 มีนาคม 2552)

การจัดการการเปลี่ยนแปลงของมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติเพื่อให้มวลมนุษยชาติมุ่งสู่ความพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้จากการกำหนดวัตถุประสงค์การเปลี่ยนแปลง เป้าหมายการเปลี่ยนแปลง และโปรแกรมการเปลี่ยนแปลงของมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนแปลง

- 1.1 เพื่อส่งเสริมการผลิตอาหารไร้สารพิษ ปราศจากสารเคมี สำหรับมวลมนุษยชาติ
- 1.2 สนับสนุน ฝึกอบรม ศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อการกรกิจกรรมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การปศุสัตว์ การพลังงาน
- 1.3 สนับสนุนให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ พึ่งพาอาศัยกันและการพึ่งพิงกันกว้างขวางยิ่งขึ้นตามแนวพระราชดำริ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทฤษฎีใหม่
- 1.4 สนับสนุนให้เกษตรกร ชุมชน และองค์กรธุรกิจ ดำเนินการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชีวภาพเพื่อทดแทนสารเคมีและสารพิษทางการเกษตร
- 1.5 ส่งเสริมงานวัฒนธรรม
- 1.6 ดำเนินการเพื่อสาธารณะประโยชน์ หรือร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่นๆ
- 1.7 ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด

2. เป้าหมายการเปลี่ยนแปลง

มูลนิธิฯ จะดำเนินการรณรงค์ ส่งเสริม และสนับสนุนให้ชุมชนพึ่งตนเองให้ได้โดยพึ่งพาอาศัยกัน มีความสามัคคีและดำรงอยู่อย่างพอเพียงภายใต้พระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีเป้าหมายในการดำเนินการ ดังนี้

- 2.1 ดำเนินการตั้งศูนย์กิจกรรมธรรมชาติ ซึ่งเป็นศูนย์เครือข่ายของมูลนิธิฯในแต่ละภูมิภาคได้ไม่น้อยกว่า 25 แห่ง ภายในระยะเวลา 5 ปี เพื่อให้ศูนย์ทำหน้าที่เป็น**ตำบลบนดิน**และจัดการฝึกอบรมให้ความรู้กับเกษตรกรในภาคการเกษตร
- 2.2 ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัย พัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ ได้แก่ เอนไซม์สมุนไพรธรรมชาติ ทั้งชนิดน้ำ ชนิดเม็ด ฮอโมนและสมุนไพรไล่แมลง เพื่อทดแทนเทคโนโลยีเคมี

- 2.3 สนับสนุนให้ชุมชนพึ่งตนเองให้ได้ ทั้งในเรื่องปัจจัยการผลิต การแปรรูปและการตลาดให้ครบวงจรโดยจัดให้มีการจัดตั้งร้านค้า
- 2.4 สนับสนุนให้ความร่วมมือและคำปรึกษากับองค์กรต่างๆ ทั้งกลุ่มเกษตรกร ชมรมและสหกรณ์ ในการปรับเปลี่ยนจากเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เพื่อพัฒนาและขยายการผลิต รวมถึงเศรษฐกิจชุมชน

3. โปรแกรมการเปลี่ยนแปลง สำหรับโปรแกรมการเปลี่ยนแปลงนั้นทางมูลนิธิฯได้

กำหนดเป็นหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบ ดังนี้

- 3.1 กลยุทธ์การสื่อสาร มูลนิธิฯ ได้กำหนดกลยุทธ์การสื่อสารไว้ค่อนข้างชัดเจน โดยมีได้เน้นการใช้อำนาจของผู้นำที่เป็นทางการ(ยึดกฎระเบียบขององค์กร) แต่เป็นอำนาจที่เกิดขึ้นจาก**บารมีบุคคล (Charisma)** ที่มีอิทธิพลในการโน้มน้าวใจตัวผู้เข้าอบรม การจัดสถานที่ที่เหมาะสม (กำหนดเป็นฐานการเรียนรู้ตามลักษณะเฉพาะของแต่ละกิจกรรม)และสร้าง**สารโน้มน้าวใจ** ทั้งคำพูด เพลง บทกวี ข้อความ(วจนภาษา) รวมถึงการสร้างสัญลักษณ์ด้วยรหัสเสียงปรบมือ (อวัจนภาษา) ที่จะรู้ความหมายกันเฉพาะชาว **"คนคืนชีวิตสู่แผ่นดิน"**เท่านั้น สิ่งเหล่านี้สามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยธรรมชาติในตัวผู้เข้าอบรม รวมทั้งการกำหนดหลักสูตรที่เน้นที่**การเรียนรู้ใหม่** (นวัตกรรม)จากการลงมือทำจริงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน
- 3.2 ตัวแปรการเปลี่ยนแปลง สำหรับ ตัวแปรการเปลี่ยนแปลงนั้น ประกอบไปด้วย **โครงสร้างอิทธิพล**อันเกิดจากการใช้**พลังกลุ่ม**ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยใช้**สี่ประจำกลุ่ม**เป็นตัวหลอมรวมสมาชิกในกลุ่มผู้เข้าอบรมให้ผนึกกำลังกัน(Synergy) เพื่อขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ทั้งในรูปแบบของการแข่งขัน(Competitive) การร่วมมือกัน(Co-operative)แก้ปัญหา และสร้างการมีส่วนร่วม (Participation)จากสมาชิกทุกคน **ส่วนความคาดหวัง**ในการเปลี่ยนแปลงนั้น มูลนิธิฯศึกษารวมถึงคาดหวังว่า หลังผ่านการอบรม ผู้เข้าอบรมต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ส่วน**ช่องทางการเผยแพร่กิจกรรม** ทางมูลนิธิฯศึกษารวมถึงใช้หลายช่องทาง (Multi-step flow of communication)ทั้งการเผยแพร่ผ่านองค์กรเครือข่าย ใช้**วิธีการบอกต่อ**จากผู้เคยเข้าอบรม รวมถึงเผยแพร่ผ่านช่องทางโทรทัศน์สาธารณะ(ไทยพีบีเอส) รวมถึง เว็บไซต์ ([www. Agrinature.or.th](http://www.Agrinature.or.th)) เป็นต้น

ตลอดกว่าทศวรรษจากจุดเริ่มต้นของมูลนิธิฯศึกษารวมถึงเพียงแค่ชมรมกิจกรรมชุมชนชาติ ต่อมาได้พัฒนาเติบโตกลายเป็นเครือข่ายกิจกรรมชุมชนชาติ โดยมี**ศูนย์การเรียนรู้**กิจกรรมชุมชนชาติ**มาบเื้อง**เป็นศูนย์แรกของประเทศไทย(ภาคผนวก ข.) ซึ่งชาวคืนชีวิตให้แผ่นดินพร้อมใจกัน

เรียก “ ศูนย์แม่ ” โดยอาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร หรือ อาจารย์ยักษ์ ตั้งขึ้นเมื่อปี 2539 โดยกำหนดเป็น **หลักสูตรการฝึกอบรม** เพื่อยืนยัน ฝึกคนให้คิดเป็น ทำเป็น ทำได้จริงตามหลักกิจกรรมธรรมชาติ ภายใต้สมญานาม “มหาวิทยาลัยคอกหมู” ซึ่งสถานที่แห่งนี้ อาจารย์วิวัฒน์นำคอกหมูเดิมของพี่ชาย มาปรับปรุงเป็นอาคารฝึกอบรม วันวานศูนย์แห่งนี้มีอดีตที่แห้งแล้งแผ่นดินแข็งปานหิน ได้รับการฟื้นคืนชีพแตกลูกออกหลานโยงโยเป็นเครือข่ายไปทั่วทั้งแผ่นดิน และยังคงสานต่อก่อตัวด้วยประสบการณ์อันแกร่งกล้า ปัจจุบัน **นางสาวศลิษา ศัลยกำธร** เป็นผู้อำนวยการศูนย์ มีผู้เข้ารับการอบรมและศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่องกว่าแสนคน

นับเมื่อเริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2544 ทางมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ มีการจัดการเปลี่ยนแปลงมาตลอด **กลุ่มเกษตรกร** ถือเป็นกลุ่มแรกที่ต้องได้รับการฝึกอบรม เพราะเป็นกลุ่มที่ยากจนและมีหนี้สินมากที่สุด และคาดว่าจะ**ได้ประโยชน์จากการอบรมมากที่สุด** (สอดคล้องกับความคิดเห็นผู้เข้าอบรมรุ่น 252 ว่ากลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มที่ได้ประโยชน์จากการฝึกอบรม สูงเกือบร้อยละ 80)

ต่อมา มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้ยืดหยุ่นมากขึ้นตามความต้องการของผู้เข้าอบรมซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยทางมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ ได้จัด**หลักสูตรฝึกอบรม**โดยกำหนดระยะเวลาฝึกอบรมให้เหมาะสมและยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม อาจเป็น หลักสูตร 2 วัน 1 คืน , หลักสูตร 3 วัน 2 คืน และหลักสูตร 5 วัน 4 คืน (ภาคผนวก ค.) การดำเนินการช่วงแรกมีค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม เพราะขาดการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ ผู้วิจัยได้เข้าอบรมรุ่นที่ 252 ระยะเวลาอบรม 5 วัน 4 คืน เป็นรุ่นแรกที่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (รัฐบาลอภิสิทธิ์ได้กำหนดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวาระแห่งชาติ) จึงไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น

นอกจากนี้ มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติได้มีการเชื่อมร้อยต่อสายกับองค์กรอื่นๆ ในลักษณะภาคีหุ้นส่วน(Boundary partners) 5 ภาค ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคเอ็นจีโอ ภาคประชาชน ซึ่งองค์กรเหล่านี้ ได้ผนึกกำลังช่วยกัน จนพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้เครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติที่ครอบคลุมไปทุกภาคทั่วประเทศ (โดยใช้ชื่อเรียกสถานฝึกอบรมแตกต่างกัน เช่น ศูนย์ภูมิรักษ์ธรรมชาติ ศูนย์น้ำเพียงดิน สถาบันเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์พัฒนาคุณธรรมนำเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์เกษตรทฤษฎีใหม่เราสร้างก่อ เป็นต้น) ภายใต้**ปฏิญญา**เดียวกัน (ภาคผนวก ง.) เพื่อร่วมกันกู้วิกฤตชาติด้วยเศรษฐกิจพอเพียง โดยศูนย์การเรียนรู้แต่ละแห่งจะดำเนินกิจกรรมเป็นแบบแผนเดียวกัน (อาจมีแตกต่างกันบ้างตามสภาพพื้นที่และสภาพภูมิอากาศของแต่ละแห่ง) ในลักษณะเป็น**ฐานการเรียนรู้** โดยแต่ละกิจกรรมจะใช้ชื่อฐานการเรียนรู้ที่ดึงดูดความสนใจผู้พบเห็นได้เป็นอย่างดี เช่น ฐานคนมีไฟ ฐานคนมีน้ำยา ฐานคนเอาถ่าน ฯลฯ การใช้ชื่อฐานและกิจกรรมเหล่านี้ล้วนเกิดจากการเรียนรู้และสร้างสรรค์ร่วมกันจากภาคีหุ้นส่วนทั้ง 5 ภาคที่กระจายอยู่ทั่วทุกอณูของประเทศ

มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ ดำเนินกิจกรรมหลักทั้งสิ้น 5 กิจกรรม โดยอัญเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเป็นประธาน มีการประชุมใหญ่ทุก 2 ปี

กิจกรรมหลักที่ดำเนินการอยู่ ได้แก่

1. การอนุรักษ์พันธุ์พืชไทย ที่เขาเขียว จังหวัดชลบุรี
2. การจัด “มหกรรมคืนชีวิตสู่แผ่นดิน”ประจำปี (17-18 มีนาคม) ที่ศูนย์การเรียนรู้

กิจกรรมธรรมชาติมาบเื้อง

3. กิจกรรมฟื้นฟูทะเลไทย
4. ประชุมสมาชิกเครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติทุก 2 เดือน โดยศูนย์การเรียนรู้แต่ละแห่ง หมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพ

5. พัฒนาคู่มือใน ทั้งครูวิทยากรประจำการ ครูประจำฐานฝึก ครูประจำวิชา

ข. ระบบย่อยการสื่อสาร(ปัจจัยแปรสภาพ)

เมื่อมีการกำหนดเป็นหลักสูตรฝึกอบรมแล้ว ขั้นตอนต่อไปเป็นการอาศัยกระบวนการสื่อสารเพื่อส่งผ่านข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง คือผู้เข้ารับการฝึกอบรม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการเข้ารหัสสาร เนื่องจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความแตกต่างกันทั้งระดับการศึกษา ความรู้ ทักษะคิด ความเชื่อ ฯลฯ วิลเบอร์ แชรรมม์ (Wilbur Schramm) อธิบายว่าทั้งวิทยากรและผู้เข้าอบรมต่างขาดประสบการณ์ร่วมกัน(Common field of experience) เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน วิทยากรผู้ส่งสารต้องมีความสามารถในการเข้ารหัส (encoder) โดยเลือกใช้ภาษาในการสื่อสารให้เหมาะสมเพื่อถ่ายทอดการถอดรหัส(decoder)ของผู้รับสาร อีกทั้งการสร้างสารโน้มน้าวใจได้ยึดหลักตามองค์ประกอบการสร้างสาร (message) 3 ส่วนของ เดวิด เบอโรโล (David Berlo) ทั้งการสร้างรหัสสาร(message code) ได้แก่ คำพูด ข้อความ สี วัสดุ สื่อ ตราสัญลักษณ์ กอปรเป็นเนื้อหา (content)ที่มีความหมาย เข้าใจง่าย กระตุ้นเตือนใจ โดยอาศัยความสามารถในการเรียบเรียงภาษา (message treatment)ให้น่าสนใจ เพื่อให้ถ่ายทอดการถอดรหัสสาร(decoder) เป็นการช่วยสร้างความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างคู่สื่อสารมากยิ่งขึ้น เช่น การสื่อสารข้อความถึงผู้เข้าอบรมหรือผู้เข้าศึกษาดูงาน โดยเขียนข้อความกระตุ้นเตือนใจ ลงบนป้ายไม้ที่ประดิษฐ์ขึ้นจากวัสดุธรรมชาติเหลือใช้ ติดตามสถานที่ต่างๆ ภายในศูนย์ เป็นต้น

ภาพที่ 9 แสดงป้ายไม้กระตุ้นเตือนใจผู้เข้าอบรม

รวมถึงข้อความกระตุ้นเตือนใจประกอบการฝึกอบรม ในหัวข้อ การทำบัญชีครัวเรือน เช่น

คาถาแก้จน :	มีร้อยใช้ร้อย	หมดฉิบ
	มีร้อยใช้สิบ	เหลือหลาย
	มีร้อยใช้พัน	บรล้าย
	อยากอยู่สุขสบาย	อย่าใช้เกิน
คาถาแห่งความอด:	มีสิ่งเก็บทำไม	เดี่ยวครบบาท
	อะไรขาดยืมมาก่อน	ค่อยผ่อนผัน
	มีน้อยใช้มาก	อยากประชัน
	รูดบัตรกันมาก่อน	ค่อยผ่อนคืน

บทเพลงประกอบการทำกิจกรรมกลุ่ม ที่ใช้คำคล้องจองเพื่อให้ง่ายแก่การจดจำ เช่น

บทเพลงที่ 1 : พริก มะเขือ ข่า ตะไคร้ อย่าได้ไปซื้อที่ตลาด

ปลูกเอาไว้อย่าให้ขาด เกล็ดนกลาดอยู่ในสวนครัว

เลือกเก็บเอาตามชอบใจ จะแกงอะไรก็ไม่ต้องกลัว

แกงหมู แกงเห็ด แกงเผ็ด แกงคั่ว

ปลูกผักสวนครัวไม่ต้องกลัวอดกิน (ซ้ำ)

และ **บทเพลงที่ 2 :** ตื่นแต่เช้าเราออกไปนา

ตอนเย็นได้ปลามาเอามาทำกิน

รอบรั้วด้วยผักกระถิน

ถั่วพูนากิน ปลูกไว้ข้างๆ

ตำลึงนากิน ปลูกไว้ข้างๆ

ชะอมนากิน ปลูกไว้ข้างๆ

ผักบุ้งนากิน ปลูกไว้ข้างๆ

ขั้นตอนที่ 2 เครือข่ายการสื่อสาร มุลนิธิฯ มีการสร้างเครือข่ายการสื่อสารทุกระดับ เพื่อส่งผ่านข้อมูลถึงกลุ่มเป้าหมายได้ครบถ้วน ดังนี้

- **ระดับบุคคล** กระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมมีการสื่อสารแบบเผชิญหน้า(Face - to- Face Communication) ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงการสื่อสารแบบไม่เห็นหน้า (Interposed Communication) โดยการติดต่อทางโทรศัพท์ แฟกซ์และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม เช่น หลังการบรรยายทุกครั้งวิทยากรได้ให้หมายเลขโทรศัพท์ที่สะดวกต่อการติดต่อถึงกัน หากมีข้อสงสัยหรืออบรมแล้วยังปฏิบัติไม่ได้ อีกทั้ง ในวันปิดโครงการ ได้มีการแลกเปลี่ยนหมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อถึงกันระหว่างครูปฏิบัติการณ์และสมาชิกผู้เข้าอบรมทุกคน นับเป็นการสร้างแนวร่วมเครือข่ายเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ หลังการฝึกอบรมผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ ยังได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ กับเครือข่ายฯ ทั่วประเทศ เช่น หลังการอบรมตามหลักสูตรฯ ระหว่างวันที่ 9-13 พ.ค.2552 แล้ว ผู้วิจัยและผู้เข้าอบรมในรุ่นเดียวกันส่วนใหญ่ ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม “การฟื้นฟูทะเลไทย” ณ ชุมพร คาบาน่า รีสอร์ท จ.ชุมพร ระหว่างวันที่ 12-21 มิ.ย. 2552 ด้วย

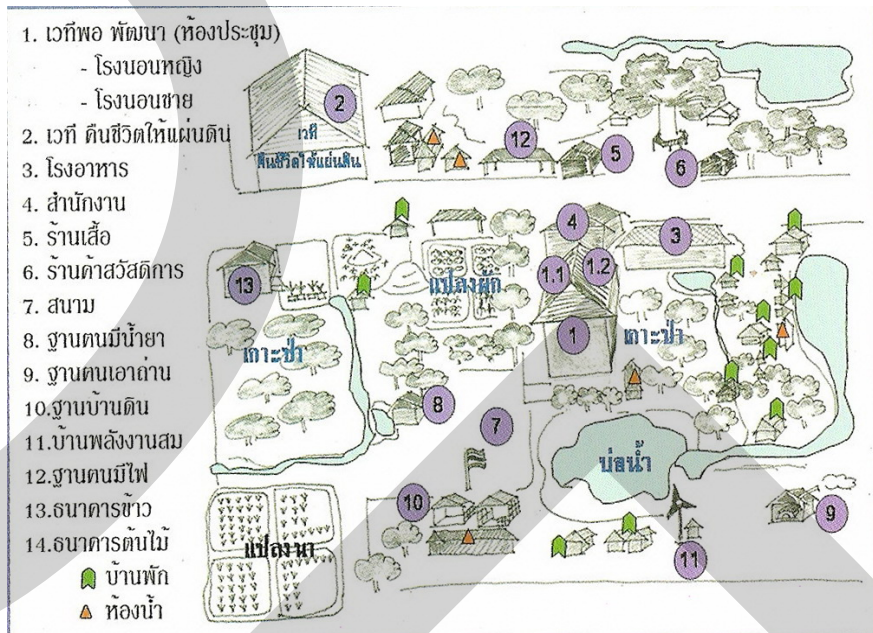
- **ระดับองค์กร** ในระดับองค์กรมีรูปแบบการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการเน้นความสะดวกรวดเร็วไม่ติดกรอบกฎระเบียบ โครงสร้างการสื่อสารแบบแนวนอน(Horizontal Communication)

ในลักษณะของภาคีเครือข่าย ช่วยให้อุปกรณ์ข่าวสารส่งถึงสมาชิก ครบถ้วน สมบูรณ์ และรวดเร็ว ช่วยให้สามารถขยายเครือข่ายได้กว้างไกลยิ่งขึ้น

● **สื่อมวลชน** สื่อมวลชนนับเป็นสื่อที่ก่อผลกระทบ(Impact)ในวงกว้าง เป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ว่า เครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติเป็นที่รับรู้ของประชาชนทั่วประเทศ สาเหตุมาจากการเล่าผ่านผ่านสื่อโทรทัศน์ช่องไทยพีบีเอส โดยการนำเสนอผ่านรูปแบบรายการแบบเล่าเรื่อง(narrative) ซึ่งสามารถจุดแรงจูงใจผู้ชมได้ดีทีเดียว เนื้อหาที่นำเสนอจะเล่าถึงประวัติชีวิตของเกษตรกรผู้ล้มเหลว แต่สามารถกลับฟื้นขึ้นมาใหม่ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น **คุณวิมล รัชพันธุ์ ผู้นำศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเพลิน** เจ้าของธุรกิจโรงแรม(ชุมพรคานาน่า) ขาดทุนย่อยยับกว่า 300 ล้าน ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจปี2540 อีกทั้งถูกซ้ำเติมจากพายุไต้ฝุ่นเกย์ แต่สามารถกลับฟื้นคืนทุน หลังได้รับคำแนะนำจากอาจารย์วิวัฒน์ ให้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ หรือ**ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติบ้านทอนหอม** ของนายสมบูรณ์ ศรีสุบัติ เจ้าของ**สวนลุงนิล** ชายผู้ซึ่งเกือบปลิดชีวิตตนเอง หลังจากขาดทุนย่อยยับจากการทำเกษตรแบบใช้สารเคมี หลังจากได้แรงบันดาลใจจากภาพถ่ายในหลวงและเจริญรอยตามพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจุบันสวนลุงนิลมีผู้เข้ามาศึกษาดูงาน**สวนคอนโด 9 ชั้น** นับหมื่นราย(ดูรายละเอียดภาคผนวก จ.)

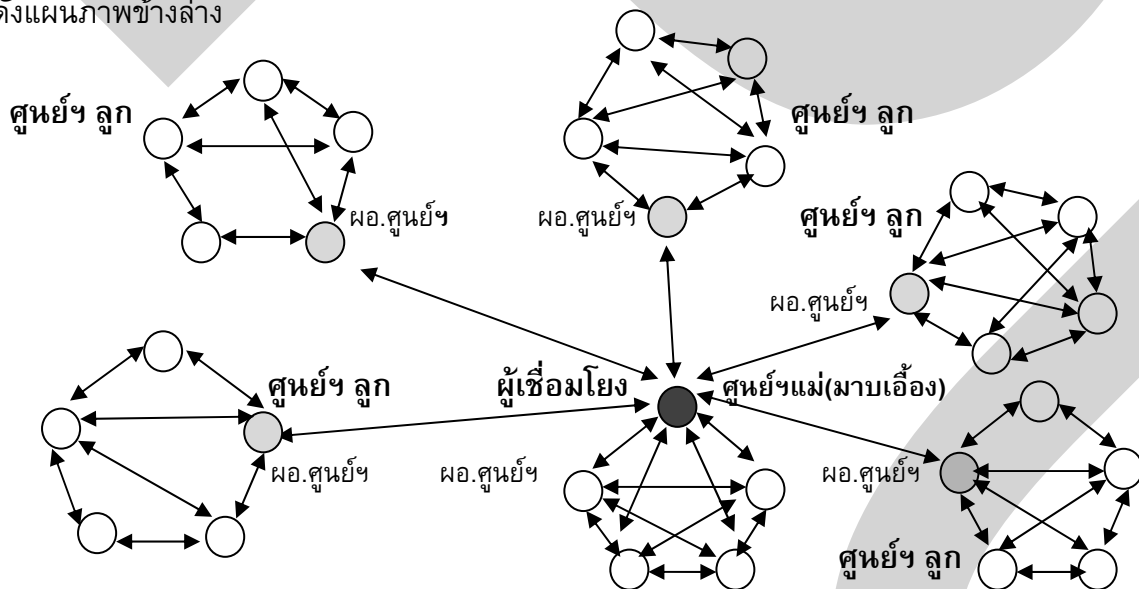
เรื่องราวของบุคคลต้นแบบที่สามารถพลิกฟื้นกลับมาประสบความสำเร็จได้อีกอย่างยั่งยืนเหล่านี้ ถูกเล่าผ่านสื่อ และบันทึกเป็นแผ่นวีซีดี ถ่ายทอดให้ผู้เข้าชมรมได้ชม รวมถึงมีการจำหน่ายแจกเพื่อเผยแพร่ต่อไปอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 3 **ขั้นการปฏิบัติ** ในขั้นตอนของการปฏิบัติ ทางมูลนิธิฯ ได้กำหนดให้ “**ศูนย์การเรียนรู้กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง**” หรือ**ศูนย์แม่** เป็นสถานที่ฝึกอบรมให้แก่วิทยากรจากสมาชิกเครือข่ายและประชาชนทั่วไป(ภาพที่10) โดยศูนย์ดังกล่าวเป็นที่ตั้งของ**มหาลัยดอกหมุ** บนเนื้อที่ประมาณ 40 ไร่ อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร เป็นที่ปรึกษาศูนย์ นางสาวศลิษา ศัลยกำธร ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ/ผู้รับใช้ทั่วไป/ฝ่ายอบรม รวมถึงเจ้าหน้าที่อาสาสมัครอีกประมาณ 10 คนคอยประสานงานผู้เข้าชมรมแต่ละรุ่น ซึ่งอาสาสมัครเหล่านี้บางท่านทำหน้าที่วิทยากรด้วย ได้เข้ามาช่วยเรื่องการสร้างวินัย การขัดเกลานิสัย การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ การพึ่งพาตนเอง ด้วยกิจกรรมต่างๆ ในลักษณะของฐานการเรียนรู้ เช่น ฐานคนเอาถ่าน ฐานคนมีน้ำยา ฐานคนมีไฟ ฯลฯ ผู้ผ่านการฝึกอบรมจะถูกหล่อหลอมให้เป็น**คนใหม่ที่มีระเบียบวินัย ประหยัด พึ่งพาตนเอง อ่อนโยน รักพวกพ้อง และตระหนักต่อการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง**

ภาพที่10 แสดงผังที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้วิถีกรรมธรรมชาติมาบเอื้องบนเนื้อที่ 40 ไร่

จากการวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสารของเครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติทุกระดับซึ่งพัฒนาจากการนำทฤษฎีระบบมาใช้อธิบายการสื่อสารภายในองค์กร สะท้อนให้เห็นถึงภาพความเกี่ยวพันระหว่างฝ่ายต่างๆในองค์กรอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ นอกจากจะใช้เป็นเครื่องมือช่วยให้องค์กรสามารถระบุช่องทางการไหลของข่าวสาร (message flow) แล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้ทำหน้าที่สื่อสารด้วยผังแผนภาพข้างล่าง

แผนภาพที่10 แสดงเครือข่ายการสื่อสารภายในองค์กรของเครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติ

ในฐานะที่ปรึกษาศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง อาจารย์วิวัฒน์ ทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมโยง (Liaison) เครือข่ายการสื่อสาร หรือทำหน้าที่เชื่อมกลุ่ม(ศูนย์ลูก) เข้าด้วยกัน โดยท่านมิได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ(เป็นประธานมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ และที่ปรึกษาศูนย์มาบเอื้อง) โดย

ทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมต่อระหว่างศูนย์ลูกของเครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติ หรืออาจจะกล่าวได้ว่า อาจารย์วิวัฒน์เป็นที่ศรัทธารักใคร่จึงเป็นจุดศูนย์รวมของบรรดาสมาชิกเครือข่าย ด้วยเหตุนี้ภารกิจหลัก 1 ใน 5 ประการของมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ คือ งานมหกรรม “**คืนชีวิตให้แผ่นดิน**” ในวันที่ 17-18 มีนาคม ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี จึงกำหนดวันเกิดของท่านเป็นวันจัดงาน นอกจากนี้ท่านยังทำหน้าที่เป็นผู้**เชื่อมต่อกับโลกภายนอก (cosmopolities)** ทั้งในรูปของการเขียนบทความเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ หรือการให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชน การเผยแพร่กิจกรรมของเครือข่ายผ่านสื่อโทรทัศน์หลายช่อง โดยเฉพาะช่องไทยพีบีเอส รวมถึงการสื่อสารผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

ส่วนผู้อำนวยการศูนย์แต่ละแห่ง ทำหน้าที่เสมือน**ผู้รักษาประตู (gatekeeper)** กล่าวคือเป็นผู้คัดกรองข้อมูลข่าวสาร โดยมีบทบาทในการรับข่าวสารจากผู้เชื่อมโยงและตัดสินใจส่งผ่านข่าวสารไปยังสมาชิกของกลุ่มอย่างเหมาะสม กล่าวคือไม่ได้รับข้อมูลมากเกินไป (message overload) ขณะเดียวกันก็ไม่ให้เกิดการขาดแคลนข้อมูลที่จำเป็น (message scarcity) อันมีผลต่อประสิทธิภาพของงาน

สำหรับ โครงสร้างการสื่อสารของเครือข่ายเป็นแนวราบ (Horizontal Communication) และเป็น การสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) การสื่อข้อมูลข่าวสารจึงทั่วถึง ดังนั้นปัญหากลุ่มสมาชิกแบบโดดเดี่ยวหรือแยกตัว (Isolate) จึงไม่ปรากฏ

ด้านหลักสูตรการฝึกอบรม เครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติทุกแห่งจะดำเนินวิธีการในลักษณะเช่นเดียวกับศูนย์แม่ แต่อาจจะใช้ชื่อกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไป หรืออาจมีกิจกรรมเพิ่มเติมตามลักษณะเฉพาะและความพร้อมของแต่ละศูนย์

การอบรมแต่ละรุ่นของศูนย์แม่ นอกจากประชาชนผู้สนใจทั่วไปติดต่อเข้ามาขอรับการอบรมแล้ว ศูนย์เครือข่ายมีการส่งเจ้าหน้าที่อาสาสมัครผู้ประสานงานเข้ามาร่วมอบรมแล้วกลับไปเป็นวิทยากรให้ศูนย์ของตน นอกจากนี้ ปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นมักได้รับเชิญให้มาเป็นวิทยากรประจำศูนย์เครือข่ายที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ และสละเวลามาช่วยอบรมให้แก่ผู้เข้าอบรมที่ศูนย์แม่ เช่น **ลุงทองเหมาะ แจ่มแจ้ง** ประธานสถาบันพัฒนาการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ สุพรรณบุรี เกษตรกรดีเด่นแห่งชาติปี 2549 ปราชญ์ชาวนาผู้เชี่ยวชาญการคัดสายพันธุ์ข้าว การผลิตปุ๋ยน้ำจุลินทรีย์แบรนด์ TM (ทองเหมาะ) เข้ามาช่วยอบรมเกี่ยวกับการคัดสายพันธุ์ข้าว วิธีการผลิต การนำปุ๋ยน้ำจุลินทรีย์ และน้ำส้มควันไม้มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากทีเดียว เช่น ปุ๋ยน้ำจุลินทรีย์ นอกจากจะใช้แทนปุ๋ยเคมีแล้วยังช่วยดับกลิ่น ส่วนน้ำส้มควันไม้นอกจากใช้ช่วยกำจัดศัตรูพืชแล้ว ยังสามารถรักษาโรคเรื้อรังในสุนัข และกำจัดปลวกได้อีกด้วย สำหรับ หัวข้อเรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน ได้วิทยากรจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์มาช่วยอบรม เป็นต้น

ส่วนการกำหนดหลักสูตรเชิงปฏิบัติการตามฐานการเรียนรู้ต่างๆ อาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่มีทักษะในการสื่อสารมาทำหน้าที่ในการกระตุ้นผู้เข้ารับการอบรมให้ทำได้ ทำเป็น เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้จริง

ค. ระบบย่อยกลุ่มเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง (ปัจจัยส่งออก)

เมื่อผู้เข้าอบรมได้ผ่านกระบวนการฝึกอบรมแล้ว ขั้นตอนสุดท้ายคือกระบวนการประเมินผลบุคคล (แบบประเมินผลโครงการ) เพื่อประเมินความเปลี่ยนแปลง 3 ระดับ (KAP Model) ได้แก่

- การเปลี่ยนแปลงความรู้ (Knowledge) หลังการฝึกอบรมตามหลักสูตรแล้ว ผู้เข้าอบรมมีความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพียงใด
- การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude) หลังการฝึกอบรมตามหลักสูตรแล้ว ผู้เข้าอบรมมีทัศนคติต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร
- การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Practice) หลังการฝึกอบรมตามหลักสูตรแล้ว ผู้เข้าอบรมสามารถนำการเรียนรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติจริงไปประยุกต์ใช้จริงด้วยการพึ่งตนเองอันนำไปสู่การดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงมากขึ้นเพียงใด

หลังจากที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เข้ามาสนับสนุนเรื่องงบประมาณ จึงได้มีการกำหนดแบบประเมินผลโครงการที่เป็นระบบมากขึ้น

ง. ปฏิกริยาป้อนกลับ ผลที่ได้จากการประเมินบุคคล จะเป็นปฏิกริยาป้อนกลับให้ทางศูนย์ฯนำไปปรับแก้ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีระบบแบบไซเบอร์เนติกส์ที่ให้ความสำคัญกับข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับการทำงานของระบบให้เป็นปกติ เพื่อให้ได้หลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมและสมบูรณ์มากที่สุด โดยวิเคราะห์ตามทฤษฎีการจัดระเบียบของคาร์ล วิก (Karl Weick 'Theory of Organization) ที่ว่าองค์กร(มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ) อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อม ซึ่งมีได้หมายถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพเท่านั้น แต่รวมถึงสภาพแวดล้อมทางข้อมูลข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงตามความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้ข้อมูลข่าวสารมีจำนวนมากและมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

วิดิอธิบายว่า กระบวนการจัดระเบียบนั้นหมายถึงกระบวนการที่จะลดความกำกวมหรือความไม่แน่นอนที่องค์กรต้องเผชิญ โดยสมาชิกขององค์กรต้องปฏิบัติตามกฎร่วม (assembly rules) และลดความซับซ้อนของข้อมูลข่าวสารด้วยการใช้ “วัฏจักรการสื่อสาร”(communication cycles) อันหมายถึง การเสนอแนวคิดร่วมกันเพื่อสร้างความหมายให้แก่ข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอยู่มากมายทั้งบทความและงานวิจัยและต่างให้ความหมายแตกต่างกันไป อภิชัย พันธเสนและคณะ ได้มีการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงทั้งหมดมาสรุปรวมไว้ในเอกสารรายงานวิจัย 2 ฉบับคือ **สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และการประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง กับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม**

สำหรับ การปรับปรุงหลักสูตร “กลไกกรรมธรรมชาติสู่การพึ่งตนเอง” เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง นั้น มูลนิธิกลไกกรรมธรรมชาติใช้กระบวนการจัดระเบียบข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเช่นเดียวกับบิด โดยเฉพาะในแง่มุ่งการนำไปประยุกต์ใช้จริง ทางมูลนิธิได้มีการระดมสมองจากภาคีหุ้นส่วนทั้ง 5 ภาค ได้แก่ ภาคราชการ ภาคเอกชน ภาคเอ็นจีโอ ภาควิชาการ และภาคประชาชน มาร่วมกันกำหนดเป็น หลักสูตรร่วม (กฎร่วม) ในลักษณะเป็นฐานการเรียนรู้ รวมถึงแจกเอกสารประกอบการฝึกอบรม เช่น พัฒนากลไกกรรมธรรมชาติสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง ผลิตโดยมูลนิธิกลไกกรรมธรรมชาติ และศูนย์ กลไกกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง รวมถึงวีซีดีประมวลความรู้จากการฝึกอบรม ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวสามารถ ประยุกต์ใช้กับทุกสาขาอาชีพให้สามารถพึ่งตนเองได้เพื่อนำสังคมไทยไปสู่สังคมแห่งความพอเพียง

กรอบความคิดที่ 2 เป็นการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงผู้เข้าอบรม (ดู แผนภาพที่ 2)

ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมอบรม ภายใต้ชื่อโครงการพัฒนาการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่โดย ยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง* ระหว่างวันที่ 9-13 พฤษภาคม 2552 รุ่นที่ 252 จากผู้เข้าอบรมจำนวน ทั้งสิ้น 158 ราย ให้ดำเนินวิถีชีวิตพอเพียง

ผลจากการศึกษาสามารถอภิปรายผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารที่สร้างความสำเร็จ ต่อ “วิถีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง” ดังนี้

1.คุณลักษณะของผู้ส่งสารที่สามารถโน้มน้าวใจผู้เข้าอบรมให้ดำเนินชีวิตพอเพียง

การแปลงแนวคิดทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสู่ภาคปฏิบัติ น่าจะนับเป็นนวัตกรรม หรือความคิดใหม่ เพื่อสร้างความศานติสุขที่ยั่งยืนแห่งมวลมนุษยชาติ โดย ต้องอาศัยกระบวนการเผยแพร่ความคิดใหม่นี้ให้เข้าถึงผู้คนให้มากที่สุด แม้ปัจจุบันเทคโนโลยีการ สื่อสารจะเจริญก้าวหน้ามากแล้ว แต่การแพร่กระจายถึงผู้รับสารที่เป็นเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงเป็นไป ในลักษณะแนวกว้างและผิวเผิน ผลของการเปลี่ยนแปลงอาจเป็นเพียงแค่รับทราบ รับรู้ แต่ขาดการ นำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ด้วยเหตุนี้ การส่งต่อโดยอาศัยอิทธิพลของสื่อบุคคล(Human Media)หรือ ผู้นำความคิดเห็น(Opinion Leader) ยังเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงซึ่งมี หลากหลายอาชีพ และส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้ค่อนข้างต่ำ (สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 76.43 มี

* หลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ“การพัฒนากลไกกรรมธรรมชาติสู่ระบบเศรษฐกิจ พอเพียง” ของมูลนิธิกลไกกรรมธรรมชาติ ดำเนินต่อเนื่องมาทั้งสิ้น 251 รุ่น ซึ่งมีค่าใช้จ่ายบ้าง จนกระทั่ง รุ่นที่ 252 ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณทั้งสิ้นจากจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ภายใต้ชื่อ โครงการพัฒนาการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

รายได้ไม่เกิน 200,000บาท/ปี) โดยหวังผลการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน ทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้/ความเข้าใจ เปลี่ยนแปลงทัศนคติ รวมถึงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ฟังตนเองอันนำไปสู่วิถีชีวิตพอเพียง

อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร นำที่จะจัดเป็น**ผู้นำโดยธรรมชาติ** ซึ่งหมายถึงผู้นำที่ไม่ได้รับการแต่งตั้งจากทางการแต่ได้รับการยอมรับจากผู้คนในชุมชนนั้น (มนูเนตร โกมลทัต:2524)

แม้เวลาจะล่วงเลยมากกว่า 2000 ปีแล้ว แต่แนวคิดของอริสโตเติล เกี่ยวกับการพูดที่สัมฤทธิ์ผลยังเป็นแนวคิดร่วมสมัยที่อธิบายว่า เมื่อผู้ฟัง(ผู้เข้าอบรม)ยังไม่รู้จริงเรื่องที่ฟัง (แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง) ผู้พูด(อาจารย์วิวัฒน์)จะมีความหมาย(มีอิทธิพล:ผู้วิจัย)อย่างมาก กล่าวคือ การโน้มน้าวใจผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้คล้อยตามได้นั้นต้องเกิดจาก**ลักษณะความน่าเชื่อถือของผู้พูด**ที่เกิดขึ้นในจิตใจผู้ฟัง(เรียกว่า**Ethos**) 3 ประการ คือ

ประการแรก **ผู้พูดต้องมีสติปัญญาลึกซึ้ง มีไหวพริบเชาว์ปัญญา (Intelligence)** สอดคล้องกับผลการวัดความพึงพอใจผู้เข้าอบรมที่มีต่ออาจารย์วิวัฒน์ ด้านความรู้ความชำนาญในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และความเฉลียวฉลาด ไหวพริบดี พบว่าได้รับคะแนนความพึงพอใจสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.86 และ4.83 ตามลำดับ)

ประการต่อมา **ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่ามีความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง** มีความตั้งใจจริงที่จะรักษาผลประโยชน์ให้ (Good will) สอดคล้องกับผลการวัดความพึงพอใจผู้เข้าอบรมต่ออาจารย์วิวัฒน์ ด้านสมถะ ประหยัด เสียสละ และรับผิดชอบต่อสังคม พบว่าได้รับคะแนนความพึงพอใจสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.84)

ประการสุดท้าย **ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีนิสัยดี มั่นอยู่ในศีลธรรม (Good Character)** คือเป็นผู้รักความยุติธรรม เมตตากรุณา พูดจริงทำจริง รักษาคำพูด สอดคล้องกับผลการวัดความพึงพอใจผู้เข้าอบรมต่ออาจารย์วิวัฒน์ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต จิตสำนึกดี และมีศีลธรรม พบว่าได้รับคะแนนความพึงพอใจสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.85)

นอกจากนี้ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้พูดยังประกอบด้วย **ความสามารถโน้มน้าวใจผู้ฟังให้อยู่ในสภาวะอารมณ์ที่สามารถฟังอย่างใช้วิจารณญาณ (เรียกว่า Pathos)** ในที่นี้หมายถึงจะสอดคล้องกับความพึงพอใจผู้เข้าอบรมที่มีต่ออาจารย์วิวัฒน์ ด้านลีลาการพูดที่ชัดเจน ง่ายๆ ฟังเข้าใจง่าย พบว่าได้รับคะแนนความพึงพอใจสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.85) รวมถึงปัจจัย **ความสามารถในการแสดงเหตุผล หรือ นำข้อสนับสนุนที่เป็นหลักฐานมาประกอบการพูด (เรียกว่า Logos)** ซึ่งสอดคล้องกับผลการวัดความพึงพอใจผู้เข้าอบรมที่มีต่ออาจารย์วิวัฒน์ ด้านเนื้อหาที่พูดมีหลักการและเหตุผล พบว่าได้รับคะแนนความพึงพอใจสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.79)

โดยภาพรวมผลจากความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่ออาจารย์วิวัฒน์ พบว่าได้รับความพึงพอใจสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.84) สรุปได้ว่าอาจารย์วิวัฒน์เป็นผู้ส่งสารที่มีบุคลิกผู้นำโดยธรรมชาติ มีความน่าเชื่อถือและมีอิทธิพลอย่างสูงในการโน้มน้าวใจให้ผู้เข้ารับการอบรมคล้อยตามได้ นอกจากนี้ สิ่งที่ยืนยันถึงคุณสมบัติดังกล่าวของอาจารย์วิวัฒน์และเป็นที่ยอมรับของสังคมจากรางวัลเกียรติยศที่ท่านได้รับ (ดูภาพที่ 11)

สำหรับคนที่ได้รับรางวัลคนคั่นคน อวอร์ด ทั้ง 7 สาขานั้น มีรายชื่อดังนี้
 รางวัลเกียรติยศ - วิวัฒน์ ศัลยกำธร (อ. ยักษ์)
 รางวัลคนต้นเรื่องแห่งปี - สุชาติ ทองแป้น (หมอแป้น)
 รางวัลผู้สร้างแรงบันดาลใจ - ดร. กฤษณา ไกรสินธุ์, ดร. ชินเกียรติ ห่ม่อง
 รางวัลนักสู้ผู้ไม่แพ้ - ยานีระ สะแลแม
 รางวัลคนเล็ทหัวใจใหญ่ - ปริญา เหล็กดี (โค้ชแหงน), มะกูด ต่ออำนาจ, สรวีศ ไชยสังข์ (มาร์ค)
 รางวัลคนนอกกรอบ - แก่นคำกล้า พิลาน้อย (ตุ๋นล่าง)
 รางวัลผู้ปิดทองหลังพระ - ปรีดา เทียนสงฆ์, ประภาพร เพ็ชรวุฒ

ทั้งหมดทั้งมวลนี้ คือ บรรยากาศในคำคืนอันน่าจดจำ
 คำคืนที่มอบวลไปด้วยความดีงาม ๑

018 ๙๖๖๖๖ ๙๖๖๖๖

ภาพที่ 11 แสดงภาพอาการหลั่งน้ำตาด้วยความตื่นตันใจของอาจารย์วิวัฒน์ ขณะรับรางวัลเกียรติยศ
 จากรางวัลคน คั่น คน อวอร์ด (นิตยสาร ต.คน ฉบับเดือน ธันวาคม 2552)

นอกจากนั้น ความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อคุณลักษณะพิเศษของผู้พูด ยังเป็นปัจจัยเอื้อต่อประสิทธิภาพของการฝึกอบรม ได้แก่ น้ำเสียงอาจารย์วิวัฒน์ค่อนข้างดัง ชัดเจน มีอารมณ์ขัน ช่วยสร้างบรรยากาศในการอบรมได้เป็นอย่างดี รวมถึงการอธิบายคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ได้ชัดเจนสร้างความพึงพอใจได้มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.39) ด้านความเหมาะสมของสถานที่และสภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวย(เนื่องจากต้องลงฝึกปฏิบัติตามฐานต่างๆ กลางแจ้ง) ช่วยให้สถานการณ์การฝึกอบรมดำเนินไปอย่างราบรื่น พบว่าผู้เข้าอบรมยังคงมีความพึงพอใจมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.36 และ 4.11 ตามลำดับ) อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาบ้างเล็กน้อยเรื่องความพึงพอใจต่อจำนวนวันฝึกอบรมที่เหมาะสมและคุณภาพของเครื่องเสียง (ค่าเฉลี่ย 4.00 และ 3.86 ตามลำดับ) ในวันสุดท้ายของการฝึกอบรมผู้เข้าอบรมจึงร่วมกันสละทุนทรัพย์ซื้อเครื่องขยายเสียงมอบให้อาจารย์วิวัฒน์ด้วย

2. กลยุทธ์ในการสร้างสารโน้มน้าวใจผู้รับสารให้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง จากการศึกษาพบว่า ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง (รวมถึงศูนย์เครือข่ายฯ) ใช้กลยุทธ์การสร้างสารโดยการสร้างภาษาที่มีความหมายทั้งประเภทความหมายโดยอรรถ (Denotative Meaning) หรือความหมายนัยตรงเป็นตัวหมายถึง (signified) ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นเป็นความหมายที่เข้าใจตรงกันตามตัวอักษร และความหมายโดยนัยประหวัด (Connotative Meaning) เป็นตัวหมายถึงที่ประกอบสร้างอย่างตรงกันข้ามกับความหมายโดยอรรถ เช่น การสร้างกิจกรรมการฝึกอบรมของแต่ละศูนย์ฯ ส่วนใหญ่จะสร้างเป็นฐานการเรียนรู้ โดยอาจใช้ชื่อฐานแบบความหมายโดยอรรถ เช่น **ฐานบัญชีครัวเรือน** (ฝึกทำบัญชีรายรับ/รายจ่ายในครัวเรือน) หรือ **ฐานป่วยชีพภาพและเอ็นไซม์** แต่หากใช้ความหมายโดยนัยประหวัดอาจใช้ชื่อ **ฐานคนมีไฟ** เพราะเป็นความหมายประกอบสร้างขึ้นมาที่มีสัญลักษณ์สามารถดึงอารมณ์ความรู้สึกที่แสดงศักยภาพของผู้เข้าอบรมได้มากกว่า ในทำนองเดียวกัน ยังมีชื่อฐานอื่นๆ อีก เช่น **ฐานคนมีน้ำยา** (ฝึกให้น้ำยาซักผ้า แชมพูสระผม) **ฐานคนเอาถ่าน** (ฝึกสร้างเตาเผาอย่างง่าย สำหรับเผาถ่านจากเศษไม้ นอกจากจะได้ถ่านที่มีคุณสมบัติดูดกลิ่นและสารพิษแล้วยังได้น้ำส้มควันไม้สำหรับไล่แมลงอีกด้วย) รวมถึงการตั้ง **ฉายานาม** ที่สามารถสร้างอารมณ์ร่วมและก่อความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน เช่น **“ชาวคืนชีวิตให้แผ่นดิน”** เป็นต้น

3. ช่องทางการสื่อสาร สำหรับช่องทางการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมยอมรับการดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงของผู้รับสาร มูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติเลือกใช้ช่องทางการ **ฝึกอบรม** ผ่านหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกลุ่มที่เข้าอบรม โดยผู้เข้าอบรมจะได้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง โดยอาศัยสื่อบุคคล (วิทยากร) ที่มีประสบการณ์ตรงในแต่ละหัวข้อ ซึ่งสามารถสร้างการเรียนรู้จากการใช้ผัสสะทั้ง 5 ของผู้เข้าอบรมได้ดีที่สุด เช่น การปลูกหญ้าแฝก ฝึกการห่มดินด้วยเศษวัชพืช การเพาะถั่วงอก การทำปุ๋ยอินทรีย์ ฯลฯ

4. การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้/ความเข้าใจ ทักษะ และพฤติกรรมการดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงหลังผ่านการฝึกอบรม

หลังผ่านการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับ“ หลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ” สูงถึงกว่าร้อยละ 80 (มีความรู้/ความเข้าใจมาร้อยละ 37.23 มีความรู้/ความเข้าใจค่อนข้างมาร้อยละ 46.81)

ด้านทัศนคติ พบว่าผู้เข้าอบรมมีทัศนคติเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการฝึกอบรมตามหลักกิจกรรมธรรมชาติเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 4.60) และทุกสาขาอาชีพสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้ (ค่าเฉลี่ย 4.71) และมีทัศนคติเห็นด้วยว่ากลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มที่ได้ประโยชน์จากการฝึกอบรมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.57) ตรงกันข้าม กลับมีทัศนคติไม่เห็นด้วยว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเพียงแนวคิดปฏิบัติจริงได้ยาก (ค่าเฉลี่ย 1.98)

จากการลงฝึกภาคปฏิบัติของผู้เข้าอบรมตามฐานการเรียนรู้จำนวน 8 ฐาน พบว่า ฐานที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงมากที่สุดจำนวน 6 ฐาน โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. ฐานกิจกรรมธรรมชาติ (แฝก-หม่มดิน)(ค่าเฉลี่ย 4.43)
2. ฐานคนรักขี้ป่า (ค่าเฉลี่ย 4.42)
3. ฐานเพาะถั่วงอก (ค่าเฉลี่ย 4.38)
4. ฐานคนมีน้ำยา(ค่าเฉลี่ย 4.36)
5. ฐานบัญชีครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 4.29)

และ 6. ฐานปฎิชีวภาพและเอ็นไซม์ (ค่าเฉลี่ย 4.27)

ส่วนอีก 2 ฐานที่เหลือ ผู้เข้าอบรมให้ความเห็นว่าสามารถนำการเรียนรู้จากฐานดังกล่าวไปใช้ปฏิบัติได้จริงมาก ได้แก่ ฐานคนเอาถ่าน (ค่าเฉลี่ย 3.79) และฐานคนมีไฟ (ค่าเฉลี่ย 3.60)

นอกจากนี้ ผลพลอยได้จากการเข้าอบรมยังสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้ (ร้อยละ 69.51) ชีวิตมีความสุข (ร้อยละ 20.73) และอยากช่วยเหลือผู้อื่น (ร้อยละ 9.76)

สำหรับความคิดเห็นของผู้เข้าอบรมต่อความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตแบบพอเพียงหลังเรียนรู้จากการฝึกอบรม พบว่า การบรรลุเป้าหมายวิถีชีวิตแบบพอเพียงแล้วอยู่ในระดับปานกลาง

ค่อนข้างไปทางมาก (ค่าเฉลี่ย 3.37) ส่วนสาเหตุที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามวิถีชีวิตแบบพอเพียง นั้นเกิดจากปัญหาและอุปสรรค (ค่าเฉลี่ย 1.80 แปลความหมายว่าน่าจะมีปัญหา) คือ การดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงเป็นการฝืนธรรมชาติของคนที่ชอบความสะดวกสบาย คนมักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง และขัดต่อธรรมชาติของคนที่ไม่รู้จักพอ(ค่าเฉลี่ย 2.05,2.04,1.93 ตามลำดับ แปลความหมายว่าน่าจะมีปัญหา) ส่วนการไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและเป็นเรื่องไกลตัวไม่เป็นอุปสรรคแต่อย่างใด (ค่าเฉลี่ย 1.54,1.46 ตามลำดับ แปลความหมายว่าไม่มีปัญหา)

หลังผ่านกระบวนการเรียนรู้ครบทุกฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร ได้มีการสำรวจความคาดหวังของผู้เข้าอบรมโดยเปรียบเทียบก่อน/หลังการฝึกอบรม พบว่า การเรียนรู้ที่ได้จากการอบรมสูงกว่าที่คาดหวังมาก (ค่าเฉลี่ย 4.23 แปลความหมายว่าสูงกว่าที่คาดหวังมาก)

ท้ายที่สุดน่าจะสรุปได้ว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในหัวเรื่อง “การพัฒนาเกษตรกรรมธรรมชาติสู่ระบบเศรษฐกิจพึ่งตนเอง” ของศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง นอกจากได้รับความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ยังสามารถนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อมุ่งสู่วิถีการดำเนินชีวิตแห่งความพอเพียงได้จริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

ทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียงมิใช่เป็นเพียงแนวคิดอีกต่อไป แต่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสื่อสารซึ่งถือเป็นตัวกลางสำคัญที่สามารถสร้างความรู้/ความเข้าใจที่ถูกต้อง อีกทั้งยังช่วยขยายผลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

ผลจากการวิจัยหัวข้อการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารที่สร้างความสำเร็จต่อ วิธีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง ตำบลหนองบอนแดง จังหวัดชลบุรี โดยผ่านช่องทางการฝึกอบรม สามารถยืนยันถึงอิทธิพลของวิทยากรผู้ส่งสารอันเกิดจากคุณลักษณะด้านความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความซื่อสัตย์ ความมอดทน ความเสียสละ ฯลฯ จนเป็นที่เชื่อถือศรัทธา รวมถึงการสร้างสารโหม้หัวใจด้วยการสร้างภาษาทั้งภาษาพูดของวิทยากร ภาษาเขียนกระตุ้นเตือนใจผ่านข้อความต่างๆ บทเพลงที่คล้องจอง รวมถึงการใช้สัญลักษณ์อื่นๆ อาทิ. เสื้อ สี รหัสมือ สิ่งต่างๆเหล่านี้ ล้วนมีนัยยะกระตุ้นเตือนให้ผู้เข้าอบรมตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้หนึ่งที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมรับการฝึกอบรมในรุ่นที่ 252 ด้วย ยังผลทำให้วิถีการดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง ซึ่งยืนยันถึงผลจากการเรียนรู้ที่ได้รับสามารถนำมาปฏิบัติใน

ชีวิตประจำวันได้จริง ทั้งการปลูกพืชผักปลอดสารพิษ การหมักดิน การใช้ปุ๋ยชีวภาพ การทำบัญชีครัวเรือน การเพาะถั่วงอกรับประทานเอง โดยมีสติเป็นตัวกำกับ เกิดความพอเพียงในการดำเนินกิจกรรมทุกประเภท และคงไม่แตกต่างจากผู้เข้าชมรมท่านอื่นๆ ในรุ่นเดียวกัน อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าความสำเร็จของผู้เข้าชมรมสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่วิถีพอเพียงได้นั้น **ล้วนระเบิดจากข้างใน** (สภาพจิตใจที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลง) ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว **ข้อเสนอนี้**

สิ่งที่ผู้วิจัยได้รับจากการศึกษามีทั้งในแง่ประโยชน์ด้านองค์ความรู้และการประยุกต์ใช้ได้จริง เพื่อให้ประโยชน์ดังกล่าวนี้ได้รับการส่งต่อไปยังบุคคลอื่นได้กว้างไกลยิ่งขึ้น โดยเปรียบเทียบได้กับรางวัลการมนุษย์ ผู้เข้ารับการอบรมจะทำหน้าที่เหมือนเซลล์เล็กๆ ที่สะอาดบริสุทธิ์ เมื่อผนึกรวมกันแล้วจะกลายเป็นเนื้อเยื่อ อันนำไปสู่การสร้างอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง

ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนะดังนี้

1. มूलนิทริกรรมธรรมชาติ ควรมีการค้นหาและพัฒนา**สื่อบุคคล** (ครูวิทยากรประจำการ ครูประจำฐานฝึก ครูประจำวิชา) ที่มีที่ความรู้เฉพาะทางด้านเนื้อหา (เช่น หลงทองเหมาะ) และทักษะด้านการสื่อสารทั้งการพูด/การเขียน รวมถึงบุคลิกภาพที่เหมาะสมทั้งการแต่งกาย กิริยาท่าทาง และปริภาษา(น้ำเสียง)ประกอบการบรรยาย
2. การสร้าง**สารโน้มน้าวใจ**ที่ทรงประสิทธิภาพ
 - การนำเสนอสารคดีชีวิตผ่านสื่อต่างๆ ในลักษณะการเล่าเรื่องความสำเร็จของผู้นำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ควรมีการขยายผลไปยังกลุ่มอาชีพอื่นที่หลากหลาย เช่น นักธุรกิจ นักวิชาการ นักการเมือง เป็นต้น
 - ควร**นำมายาคติ (Myth)**ตามทัศนะของบาร์ธส์ มาประกอบการสร้างสาร โดย เจ. ฟิสก์(J.Fiske) อธิบาย **มายาคติ**ว่า เป็นแนวคิดที่ผูกต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ (ทั้งแง่บวกและลบ : ผู้วิจัย) ดังเช่น มายาคติที่เป็นที่ยอมรับกันในสังคมอังกฤษคือ ตำรวจอังกฤษใจดี เชื่อใจได้ แข็งแกร่ง ไม่ก้าวร้าว ไม่ใช่อาชู้ ฉะนั้น จินตนาการเกี่ยวกับภาพตำรวจเหล่านี้จะประทับในความรู้สึกนึกคิด(Clichee) ของชาวอังกฤษอยู่ก่อนที่จะพบเห็นเรื่องราวของพวกเขาในสื่อ และตัวสื่อนี้จะเป็นเพียงตัวกระตุ้นมายาคติที่มีอยู่ในใจของชาวอังกฤษ เจก เช่นเดียวกัน **แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง** เป็นมายาคติ (แง่บวก)ที่ยอมรับกันทั่วไป จินตนาการเหล่านี้ประทับอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของคนไทยอยู่แล้ว ตัวสื่อจะทำหน้าที่เป็นเพียงตัวกระตุ้นเท่านั้น

- การสร้างสารที่มีความหมาย นอกจาก การเลือกใช้คำที่มีความหมายนัยตรง/นัย
ประหวัดแล้ว ยังมีวิธีการเลือกใช้คำที่สามารถกระตุ้นอารมณ์ผู้รับสารได้เป็นอย่างดี

ก. Metaphor การเลือกใช้คำประเภทอุปมาอุปมัย เช่น เงินทองเป็นของมายา
ข้าวปลาสิของจริง ยิ่งให้ ยิ่งได้ ยุทธวิธีดูงูป่วย ฯลฯ การเลือกใช้คำที่มีความหมายประเภทนี้
ทางมูลนิธิฯได้ดำเนินการอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ควรเลือกใช้คำที่เข้าใจกันง่าย ๆ คำเกิด
ภาพ หลีกเลี่ยงการใช้คำหรูหราที่ต้องมีการตีความ

ข. Metonymy การเลือกใช้คำโดยการนำส่วนหนึ่งของสัญญาณมาแทนความหมาย
ของส่วนรวม เช่น **ชาวคีนชีวิตสู้แผ่นดิน** อันหมายถึง สมาชิกของเครือข่ายกิจกรรม
ธรรมชาติเป็นตัวแทนของคนไทยที่มุ่งฟื้นฟูประเทศไทยให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น

3. ขยายผลช่องทางการสื่อสาร

- **สื่อบุคคล** (วิทยากร ครู อาจารย์)นับเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อนำ
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ทั้งในช่องทางการ
ฝึกอบรมผ่านเครือข่ายฯ ช่องทางสถาบันการศึกษา(โรงเรียน วิทยาลัย
มหาวิทยาลัย) โดยการสร้างหลักสูตรทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติสำหรับนักเรียน
และนิสิต นักศึกษา ผ่านภาคีเครือข่ายด้านวิชาการ
- **สื่อมวลชน** สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในระนาบกว้างแต่อาจไม่ลึกซึ้งเท่าสื่อ
บุคคล อย่างไรก็ตาม การนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงผ่านรายการ
โทรทัศน์ประเภท “เรียลิตี้” (Reality) หรือ ภาพยนตร์สารคดี (Expressive
Documentary Film คือสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นเช่นเดียวกับภาพยนตร์เรื่อง
แต่ง) ตามทฤษฎีการเล่าเรื่อง(Narrative Theory) แม้จะไม่ใช้การบันทึก”ความ
จริง”หากแต่เป็นภาพตัวแทนของ “ความจริง” อีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจ
- **สื่ออินเทอร์เน็ต** สื่อใหม่ชนิดนี้มีผู้นิยมใช้มากขึ้นในรูปของเครือข่ายสังคม
(Social Network) ผ่าน facebook หรือ twitter ซึ่งเครือข่ายสังคมออนไลน์เหล่านี้
สามารถเข้าถึงผู้คนได้จำนวนมากและรวดเร็ว แต่เหมาะสมกับกลุ่มบุคคลในชุมชน
เมืองเท่านั้น แม้ว่าสามารถสร้างเครือข่ายได้กว้างไกล แต่ค่อนข้างผิวเผิน

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยในอนาคต

หลังจากที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ผ่านการฝึกอบรมจากศูนย์ฯแล้ว ควรมีการวิจัยต่อเนื่องเป็นช่วง
โดยติดตามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเดิมว่ายังคงดำเนินชีวิตแบบพอเพียงหรือไม่ เพราะเหตุใด

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ (2547). “การวิเคราะห์ผู้รับสาร” (บทที่ 8) ใน **การวิเคราะห์สื่อ แนวคิดและเทคนิค** (Media Analysis : Concepts and Techniques) ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กาญจนา แก้วเทพ (2548) . “ทฤษฎีว่าด้วยเนื้อหาสาร/สารและความหมาย”ใน **ปรัชญา นิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร**(พิมพ์ครั้งที่1)บัณฑิตศึกษา สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- จันทนา ทองประยูร(2548). “ทฤษฎีการสื่อสารกลุ่มเล็กและการสื่อสารสาธารณะ” (หน่วยที่ 8) ใน**ปรัชญา นิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร**(พิมพ์ครั้งที่ 1) บัณฑิตศึกษา สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- จันทนา ทองประยูร(2549). “ การประยุกต์ใช้การสื่อสารในเชิงสาธารณประโยชน์ ” (หน่วยที่ 14) ใน**ทฤษฎีและพฤติกรรมของการสื่อสาร** (Communication Theories and Behavior) (พิมพ์ครั้งที่ 4) สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- บุญเลิศ ศุกฉิลก (2548). “ทฤษฎีการสื่อสาร” ปรัชญา นิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร (หน่วยที่ 2) บัณฑิตศึกษา สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ยักษ์ ณ มหาลัยคอกหมู (2522). “พอแล้วรวย” **เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่ เศรษฐกิจสมัยหินและไม่ใช่เศรษฐกิจการค้า**(พิมพ์ครั้งแรก) มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ
- รชงพร โกมลเสวิน(2548).“ทฤษฎีการสื่อสารองค์การ”(หน่วยที่ 9) ใน **ปรัชญา นิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร**(พิมพ์ครั้งที่ 1) บัณฑิตศึกษา สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ภัสวลี นิตติเกษตรสุนทร (2548). “แนวคิดหลักด้านการสื่อสาร”(หน่วยที่ 3) ใน **ปรัชญานิเทศศาสตร์**

และทฤษฎีการสื่อสาร(พิมพ์ครั้งที่ 1) บัณฑิตศึกษา สาขานิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

วิวัฒน์ ศัลยกำธร , 17-18 มีนาคม 2552 **คนคืนชีวิตให้แผ่นดิน ภู่วิกฤตด้วยเศรษฐกิจพอเพียง ,**

มหกรรมคืนชีวิตให้แผ่นดิน

สถาบันเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ (ไม่ระบุปีพิมพ์) . “**การขับเคลื่อน**

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติภาคการศึกษา” “คืนชีวิตให้แผ่นดิน มหาวิทยาลัย

ท้องถิ่นของพ่อ” จากเขาใหญ่....ผ่านทุ่งข้าว.... สู่อ่าวไทย

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2550). **จุดเปลี่ยนประเทศไทย:เศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์**

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การเงินธนาคาร

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค (2550). **บัญชีครัวเรือนเปลี่ยนชีวิต**

โครงการวิจัย การจัดการองค์ความรู้ชุมชนด้านการจัดการหนี้สินเชิงบูรณาการ จังหวัด

ลำปาง

อรรพรรณ ปิลาพันธ์โอวาท(2539). **หลักและปรัชญาของวาทวิทยา** (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อรรพรรณ ปิลาพันธ์โอวาท (2545). **การสื่อสารใหม่หัวใจ** (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิชัย พันธเสน และคณะ (2549). **สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง** (พิมพ์ครั้งที่ 2)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

อภิชัย พันธเสน และคณะ (2550). **การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรม**

ขนาดกลางและขนาดย่อม (พิมพ์ครั้งที่ 2) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

ภาษาอังกฤษ

D.K.Berlo , J.B.Lemart and R.J.Mertz (1966), “Dimension for Evaluating the Acceptability of Message Sources” (Research Monograph, Department of Communication, Michigan State University)

McCroskey,James C.(1978) **An Introduction to Rhetorical Communication.**(Third Edition)
Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall.

สัมภาษณ์

อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร , ที่ปรึกษาศูนย์การเรียนรู้กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง, 9 พฤษภาคม 2552

นายสิทธิชัย สวัสดิ์แสน, นายอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ , 11 พฤษภาคม 2552

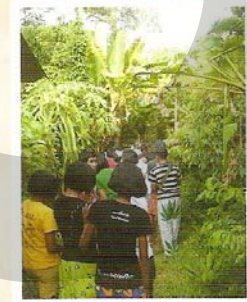
นายเจตน์ โสภิชฎ์พงศธร, เจ้าของธุรกิจโรงแรมและโรงเรียนสอนขี่ม้าฮอร์สชูพอยน์ (Horse-shoe Point), 12 พฤษภาคม 2552

ภาคผนวก

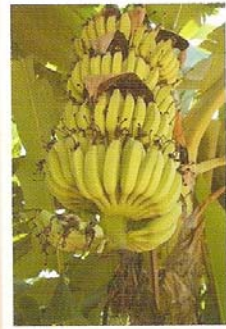
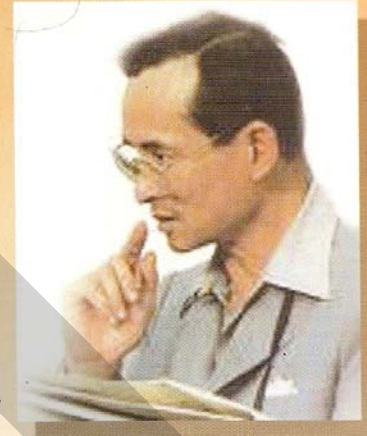
ก.หลักการทรงงาน 23 ประการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

หลักการทรงงาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัววามี 23 ประการ

1. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ
2. ระเบิดจากข้างใน
3. แก้ปัญหาที่จุดเล็ก
4. ทำตามลำดับขั้น
5. ภูมิสังคม
6. องค์รวม
7. ไม่ติดตำรา
8. ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด
9. ทำให้ง่าย Simplicity
10. การมีส่วนร่วม
11. ประโยชน์ส่วนรวม
12. บริการที่จุดเดียว
13. ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ
14. ให้ธรรมชาติปราบธรรมชาติ
15. ปลูกป่าในใจคน
16. ชาคทนคือกำไร

- 17. การพึ่งตนเอง
- 18. พออยู่พอกิน
- 19. เศรษฐกิจพอเพียง
- 20. ความซื่อสัตย์ สุจริต จริงใจต่อกัน
- 21. ทำงานอย่างมีความสุข
- 22. ความเพียร : พระมหาชนก
- 23. รู้-รัก-สามัคคี

ข. ศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตชนบทชาตติมาบเอื้อง

ศูนย์วิถีชีวิตชนบทชาตติมาบเอื้อง

114/1 หมู่ 1 ต.หนองบัวแดง อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี 20170
โทร./โทรสาร 0-3826-3078, 081-862-8201

WWW.agrinature.or.th

นายวิวัฒน์ ติลยกำธร
ที่ปรึกษาศูนย์ฯ

ศูนย์วิถีชีวิตชนบทชาตติมาบเอื้อง เป็นศูนย์แรกของประเทศไทย ชาวดินชีวิตให้แผ่นดินพร้อมใจกันเรียกว่า “ศูนย์แม่” โดยมี อ.วิวัฒน์ ติลยกำธร หรือ อ.ยักษ ผู้ก่อตั้งกำเนิดตั้งขึ้นเมื่อปี2539 เพื่อยืนยัน ฝึกตนให้คิดเป็น ทำเป็นทำได้จริง ตามหลักวิถีชีวิตวิถีชีวิตชาตติมาบเอื้อง สมญามหาวิทยาลัยดอกหญ้า ด้วยว่า เดิมที่ได้ใช้ ดอกหญ้าของพี่ชายอาจารย์ยักษ มาปรับปรุงดอกหญ้า แต่งเป็นอาคารฝึกอบรม จากจุดเริ่มต้นในวันวานศูนย์ฝึกมาบเอื้อง มีอดีตที่แห้งแล้งแผ่นดินแห้งแข็ง ปานหินได้รับการฟื้นคืนชีวิตให้ดินมาสู่การเติบโต ออกลูกออกหลานกระจายทั่วทั้งแผ่นดินผดุงโยงเครื่องข่าย จากเหนือจรดใต้ ตะวันออก ตะวันตก พละกำลัง ชาวดินชีวิตให้แผ่นดิน ยังก่อตัวไปด้วยประสบการณ์อันแก่กล้า

น.ส.ศลิษา ติลยกำธร
ผู้อำนวยการ/ผู้รับใช้ทั่วไป/ฝ่ายอบรม

ปัจจุบันนางสาวศลิษา ติลยกำธร เป็น ผอ.ศูนย์ มีผู้เข้ารับการฝึกอบรม และผู้เข้ามาศึกษาดูงานกว่าแสนคน

มหาวิทยาลัยดอกหญ้า

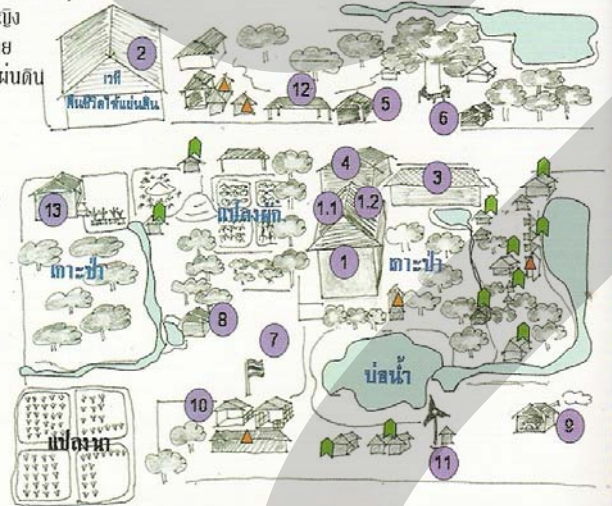
1. เขตพอ พัฒนา (ห้องประชุม)

- โรงนอนหญิง
- โรงนอนชาย

2. เขต ดินชีวิตให้แผ่นดิน

1. โรงอาหาร
2. สำนักงาน
3. ร้านเสื้อ
4. ร้านค้าสวัสดิการ
5. สนาม
6. ฐานคนมีน้ำยา
7. ฐานคนเอาถ่าน
8. ฐานบ้านดิน
9. บ้านพลังงานลม
10. ฐานคนมีไฟ
11. ธนาคารข้าว
12. ธนาคารต้นไม้

- บ้านพัก
- ▲ ห้องน้ำ

เขาวงกตผักพื้นบ้าน

ระบบน้ำความดันแรงสูง

โรงงานผลิตเครื่องฟอกอากาศที่ดีที่สุดในโลก

ห้องเรียนธรรมชาติ

เรียนรู้กับต้นไม้ ดิน แมลง ป่า สายน้ำ ฯลฯ

ทุ่งนาแดนนี้ ข้าเคยไถดำ

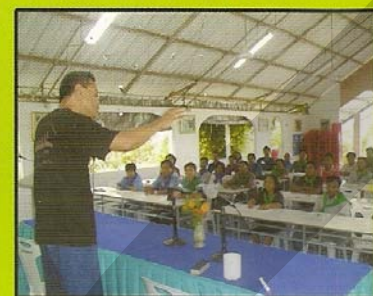
ฐานจุลินทรีย์

บ้านน้อยในป่าใหญ่ พอลงได้ด้วยธรรมชาติ

สถาน : แก้วกฤตพลังงาน

นี่เธอ!! คอกหมูเก่า
กลับกลายมาเป็นห้องเรียนบ่มเพาะความรู้แก่คนทุกคน

ค. หลักสูตรการฝึกอบรม

ปฏิญญามาบเอื้อง

ให้เรียกชื่อว่า นีคือ ปฏิญญามาบเอื้อง อันเป็นข้อตกลงร่วมกันขององค์สยามมิตรและเครือขายกสิกรรมธรรมชาติจากทั่วแผ่นดินสยามประเทศ ขอประกาศให้กองคองสังคม และสาธารณะตั้งแต่วันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยใช้จุดเริ่มที่ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดชลบุรีอันเป็นนามเมืองแห่งน้ำในกาลอดีต พวกเราชาวเครือขายกสิกรรมธรรมชาติและกัลยาณมิตร จะร่วมกันสร้างสิ่งที่ยากยิ่ง ๕ ประการให้สำเร็จ เพื่อแผ่นดินแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และความพอเพียง มั่งคั่ง ยั่งยืนแก่คนไทย มวลมนุษยชาติและโลก คือ

ประการที่ ๑ เราจะใช้การฝึก การอบรมและการปฏิบัติ ตามแนวกสิกรรมธรรมชาติและวิถีเกษตรอินทรีย์สู่เศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แรงร่วมกับเบญจภาคี ตามแบบแผนที่เคยก้าวมา และจะก้าวย่างต่อไปตามศูนย์ฝึกที่ขยาย และกระจายครอบคลุมทั่วทั้งแผ่นดิน

ประการที่ ๒ เราจะกอบกู้ภาวะวิกฤตมวลมนุษยชาติว่าด้วยโลกร้อน เพื่อผองเพื่อนและสรรพสิ่งทั้งมวล ด้วยสติมุ่งมั่น โดยใช้หลักการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล และจะเพียรปลูกต้นไม้ในใจคน เพื่อมรรคผลการปลูกต้นไม้ในแผ่นดิน ตลอดจนสร้างคุณค่าให้กำลังแห่งใจ ให้ทวีบริมาณคนไม่บนโลก ด้วยหลักธนาการต้นไม้ เป้าหมายจะสร้างโลก ๕ ใบให้โลกเย็น

ประการที่ ๓ เราจะรุกก้าวเข้าร่วมปฏิรูปการศึกษาของชาติโดยการมุ่งศึกษาที่คน ฝึกคน สู่การหมุนกลับให้การศึกษา หันเห็นคุณค่าการศึกษาที่มองเห็นวิถีและชีวิตของสรรพสิ่งบนความเอื้ออาทรและหลักทุนนิยม หลักอัครทานิยม มาสู่สายกลางแห่งเศรษฐกิจพอเพียง โดยการใช้เบญจภาคีสร้างจุดเริ่มต้นบนภูมิรู้ที่พอสอน เพื่อหลุดจากโมหะภูมิที่มีก้าวเริ่มตามรูปแบบโพธิวิจชาลัย

ประการที่ ๔ เราจะสร้างสายน้ำแห่งคุณธรรม และความรู้แจ้งแห่งธรรม อันตัวแท้คือ ธรรมชาติให้ไหลเข้าจิตวิญญาณหล่อเลี้ยงสังคมชุมชนและปัจเจกชนไว้คอยกำกับทิศทางสายกลางแห่งเศรษฐกิจพอเพียง อันยั่งยืนตั้งแต่ในใจและในสายเลือด

ประการที่ ๕ เราจะร่วมสร้างสื่อ เป็นพลังสร้างสรรค์ ท่ามกลางความบ้าคลั่งของกระแสทุนนิยม กระชากและกระตุ้นให้สังคมหันเห็นตระหนักรู้ถึงชาติ และความเป็นไปไค้ของภัยร้าย ณ กาลปัจจุบันที่กักกลืนกิน เลือดเนื้อ บ่นกระชุกนุ้อ่อนแอ โดยหวังให้มวลมนุษยชาติ ลุกขึ้นสู้ เพื่อปกป้องศักดิ์ศรีแห่งวิถีตนเอง

ทั้งมวลนี้ คือ ข้อสรปร่วม เป็นปฏิญญามาบเอื้อง ที่องค์กัลยาณมิตรสัญญาใจว่าจะสร้างเพื่อสู่จุดหมายอย่างชัด แรง และเร็วภายในเวลาตั้งแต่วันที่ ถึงวันก่อนความล่มสลายของสังคมมนุษยชาติจะปรากฏ

พวกเรา จะสร้างความจริง ให้ปรากฏแก่แผ่นดิน ด้วยสัมมาพิริแห่งพวงมา

จ. ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเฟลีนและสวนลุงนิล

ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเฟลีน บ่อพรตบาน่า
69 ม.8 ต.ปะทิว อ.ปะทิว จ.ชุมพร 86230
Tel./Fax.077-560247, 081-894257

ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติเฟลีน เป็นสถานที่ทำ ที่เล่น เพื่อเรียนรู้
ของนักเรียนกลุ่มผู้เคยเล่นสนุกกับกองหินี้ โดยใช้การเล่นคำ
Play + Learn = เฟลีน ศูนย์นี้เกิดจากแรงบันดาลใจและ
ตามศรัทธาต่อสถาบัน ด้วยวิศยาณ กับการชื้อช่องทางของ
บุษย์อัยกษั วรสร ธิกษัพินธุ ผู้นำทางศูนย์ยาเฟลีน ผู้นำตามสนุก
ลงเล่นกับกองหินี้ล้นพันถึง 300 ล้านบาท ด้วยการนำแนวทาง
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อมาปฏิปทาจนพาตัวเองให้หลุดพ้น
จากบ่วงหินี้ มาสนุกกับการเล่นกับขี้ (ปุ๋ยอินเตอร์) และนวัตกรรมการ
การออกแบบชีวิตคนโรงแรม ให้อยู่กับเครื่องใช้ เครื่องมืออันลือลั่นพิสดาร
เพื่อชีวิตที่พอเพียง

ธนาคารต้นไม้ สาขาชุมชนพรวลศานา

สวน 4 ต.

ดูสวนของพี่เลี้ยง
ตามจุดที่ปล่อยเมล็ดประติมาน

ดิน... ต้นไม้
แ... ก... อร่อยด้วย

อธรรพ ปราณ อธรรพ
Biological System
คือเอาผักตบชวาที่เขาวัวเป็นหมอดองเวลาที่ไม่เป็นของดี
“ให้ผักตบชวาใช้ดูความมีเสถียรภาพแล้วถ้ามันเป็นหมอน
เวลาไม่ได้ใช้ให้หมอนเอาทิ้งขึ้นแล้วถ้าหมอนทำปุ๋ยหมักก็ได้”

ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติบ้านทอนอม
 14 หมู่ 6 ต.ช่องไม้แก้ว อ.ทุ่งตะโก จ.ชุมพร 96200
 โทร.087-466-0596, 086-470-5011

ธนาคารต้นไม้
 สาขา บ้านทอนอม

นายสมบูรณ์ ศรีสมบัติ
 ผู้อำนวยการศูนย์ฯ

สวนลุงนิล

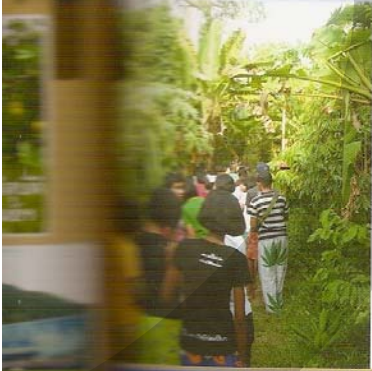
บ้าน
 เศรษฐกิจพอเพียง

ศูนย์เตรียมการ ทอนอม บ้านลุงนิล
 เนื้อที่กองดิน กองหิน ๑๗ ไร่ บนเนินเขาของลุงนิล ที่บ้านทอนอม
 ต.ช่องไม้แก้ว อ.ทุ่งตะโก จ.ชุมพร เป็นที่ตั้งความจริงที่ต้องเล่าขาน
 กันต่อราวจินตนาการในภาพลักษณ์สวนคอนโต ๙ ชั้นของลุงนิล
 เป็นสวนเกษตรที่ให้ชีวิตลุงนิลได้ตัดสินใจตามรอยเท้าพ่อ สร้างให้
 เจ้าของกลายเป็นคนของความสุข เห็นรอยยิ้มกว้างบนใบหน้า
 และบุคลิกแข็งแรงใจดีทั้งบ้าน ด้วยพลังยาดองลุงนิล สูตรรหัสลับ
 หนึ่งหญิงชายสองดองน้ำผึ้ง (ย่านนางหนึ่งส่วน กระจายสองส่วนดองน้ำผึ้ง)
 สวนคอนโต ๙ ชั้น ของลุงนิลนำพาลุงนิลเดินบนถนนสายเครื่องแกง คือ
 เป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบทำเครื่องแกง และการเลี้ยงหมูแบบครบวงจร น้ำขี้หมู
 ไปหมักเป็นแกสขี้หมูแล้วนำไปผสมน้ำรดต้นไม้ทั้งสวน ๑๗ ไร่ ทำให้ไม่ต้อง
 ใช้ปุ๋ยเคมีมานานแต่เม็ดเดียวมาเกือบ ๑๐ ปีแล้ว ปัจจุบันแม้ยังไม่ได้เปิดฝึกอบรม
 แต่ผู้เข้ามาศึกษาดูงานเป็นเรื่อหมื่นต่อปี

สวนดอนโต 9 ชั้น

เดินตามเส้นทางสายเดี๋ยงแกง

บ้านดิน...รับรอง

คนแห่งความสุข ลุงนิไล

เก็บกลอง ..น้องได้ตื่นดอนโต

คำชี้แจงโครงการวิจัยแก่ผู้ยินยอมให้สัมภาษณ์

สวัสดีค่ะ ดิฉันชื่อนาง ปาจริย์ อ่อนสะอาด ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาวารสารศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารที่สร้างความสำเร็จใน “การดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียง”กรณีศึกษามูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลของการวิจัยนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการค้นหาคำตอบประกอบการสื่อสารที่สามารถพัฒนาเครือข่ายและสร้างแนวร่วมในการดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียงอันมีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากร

ดิฉันขออนุญาตสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวท่าน
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัววิทยากร การโน้มน้าวใจด้วยคำพูด/ข้อเขียน อุปสรรคที่มีผลการฝึกอบรม
3. ความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับ “หลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”
4. ทักษะติดต่อแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง”
5. พฤติกรรม “การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง”

ในการสัมภาษณ์นี้ ท่านมีสิทธิ์ที่จะตอบหรือไม่ตอบก็ได้ ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของท่าน โดยท่านไม่ต้องตอบคำถามข้อที่ท่านไม่อยากตอบ และท่านมีสิทธิ์ที่จะหยุดให้สัมภาษณ์เมื่อไรก็ได้

หากท่านมีข้อสงสัยใดๆ เกี่ยวกับการวิจัยครั้งนี้กรุณาสอบถามไปที่

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ประชาชื่น หลักสี่ กทม. 10210 โทร. 02-954-7300-29 ต่อ 267

เอกสารการยินยอมโดยได้รับการบอกกล่าว

ดิฉัน/ผม

ยินดีให้ข้อมูล

ไม่ยินดีให้ข้อมูล

ลงลายมือชื่อ (ผู้ให้สัมภาษณ์)

(.....)

หรือ

ลงลายมือชื่อ (ผู้สัมภาษณ์ลงลายมือชื่อแทน

กรณีผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สามารถลงชื่อได้)

การวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารที่สร้างความสำเร็จใน “การดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียง”

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 เพศ ชาย หญิง

1.2 ระดับการศึกษา

 ต่ำกว่าประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ปริญญาตรี อื่นๆ(โปรดระบุ)

1.3 อาชีพ

 เกษตรกร ธุรกิจส่วนตัว ข้าราชการ นักเรียน /นักศึกษา อื่นๆ (โปรดระบุ)

1.4 รายได้(ต่อปี)

2. ความคิดเห็นต่อองค์ประกอบการสื่อสารที่สร้างความสำเร็จต่อการฝึกอบรมฯ

2.1 ท่านรับทราบเกี่ยวกับการฝึกอบรมจากช่องทางใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

 หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์ เพื่อนแนะนำ หน่วยงานส่งมา (โปรดระบุ).....

2.2 จงกาเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับระดับความพึงพอใจของท่าน

มากที่สุด = 5 , มาก = 4 , ปานกลาง = 3 , น้อย = 2 , น้อยมาก = 1

ข้อความ	5	4	3	2	1
ความคิดเห็นต่อวิทยากร (อ.ยักษ์)					
1.ความรู้/ความชำนาญในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง					
2.ความเฉลียวฉลาดไหวพริบดี					
3.ซื่อสัตย์สุจริต/จิตสำนึกดี/มีศีลธรรม					
4.สมถะ/ประหยัด/เสียสละ/รับผิดชอบต่อสังคม					
5.เนื้อหาที่พูดมีหลักการและเหตุผล					
6.ลีลาการพูดชัดเจน ง่ายๆ ฟังเข้าใจง่าย					

ข้อความ	5	4	3	2	1
ภาษา(คำพูด/การเขียน)ของวิทยากร					
7. ภาษาเข้าใจง่าย / ฟังแล้วเห็นภาพ/ปฏิบัติตามได้					
8. คำพูดหนักแน่น / เร้าอารมณ์					
9. เทคนิคการเขียนข้อความ (คนเอาถ่าน,คนมีไฟ ฯลฯ) จูงใจได้ดี					
10. สามารถโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังปฏิบัติตามได้จริง					
สิ่งรบกวน/อุปสรรคในการฝึกอบรม					
10. วิทยากรอธิบายคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ชัดเจน					
11. น้ำเสียงผู้บรรยายชัดเจน					
12. เครื่องเสียงมีคุณภาพ					
13. สภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวย					
14. สถานที่ฝึกอบรมเหมาะสม					
15. จำนวนวันฝึกอบรมเหมาะสม					

3. ความรู้เกี่ยวกับ “หลักการ/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” : จงเลือกกาเครื่องหมายถูก () หรือ ผิด (X) หน้าข้อความที่กำหนดให้

.....3.1 เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดของอาจารย์ยักษ์แห่งมหาวิทยาลัยคอกหมู

.....3.2 ลักษณะสามอย่างของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน

.....3.3 พอประมาณ หรือ “พอดี” คือการผลิตและบริโภคตามกำลังที่มีไม่เบียดเบียนคนอื่น

.....3.4 เศรษฐกิจพอเพียงเป็นความสมดุลระหว่างระบบนิเวศและระบบเศรษฐกิจ

.....3.5 ความไม่โลภเป็นเงื่อนไขสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

.....3.6 เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เศรษฐกิจการค้าตาโตแบบอเมริกาแต่เป็นเศรษฐกิจชุมชนหลังเขา
แบบภูฐาน

.....3.7 “ความไม่พอเพียง” หรือ **ศัตรู 4 ตัว** ต่อสังคมไทยปัจจุบัน ได้แก่ ภัยแล้ง/น้ำท่วม โรค
ไข้หวัดนก/ไข้หวัดหมู ข้าวยากหามากแพง และน้ำมันแพง

..... 3.8 การจัดการกับวิกฤตสังคมไทย ควรได้รับความร่วมมือจากภาคี 4 แห่ง ได้แก่

ภาครัฐบาล ภาคเอกชน ภาควิชาการ และเอ็นจีโอ

..... 3.9 “พอ แล้ว รวย” ได้แก่ รวยเงิน ,รวยเพื่อน,รายน้ำใจ และรวยความสุข

..... 3.10 วิธีปลูกไม้ 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ก่อให้เกิดความพอเพียง 4 พ. คือ พอกิน พอใช้ พอร่มเย็น พอสมควร

4. ทศนคติต่อแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง : จงกาเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับทัศนคติของท่าน

เห็นด้วยอย่างยิ่ง= 5, เห็นด้วย = 4, เห็นด้วยปานกลาง = 3, ไม่เห็นด้วย = 2, ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1

ข้อความ	5	4	3	2	1
1.เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเพียงแนวคิดปฏิบัติจริงได้ยาก					
2. ทุกอาชีพสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้					
3. เศรษฐกิจพอเพียงจะบังเกิดผล ผู้ปฏิบัติต้องมีความรู้ความชำนาญเฉพาะ โดยมีความดีความเพียร ความรักเป็นเครื่องนำทาง					
4.การฝึกลมรมตามหลักสูตรกิจกรรมธรรมชาติ ฯ กลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มที่ได้ประโยชน์มากที่สุด					
5.การฝึกลมรมตามหลักสูตร กิจกรรมธรรมชาติ ฯ เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน					

5. พฤติกรรม “การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง”

5.1 การนำการเรียนรู้ที่ได้จากการฝึกลมรมไปปฏิบัติจริง

ฐานที่	ชื่อ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ฐาน “คนรักแม่ธรณี ”					
2	ฐาน “คนรักษ์ป่า”					
3	ฐาน “คนรักทุ่ง”					
4	ฐาน “ คนมีน้ำยา ”					
5	ฐาน “คนเอาถ่าน”					
6	ฐาน “คนมีไฟ”					
7	ฐาน “คนติดดิน”					
8	ฐาน “คนรักหมู”					
9	ฐาน “คนรักน้ำ”					
10	ฐาน “การปลูกแฝก”					

5.2 การนำการเรียนรู้ที่ได้จากการอบรมไปปฏิบัติจริง มีผลต่อท่านอย่างไร

ก. ลดค่าใช้จ่าย ข. ได้เพื่อน ค. อยากช่วยเหลือผู้อื่น ง. มีความสุข

5.3 ท่านบรรลุเป้าหมายตามวิถีชีวิตแบบพอเพียงแล้ว

มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

5.4 ปัญหา/อุปสรรคที่ทำให้ท่านไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามวิถีชีวิตแบบพอเพียง

ข้อความ	ไม่มีปัญหา	น่าจะมีปัญหา	น่าจะมีปัญหาบ้าง	มีปัญหามาก
1.ขัดต่อธรรมชาติของคนที่ไม่รู้จักพอ				
2.ฝืนธรรมชาติของคนที่รักความสะดวกสบาย				
3.คนมักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง				
4.ไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว				
5.เป็นเรื่องไกลตัว (ยังไม่จริงจัง ยังไม่ได้รับผลกระทบ)				

5.5 ความหวังที่ท่านได้รับการฝึกอบรม เปรียบเทียบระหว่างก่อน/หลังการฝึกอบรม

ฐานที่	ชื่อ	สูงกว่าที่คาดหวังมาก	สูงกว่าที่คาดหวัง	พอๆกัน	ต่ำกว่าที่คาดหวังบ้าง	ต่ำกว่าที่คาดหวังมาก
1	ฐาน “คนรักแม่ธรณี ”					
2	ฐาน “คนรักห้วยป่า”					
3	ฐาน “คนรักทุ่ง”					
4	ฐาน “คนมีน้ำยา ”					
5	ฐาน “คนเอาถ่าน”					
6	ฐาน “คนมีไฟ”					
7	ฐาน “คนติดดิน”					
8	ฐาน “คนรักหมู”					
9	ฐาน “คนรักน้ำ”					
10	ฐาน “การปลูกแฝก”					

“ขอบพระคุณในความร่วมมือ”

ประวัติส่วนตัวและรายชื่อผลงานวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 ชื่อ/นามสกุล นางปาจรีย์ อ่อนสอาด

Mrs. Pacharee Onsaard

1.2 สัญชาติ ไทย เชื้อชาติ ไทย ศาสนา พุทธ

1.3 เกิดวันที่ 1 เดือน พฤศจิกายน พุทธศักราช 2498

1.4 เลขประจำตัวผู้เสียภาษี 1- 00327392-7

1.5 ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาวารสารศาสตร์

1.6 สถานที่ติดต่อ

1.6.1 สถานที่ทำงาน คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

1.6.2 บ้านเลขที่ 116/51 หมู่ 6 (หมู่บ้านเศรษฐีปาร์ค)

แขวงสีกัน เขตดอนเมือง กทม. 10210

2. ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญา	อักษรย่อ	สาขาวิชา	สถานศึกษา	ปีที่จบ	ประเทศ
ป.โท	พบ.ม.	รัฐประศาสนศาสตร์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	2527	ไทย
ป.ตรี	ศศ.บ.	สื่อสารมวลชน	วิทยาลัยกรุงเทพ	2521	ไทย
วุฒิบัตร	มินิ.เอ็มบีเอ	-	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	2534	ไทย

3. ผลงานวิจัย

เรื่อง	ปีที่พิมพ์เผยแพร่ (ปีการศึกษา)
3.1 การวิเคราะห์เครือข่ายการสื่อสารธุรกิจชุมชน กรณีศึกษา โรงสีข้าวชุมชนสหกรณ์การเกษตรกรอตรดิตถ์ จำกัด	2544
3.2 การสื่อสารการตลาดเพื่อชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (วิจัยร่วม)	2545
3.3 เครือข่ายการสื่อสารเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา “ลำน้ำน้อย” อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	2546
3.4 กลยุทธ์การสื่อสารโน้มน้าวใจผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง : กรณีศึกษา “ การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปี 2547 ”	2548

เรื่อง	ปีที่พิมพ์เผยแพร่ (ปีการศึกษา)
3.5 การวิเคราะห์ช่องทางในเครือข่ายการสื่อสารทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อระบอบทักษิณ	2550
3.6 การวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารที่สร้างความสำเร็จต่อ “วิถีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง” กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้วิถีวิถีกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี	2553